

**MACERA TURİSTLERİNİN DUYUSAL ARAYIŞLARI
İLE AKTİVİTE TERCİHLERİ İLİŞKİSİNİN
TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Serhat BİNGÖL

Eskişehir, 2020

**MACERA TURİSTLERİNİN DUYUSAL ARAYIŞLARI İLE AKTİVİTE
TERCİHLERİ İLİŞKİSİNİN TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

Serhat BİNGÖL

Doktora Tezi

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan, 2020

ÖZET

MACERA TURİSTLERİNİN DUYUSAL ARAYIŞLARI İLE AKTİVİTE TERCİHLERİ İLİŞKİSİNİN TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Serhat BİNGÖL

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2020

Danışman: Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Macera turizmi, belirli coğrafi özelliklere ve manzaralara sahip destinasyonlarda gerçekleşen aktiviteler, kültürel değişim ve doğayla bütünleşme ile ilişkilendirilen bir turizm türüdür. Macera turistleri ise macera turizmi deneyiminin bir parçası olarak, davranışları sürekli değişim gösteren, daha deneyimli ve riskli seyahat deneyimleri için sürekli arayış içinde olan turistleridir. Bu turistler, gelip geçici mutluluk anlarından ziyade, başarıma duygusu, sürekli gelişme hissi ve yüksek düzeyde uyarılmak için duysal arayış içindedirler. Bu nedenle, yüksek riskli macera aktivitelerine katılmak için aktivite odaklı seyahat etmektedirler. Türkiye’de macera turistlerinin aktivite tercihleri ile duysal arayışları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, yamaç paraşütü, tüplü dalış, sörf, rafting, kano, kamp, kayak/snowboard, kaya tırmanışı, trekking ve tur bisikleti aktivitelerine katılan macera turistleri incelenmiştir. Böylelikle, macera aktivitelerine katılan macera turistlerinin duysal arayışları, uyarılma düzeyleri, kişilik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri ve demografik özellikleri ortaya konmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup, veriler anket tekniği ile toplanmıştır. *Duysal arayış* ve *dışadönüklük kişilik* ölçeklerinden yararlanılarak, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş macera turistlerinden 1246 veri elde edilmiştir. Sonuç olarak, macera turistlerinin tercih ettikleri aktivitelere göre, duysal arayışları, uyarılma düzeyleri, kişilik özellikleri, demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özelliklerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Dolayısıyla, çalışmada her bir aktivite ayrı olarak değerlendirilmiş ve aktivite bazlı tipolojiler oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Macera turizmi, Macera turistleri, Macera turistlerinin kişilik özellikleri, Macera turisti tipolojisi, Duysal arayış.

ABSTRACT
EXAMINING SENSATION SEEKING OF ADVENTURE TOURISTS BY
ACTIVITY PREFERENCES IN TURKEY

Serhat BİNGÖL

Department of Tourism Management

Anadolu University, Graduate School of Social Science, April 2020

Supervisor: Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Adventure tourism is a type of tourism which take place in destinations with specific geographical features and landscapes, cultural exchange, integration with nature and associated with physical activities. On the other hand, adventure tourists are tourists, whose behaviors are constantly changing as part of the adventure tourism experience and are constantly seeking for more experienced and risky travel experiences. These tourists are sensation seekers for a sense of accomplishment and continuous improvement and optimal level of arousal, rather than moments of temporary happiness. Therefore, they travel activity-based to participate in high-risk adventure activities. The relation between adventure tourist's sensation seeking with their activity preferences which are paragliding, scuba diving, surfing, rafting, canoeing, camping, skiing/snowboarding, rock climbing, trekking and tour bike in Turkey were examined. Thus, sensation seeking, level of arousal, personality characteristics, recreational behaviors and demographic characteristics of adventure tourists participating in adventure activities were revealed. Quantitative research method was preferred in the research, and the data were collected by survey technique. 1246 data were obtained from adventure tourists who were selected by convenience sampling method by conducting of sensation seeking and allocentric personality scales. As a result, it has been determined that adventure tourists differ in terms of their sensation seeking, level of arousal, personality, demographic and recreational characteristics within the context of their preferred activities. Therefore, in the study, each activity was evaluated separately, and activity-based typologies were tried to be created.

Keywords: Adventure tourism, Adventure tourists, Personality characteristics of adventure tourists, Adventure tourist typology, Sensation seeking.

ÖNSÖZ

On yıllık üniversite eğitimimin ilk yılından itibaren gerek derslerde gerekse ders dışında bilgi birikimini hiç sakınmayan, özellikle son üç yıllık dönemde neredeyse her hafta hem doktora tezim hem de akademik kariyerim için yol gösterici olan, bana her konuda güvenen ve desteğini eksik etmeyen danışmanım Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Doktora yeterlilik sınavıyla başlayan, ardından tez izlemelerimle devam eden üç yıllık süreçte, benimle tüm bilgilerini paylaşan ve her konuda yanımda olan Prof. Dr. Mehpere TOKAY ARGAN hocama bana ve teze verdiği katkılardan ötürü ayrıca teşekkür ederim. Üç yıllık tez sürecimin her anında bilgisiyle ve güleryüzüyle destek veren ve tez izlemeleri boyunca fikirleriyle çalışmaya katkı sağlayan Doç. Dr. Çağıl Hale ÖZEL hocama çok teşekkür ederim. Doktora yeterlilik sınavımda ve tez savunmamda gerek içten ve sıcak tavırlarıyla gerekse yol gösterici birikimleriyle desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Göknıl Nur KOÇAK ve Doç. Dr. Süleyman MUNUSTURLAR hocalarıma da teşekkürü borç biliyorum.

Hayatımın insani ve akademik gelişiminin en önemli yılları olan son sekiz buçuk yıllık döneminin her anında yanımda olan sevgilim, eşim Elif'e minnettarım. Bu süreçte en çok bana, sonra da tezin veri toplama sürecinde büyük destek oldu. Bu yoğun temponun ve savrulmaların içinde daima yanımda olan Sedat ve Ruhat'ın kardeş desteğinin de yeri ayrıdır. Son olarak, eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve tüm kararlarımın arkasında duran, annem ve babam en büyük teşekkürü hak ediyor. Size minnettarım Mercan ve Murat çifti...

Bu doktora tezi, COVID-19 ile savaştığımız bir dönemde bir ay gecikmeli ve olağanüstü şartlarda sunulmuştur.

24/04/2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Serhat BİNGÖL

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Optimal Düzeyde Uyarılma Kuramı	8
2.2. Duyusal Arayış Kuramı.....	10
2.2.1. Duyusal arayış ve macera	13
2.2.2. Duyusal arayışa ulaşma	15
2.2.3. Deneyim ve yeterlilik.....	16
2.2.4. Akış	16
2.2.5. Risk	18
3. MACERA TURİZMİ	19
3.1. Macera Turizmi ve Rekreasyon.....	20
3.2. Macera Turizminin Özellikleri	23
3.3. Macera Turizmi Aktiviteleri	26
3.4. Dünyada Macera Turizmi	28
3.5. Türkiye’de Macera Turizmi.....	31

3.5.1. Trekking	31
3.5.2. Rafting	32
3.5.3. Sörf.....	33
3.5.4. Kaya tırmanışı	34
3.5.5. Kayak/snowboard.....	35
3.5.6. Tüplü dalış.....	35
3.5.7. Yamaç paraşütü.....	36
3.5.8. Kano (Deniz kanosu)	37
3.5.9. Tur bisikleti.....	38
3.5.10. Kamp	39
4. MACERA TURİSTLERİ.....	39
4.1. Macera Turistleri ve Demografik Özellikleri	43
4.2. Macera Turistleri ve Rekreasyonel Davranış Özellikleri.....	45
4.3. Macera Turisti Psikolojisi	46
4.3.1. Macera turistlerinin kişilik özellikleri	49
4.3.2. Macera turistlerinin motivasyonları.....	55
5. YÖNTEM	59
5.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	59
5.2. Veri Toplama Araçları	61
5.3. Veri Analizi	63
5.4. Pilot Araştırma	63
5.5. Saha Araştırma Takvimi	65
6. BULGULAR.....	66
6.1. Macera Turistlerinin Demografik Özellikleri	66
6.2. Macera Turistlerinin Rekreasyonel Davranış Özellikleri	70
6.3. Duyusal Arayış Verilerinin Düzenlenmesi.....	73
6.4. Duyusal Arayış İçin Faktör Analizi.....	73
6.5. Duyusal Arayış İçin Macera Aktivite Türlerinin Karşılaştırılması	77

6.6. Duyusal Arayışın Macera Aktivite Türlerine Göre Farklılaşması.....	78
6.7. Duyusal Arayışın Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması.....	81
6.8. Duyusal Arayış ile Demografik Özellikler Arasındaki İlişki	88
6.9. Duyusal Arayışın Rekreatif Davranış Özelliklerine Göre Farklılaşması	89
6.10. Duyusal Arayış ile Rekreatif Davranış Özellikleri Arasındaki İlişki ...	94
6.11. Macera Turistlerinin Uyarılma Düzeyleri	96
6.11.1. Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine göre demografik özellikleri	98
6.11.2. Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine göre rekreatif davranış özellikleri	99
6.12. Macera Turistlerinin Kişilik Tipleri.....	100
6.12.1. Macera turistlerinin kişilik tiplerine göre demografik özellikleri ve rekreatif davranış özellikleri	101
6.12.2. Duyusal arayışın kişilik tiplerine göre farklılaşması.....	104
6.12.3. Duyusal arayış ile kişilik tipleri arasındaki ilişki	105
6.13. Macera Turisti Tipolojisi.....	105
7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
7.1. Tartışma	109
7.2. Sonuç	113
7.3. Öneriler	117
KAYNAKÇA.....	118
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1. Macera aktiviteleri	28
Tablo 3.2. Macera turizminde öne çıkan ülkeler.....	29
Tablo 4.1. Macera turizminde ikilemler.....	51
Tablo 4.2. İçedönük ve dışadönük turistlerin kişilik özellikleri.....	54
Tablo 4.3. Macera turizminin yararları	59
Tablo 5.1. Araştırma takvimi	65
Tablo 6.1. Macera turistlerinin demografik özellikleri	67
Tablo 6.2. Macera aktivite türlerine göre demografik özelliklerin karşılaştırılması.....	69
Tablo 6.3. Macera turistlerinin rekreasyonel davranış özellikleri.....	70
Tablo 6.4. Macera aktivite türlerine göre rekreasyonel davranış özelliklerinin karşılaştırılması	72
Tablo 6.5. Duyusal arayış ifadelerinin basıklık ve çarpıklık değerleri	73
Tablo 6.6. KMO değeri ve Barlett's testi	74
Tablo 6.7. Duyusal arayış için faktör analizi	75
Tablo 6.8. Macera turistlerinin duyusal arayış faktör ortalamaları	76
Tablo 6.9. Duyusal arayış faktörleri arasındaki ilişki	77
Tablo 6.10. Duyusal arayış faktörleri ile macera aktivite türlerinin karşılaştırılması....	78
Tablo 6.11. Duyusal arayışın macera aktivite türlerine göre farklılaşması.....	79
Tablo 6.12. Duyusal arayışın cinsiyete göre farklılaşması	82

Tablo 6.13. Duyusal arayışın medeni duruma göre farklılaşması.....	82
Tablo 6.14. Duyusal arayışın çocuk sahipliğine göre farklılaşması.....	83
Tablo 6.15. Duyusal arayışın milliyete göre farklılaşması	83
Tablo 6.16. Duyusal arayışın yaşa göre farklılaşması.....	84
Tablo 6.17. Duyusal arayışın eğitim durumuna göre farklılaşması	85
Tablo 6.18. Duyusal arayışın meslek gruplarına göre farklılaşması	86
Tablo 6.19. Duyusal arayışın gelire göre farklılaşması.....	87
Tablo 6.20. Duyusal arayış faktörleri ile demografik özellikler arasındaki ilişki.....	88
Tablo 6.21. Duyusal arayış ile demografik özellikler arasındaki ilişki.....	88
Tablo 6.22. Duyusal arayışın aktivitelere tekrar katılma niyetine göre farklılaşması ...	89
Tablo 6.23. Duyusal arayışın aktivite süresine göre farklılaşması.....	90
Tablo 6.24. Duyusal arayışın beceri düzeylerine göre farklılaşması	91
Tablo 6.25. Duyusal arayışın yıllık ortalama harcama miktarına göre farklılaşması	92
Tablo 6.26. Duyusal arayışın aktivitelere katılım sıklığına göre farklılaşması.....	93
Tablo 6.27. Duyusal arayışın aktivitelere zaman harcama süresine göre farklılaşması.	94
Tablo 6.28. Duyusal arayış faktörleri ile rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişki	95
Tablo 6.29. Duyusal arayış ile rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişki.....	96
Tablo 6.30. Uyarılma düzeyleri ile ilgili ortalamalar ve yüzdeler	97
Tablo 6.31. Macera aktivite türleri için uyarılma düzeylerinin karşılaştırılması.....	97
Tablo 6.32. Uyarılma düzeylerine göre demografik özellikler	98

Tablo 6.33. Uyarılma düzeylerine göre rekreasyonel davranış özellikleri	100
Tablo 6.34. Kişilik tipleri ile ilgili ortalamalar ve yüzdeler.....	101
Tablo 6.35. Kişilik tiplerine göre aktivite türleri	101
Tablo 6.36. Kişilik tiplerine göre demografik özellikler.....	102
Tablo 6.37. Kişilik tiplerine göre rekreasyonel davranış özellikleri.....	103
Tablo 6.38. Duyusal arayışın kişilik tiplerine göre farklılaşması	104
Tablo 6.39. Duyusal arayış ile kişilik tipleri arasındaki ilişki.....	105
Tablo 7.1. Hipotezlerin kabul/ret durumu.....	112

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1. Yeni turist doğası.....	41
Şekil 4.2. Macera aktivitelerine katılım motivasyonları.....	57
Şekil 4.3. Seyahat kariyeri merdiveni.....	58
Şekil 6.1. Aktivite türlerine göre kişilik tipleri ve uyarılma düzeyleri.....	106
Şekil 6.2. Aktivite türlerine göre demografik özellikler.....	107
Şekil 6.3. Aktivite türlerine göre rekreasyonel davranış özellikleri	108

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	: Analysis of Variance
ATTA	: Adventure Travel Trade Organization
KMO	: Kaiser-Mayer-Olkin
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
SS	: Standart Sapma
THK	: Türk Hava Kurumu
UNWTO	: World Tourism Organization

1. GİRİŞ

Aristoteles “Nasıl yaşamalıyoruz?” sorusunun üzerinde durmuş ve bu soruya en yalın cevabı da “mutluluğu arayın” olmuştur. Mutluluk arayışı, insanlar için seyahat etmek, oyun oynamak, spor yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak veya arkadaşlar ile vakit geçirmek şeklinde olabilir. Ancak Aristoteles’e göre bu gerçek mutluluk değildir ve bu şekilde süren bir yaşam tarzı mutluluk getirmez. *Eudaimonia* sözcüğü, Aristoteles tarafından dillendirilen mutluluktan ziyade, gelişme ya da başarı ile örtüşen bir kavramdır (Warburton, 2015, s. 25). Gelip geçici mutluluk anları ya da kişinin kendini nasıl hissettiği ile ilgili değildir. İnsanların başarıma duygusunu ve sürekli gelişme hissini yaşayarak gerçek mutluluğa ulaştığını savunur. Doğru zamanda doğru duygular yaşandığında, insanlar bu doğru zamanları arttırma çabasına girerler. Bu nedenle insanlar, kendilerini başarıma hissine ulaştıracak ve belirli gelişmeler gösterecekleri aktiviteler yapma ihtiyacı duymaktadırlar. Kendileri tarafından oluşturulan ihtiyaca bağlı olarak, insanlar bir kısır döngünün içinde sürekli bir şeyler istemekte, onları elde etmekte, daha sonra yeniden farklı şeyler arzu etmektedirler. Döngünün dışına çıkmanın en iyi yollarından biri, akılda kalıcı hatıralar biriktiren deneyimler yaşamaktır. Çünkü hatıralar, yaşanan deneyimi sürekli hale getirmektedir. Hatıraların zihinde yer etmesi için ise olağandışı eylemlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak bu eylemler her zaman kendiliğinden olmaz. Dolayısıyla, insanlar eylemleri yaşamak ve hatıralar biriktirmek için çeşitli aktivitelerde bulunurlar.

Berkeley’e göre her şey deneyimdir ve var olan her şey deneyimden ibarettir. Her seferinde güçlü bir akılda kalıcılık gerekmebilir ancak bir deneyimin hatırlanırılığının büyüklüğü, o deneyimin kalıcılığını etkiler ve değer yaratmış olur (Warburton, 2015, s. 138). Deneyim alanları kaçış, eğitim, spor, turizm, sanat ve eğlence gibi amaçlara bağlı gerçekleşebilir. İnsanlar tekrar benzer deneyimi yaşamaktansa, ne bekleyeceklerini bilmedikleri ve yeni sürprizler yaşayabilecekleri yeni bir deneyimi tercih etmektedirler. Herhangi bir sürpriz ile karşılaşmalar bile yeni bir deneyim yaşayabilme olasılığı, insanları farklı deneyim arayışına sürüklemektedir (Pine ve Gilmore, 2012). Ayrıca, insanlar aynı deneyimi yaşamak isteseler dahi farklı yerlerde ve daha heyecanlı aktiviteleri seçmektedirler.

Macera arayışında olmak, insan doğasının bir gereği olup, dünyada birçok macera aktivitesinin ortaya çıkmasını ve gün geçtikçe çeşitlenmesini sağlamaktadır. Macera, kimileri için bir ihtiyaç, kimileri için ise merak edilen duyuşsal bir deneyimdir. Macera

aktivitelerinde kişiler, tehlike ve riske meydan okuma duygusuyla optimal düzeyde uyarılma elde etmektedirler. Optimal uyarılma duygusu ise kişileri bu duygularını tatmin edici aktivitelere yönelterek, zamanla macera turizmi denilen bir özel ilgi turizminin doğmasına neden olmuştur (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2016, s. 259). Macera turizmi aktiviteleri katılımcılarda, rekabet ve heyecan duyguları uyandırmakta ve onlara olumlu ve ekstrem (marjinal) deneyimler yaşatmaktadır. Ayrıca, yapılan aktivite esnasında sadece macera deneyimine odaklanıldığından, kişiler sadece tek bir aktiviteye yoğunlaşmaktadırlar. Macera turizmi ise kişilerin istedikleri macera aktivitelerine katılmalarını sağlayan, çeşitli ekipmanlar yardımıyla yapılan, heyecanlı ve tehlikeli bir turizm çeşidi olarak ifade edilmektedir (Buckley, 2012). Bu kapsamda yer alan çeşitli macera aktivitelerinin ilk örnekleri dağcılığın ön plana çıkmaya başladığı 1940'lı yıllara dayanmaktadır (Hsieh, 2007). Sonrasında, trekking, kaya tırmanışı, tüplü dalış, kamp, rafting ve yamaç paraşütü gibi aktivitelerin önem kazandığı görülmektedir. Macera aktivitelerinin çekiciliği bireyler tarafından zaman içinde fark edilmiş ve bu aktivitelerin yapıldığı alanların her biri ayrı bir turistik alan olmaya başlamıştır (Murray, 2003).

Macera aktiviteleri genellikle riskli olup, hayati tehlikeler içermektedir. Barındırdığı risk unsuru, meydan okumayı gerektirmekte ve ekstrem aktiviteler, macera turistleri için önemli bir dürtü ve motivasyon sağlamaktadır. Zaman içinde özel ilgi turizmi kapsamından sıyrılarak, bağımsız bir turizm çeşidi olarak sunulan macera turizmi ise bu duygulanımların izdüşümleri olarak ortaya çıkmıştır. Macera turizmine katılan kişilere macera turisti, macera katılımcısı ya da gezgin denilmektedir (Mason, Gos ve Moretti, 2017). Macera turistlerinin sayısı, kitle turistlerine göre küçük ölçekte olmakla birlikte, katılım gruplarının sayısı her geçen yıl hızla artmaktadır. Dünyada turizmin büyüme oranı yüzde dört dolaylarında seyrederken (UNWTO, 2019), macera turizminin büyüme oranı çok daha yüksektir (ATTA, 2018). Macera aktivitelerinin, turizm ile birlikte rekreasyon alanıyla da ilişkisi bulunmaktadır. Örneğin, macera turizmi ve spor amaçlı rekreasyon katılımlarında kişilerin yeterli beceri, zaman ve enerjiye sahip olmaları gerekmektedir. Ancak sportif rekreasyon için yapılan macera aktivitelerinin, turizm amacıyla yapılanlara göre daha yüksek meydan okuma ve içsel motivasyon taşıdığı görülmektedir. Çünkü sportif amaçlı aktiviteler, yüksek düzeyde beceri istemekte ve aynı zamanda içerdiği riskler ile kişilerin motivasyonunu arttırmaktadır.

Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, rafting, sörf, tüplü dalış, kayak/snowboard, kano, kamp, trekking ve tur bisikleti gibi macera aktivitelerine katılarak macera yaşamak,

kendisine ve yeteneğine meydan okumak ve doğanın üstesinden gelmek üzerine yoğunlaşan bireyler, farklı aktiviteler arayışındadırlar. Farklı çeşitlilikteki uygulamaların hızla artmasına bağlı olarak, macera turizminin karada (yerde), suda ve havada yapılan aktiviteler ile karma aktiviteler olarak dört farklı kategori altında incelendiği dikkat çekmektedir (Pomfret, 2006). Ayrıca, macera aktiviteleri bu kategorilerden bağımsız olarak zor (hard) ve kolay (soft) macera aktiviteleri olarak da sınıflandırılmaktadır (ATTA, 2015).

Türkiye’de macera turizminin mevcut gelişimini ve macera turistleri ile ilgili bir tipoloji oluşturmak için yapılan bu araştırmada, on farklı macera aktivitesine katılım esas alınmıştır. Çünkü macera aktivitelerine katılan turistler, destinasyon odaklı değil, aktivite odaklı seyahat etmektedirler. Bu nedenle, araştırma evreninin sınırı bu on aktiviteye katılmak için seyahat eden macera turistleri kapsamında tutulmuştur. Bu aktiviteler şunlardır: Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, rafting, sörf, tüplü dalış, kayak/snowboard, kano, kamp, trekking ve tur bisikleti.

1.1. Araştırmanın Problemi

Macera arayışı, düşünme ve yenilikçi davranış ile anlamlı bilişsel özelliklere sahiptir. Maceranın deneyim arayışı boyutu, doğrudan seyahat motivasyonunun önemli bir temeli olarak kabul edilmektedir. Yüksek riskli macera aktivitelerine katılım, öncelikle ihtiyaç duyulan duyuları uyatarak, bu deneyimleri yaşayan kişilerin uyarılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, macera arayışındaki kişilerin farklı destinasyonlara seyahat etme ve yeni insanlarla tanışma gibi deneyimlere yönelmeleri de söz konusudur. Bazı turizm hareketlerinin, bireyin yenilik, uyarılma veya dürtü isteği ile açıklanabileceği dikkate alındığında, macera amacıyla hareketin farklı bir turizm çeşidine dayanak olduğu söylenebilir. Macera arayışı içindeki bireyler, seyahat etmeyi ve seyahat ettikleri destinasyonlarda aktivitelere katılmayı sevmektedirler. Aynı zamanda, bu kişilerin seyahat ettikleri destinasyonlar az bilindik, belirsiz ve riskli olmaktadır. Seyahatleri boyunca veya macera aktivitelerine katıldıklarında, yoğun anlar yaşamakta ve düşük düzeyde kaygı duymaktadırlar. Başka bir deyişle, yeni ve farklı bir duygu yaşamak ve seyahat etmek için güçlü bir motivasyona sahip olabilmektedirler. Aynı zamanda, seyahat planlarını bağımsız olarak yapmakta, bilinmedik destinasyonları ziyaret etmekte ve riskli turistik aktivitelerde bulunmayı tercih etmektedirler.

Ewert ve Hollenhorst (1997), macera katılımcılarının becerileri arttıkça macera aktivitelerinde pasif katılımcı olmaktan aktif katılımcı olmaya doğru ilerlediklerini belirtmişler ve katılımcıların içsel motivasyonları ile risk alma potansiyellerinin arttığını savunmuşlardır. Pizam vd., (2004) duyuşal arayışta psikolojik özelliklerin, turistik faaliyetlerin seçimi ve önceden belirlenmiş seyahat planlamaları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. İsrail’de yapılan araştırmanın sonuçları, seyahat sırasında ekstrem aktivitelere katılmayı tercih edenlerin, kültürel miras ve doğal cazibe merkezlerini ziyaret edenlere göre duyuşal arayış ölçeğinde, daha yüksek puan aldıklarını tespit etmişlerdir. Çalışma aynı zamanda, seyahat programlarını kendileri yapan bireylerin, rehberli tur grupları, paket turlar, aile veya arkadaşlar ile birlikte seyahat etmeyi tercih edenlere göre, duyuşal arayış ölçeğinde daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuştur.

Buckley (2012) ise macera turistlerinin motivasyonları ile ilgili yapılan 50 çalışmayı incelemiş ve bu çalışmalarda belirtilen motivasyonları, çeşitli terminolojiler kullanarak 14 farklı motivasyon kategorisi altında toplamıştır. Yaş, cinsiyet, aktivite, algılanan zorluklar ve deneyim gibi değişkenlerin incelendiği bu çalışmalar arasında hem uyumluluk hem de zıtlıklar bulunmuştur. Ewert vd., (2013), dört farklı macera aktivitesine katılan 801 kişi ile yaptıkları araştırmada, sosyalleşme, duyuşal arayış ve öz imaj olmak üzere üç motivasyon faktörüne ulaşmışlardır. Çalışmada, cinsiyet, aktivite türü ve deneyim düzeyi arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Gilbertson ve Ewert (2015) cinsiyet, beceri düzeyi ve aktivite türünün bağımsız değişkenlerini kullanarak yaptığı çalışmada, 2000-2008 dönemi boyunca çeşitli macera aktivitelerine katılanların, motivasyon faktörlerini belirlemeye çalışmışlardır. Buna ek olarak yapılan çalışmada, motivasyonların sekiz yıllık bir süre boyunca istikrarı incelenmiştir. Çalışma sonucunda, sosyalleşme, kaçış, duyuşal arayış ve kendini gerçekleştirme faktörleri, istikrar göstermiştir. Lynch ve Dibben (2016), katılımcı motivasyonlarını yorumlayıcı bir metodoloji ve *özerlik/özgür irade teorisini* temel alarak araştırmışlardır. Yeni Zelanda’da gerçekleştirilen çalışmada altı farklı macera aktivitesine katılan katılımcılar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda, daha önce macera aktiviteleri için bulunan motivasyon faktörleri ile örtüşen içsel ve dışsal motivasyonlar ortaya konulmuştur. Mason vd., (2017), turist davranışları üzerine yaptıkları çalışmalarında, macera turistlerinin sahip oldukları farklı motivasyon faktörlerinin, turistlerin davranışsal niyetlerini nasıl etkilediğini ve davranışsal niyetlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, bireylerin algıları arasındaki farklılıkları keşfetmeyi amaçlamışlardır. Çalışma

sonucunda, doğa, risk, beklenti ve sosyalleşme olmak üzere dört faktör elde edilmiş ve turistlerin davranış niyetini etkileyen motivasyon faktörünün *doğa* faktörü olduğu ortaya çıkmıştır. Sung (2004) ise macera aktivitelerine katılan turistleri; genel tutkunlar, bütçeye yönelik gençler, kolay aktiviteleri tercih edenler, üst düzey doğa bilimciler, aile tatilcileri ve aktif katılımcılar olmak üzere altı grupta toplamıştır.

Konu ile ilgili tüm bu çalışmalar incelendiğinde, (Chen, Ou ve Lin, 2001; Pizam vd., 2004; Sung, 2004; Hsieh, 2007; Buckley, 2012; Ewert vd., 2013; Gilbertson ve Ewert, 2015; Lynch ve Dibben, 2016; Mason vd., 2017) kişilerin doğa ile bütünleşme, yenilik, uyarılma, tehlike ve risk, kaçış, duyuşal arayış, kendini gerçekleştirme ve sosyalleşme gibi konularla motive oldukları görülmektedir. Yine aynı çalışmalarda, katılımcıların psikolojik özelliklerinin ise doğayı öğrenmek isteyen, yenilenme ihtiyacı duyan, rutinden kaçma ve doğanın tadını çıkarma eğiliminde olan, risk alan, meydan okuyan, belirsiz sonuçları arayan ve keşfetmeyi seven özellikler oldukları görülmektedir. Ayrıca, macera turistlerinin kişilerin özellikleri, motivasyonları ve psikolojik yönleri ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, kişilik kuramları, yüksek düzey deneyim kuramı, akış kuramı, duyuşal arayış kuramı ve optimal düzeyde uyarılma kuramından yararlanıldığı görülmektedir. (Hebb, 1955; Leuba, 1955; Berlyne, 1960; Fiske ve Maddi, 1961; Eysenck 1970; Zuckerman, 1979; Plog 1987; Csikszentmihalyi, 1990; Jackson vd., 2001).

Görüldüğü üzere, macera turizmi ve macera turistlerine yönelik farklı kuramlardan yararlanılarak birçok çalışma yapılmıştır. Ancak Türkiye'deki macera turistlerinin aktivite tercihleri, duyuşal arayışları, uyarılma düzeyleri ve kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmalarda önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu konudaki belirsizlikler ve eksiklikler son yıllarda popüler olan macera turizminin Türkiye'de sürdürülebilir olmasında, daha sağlıklı planlanmasında ve pazarlanmasında önemli çıkmazlara sebep olmakta ve rastgele üretilen çözümler getirmektedir. Oysa macera turizmi konusunda dünyada ilk 20 sırada yer alamayan Türkiye'nin, macera turizminin bilimsel dayanaklarla desteklenmesi durumunda, istenilen sıralara yükselmesinin yolu açılacaktır. Ayrıca, macera turistlerinin özellikleri, duyuşal arayışları ve uyarılmaları gibi kimi kavramsal boşlukların yanında, maceracıların tipolojilerinin bilinmemesi de bu yeni turizm alanında nelerin nasıl yapılacağı konusunda sağlıklı ve doğru karar almada bazı sıkıntılara sebep olmaktadır.

Macera turizmi konusunda önemli faktörleri ya da aktörleri bilmeden bir düzenlemeye gidilmesi ise ezberden karar alma ya da rastgele olacaktır. Oysa macera

turizmi gibi doğasında ezber bozmak olan bir turizm türünde, bu konudaki plan ve politikaların sağlam araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir. Alandaki bu bilgi boşluğu ve ihtiyaçtan hareketle bu çalışmanın konusu, macera tursitlerinin derinlemesine analizine imkân vermek üzere, aktivite türlerini belirleme, duyuşal arayışları, uyarılma düzeyleri ve tipolojilerinin belirlenmesi üzerine planlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’de macera turistlerinin katıldıkları aktivite tercihleri ile duyuşal arayışları arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir. Ayrıca araştırma, macera turistlerinin duyuşal arayışlarının kişilik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri ve demografik özelliklerine göre farklılaşma durumlarını da ortaya koymaktadır. Literatür üzerinden kısa bir değerlendirme yapıldığında, macera turizmi ve macera turistlerine yönelik yapılan araştırmalarda, macera aktivitelerinin aynı sınıf kapsamında ele alındığı ancak farklı sınıflar itibarıyla ele alınmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’deki macera turistlerinin hangi destinasyonlarda macera aktivitelerine katılım gösterdiklerinin belirlenmesinin yanında, duyuşal arayışlarının hangi aktivitelerde farklılık gösterdiği cevap arayan sorular olarak belirlenmiştir.

Optimal düzeyde uyarılma kuramından hareketle geliştirilen duyuşal arayış ölçeği, araştırmanın kuram ve metodolojisinin kesişme alanını oluşturduğu için araştırmada kullanılması uygun görülmüştür. Ayrıca, dışadönüklük kişilik ölçeği, macera turistlerinin kişilik özelliklerini ölçtüğünden dolayı, araştırmada kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler ile 10 farklı macera aktivitesine katılan katılımcıların demografik özellikleri, kişilik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri, duyuşal arayışları ile uyarılma düzeyleri analiz edilebilmektedir. Bu kapsamda, macera turistini anlayabilmek ve Türkiye’deki macera turizminin durumunu ortaya koymak için şu amaçlara yer verilmiştir:

- Türkiye’de macera aktiviteleri ve destinasyonları,
- Macera turistlerinin demografik özellikleri,
- Macera turistlerinin kişilik özellikleri,
- Macera turistlerinin tipolojisi,
- Macera turistlerinin motivasyonları,
- Macera turistinin rekreasyonel davranış özellikleri,

- Macera turistlerinin uyarılma düzeyleri ve
- Macera turistlerinin duyuşsal arayışlarının belirlenmesidir.

Belirlenen bu amaçlarla birlikte, macera turizmi alanındaki sektör yetkililerine, macera turizminin daha iyi yönetilmesi için gerekli ipuçlarının sağlanması ile macera turizminin sürdürülebilir olması ve sağlıklı gelişmesi için üretilecek politikalara dayanak oluşturmak da çalışmanın diğer amaçlarındandır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Macera turistleri, doğa, risk, kaçış, duyuşsal arayış, kendini gerçekleştirme ve sosyalleşme gibi farklı motivasyonlarla macera aktivitelerine katılmaktadırlar. Turistler macera yaşamak, meydan okumak ve fiziksel aktiviteleri gerçekleştirerek, adrenalin yaşamak istemektedirler. Ayrıca, macera aktivitelerine katılan turistler doğayı öğrenmek, yenilenmek, rutinden kaçmak ve doğanın tadını çıkarmak için de fırsatlar aramaktadırlar. Macera turistlerinin motivasyonları, turist davranışını anlamak açısından önemlidir ancak tek başına yeterli değildir. Macera turizmi genişlemeye devam ederken, araştırmacıların çoğunlukla bu aktivitelere katılan kişilerin davranışlarını ve motivasyonlarını anlamaya çalıştıkları görülmektedir. Sosyal bilimler perspektifinden bakıldığında, macera turistlerinin, maddi kazanç aramadan, zamanlarını ve kazançlarını macera aktivitelerine ayırmak için bilinçli tercihler yaptıkları görülmektedir.

Bir deneyimi, genellikle kişisel zorluklarla ilişkili olarak algılanan risk veya kontrol edilemeyen tehlikeyi içeren, doğal veya egzotik ortamlarda keşfetmek için seyahat eden bireylerin katılım gösterdiği macera turizmi, ilgi çekmeye devam etmektedir. Şimdiye kadarki turizm hareketleri, turistin yenilik, uyarılma veya dürtü isteği ile açıklanabilmektedir. Doğal çevre ile bağımlı veya tesadüfi bir ilişki, belirli bir miktarda fiziksel uğraş ve beceri, macera turizminin temel unsurları olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda, hedef kitlenin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde tanımlamak ve karşılamak için, katılımcılarını daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Türkiye ölçeğinde konuya bakıldığında, macera aktiviteleri, macera turistlerinin duyuşsal arayışları, uyarılma düzeyleri ve macera turistlerinin tipolojileri konusundaki çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Nitekim, macera turizminin gelişimi ve aktivitelere katılım bakımından gelişmiş ülkeler dışarıda bırakıldığında bile, Türkiye ilk 10 sıranın dışında yer almaktadır (ATTA, 2015). Bu nedenle, böyle bir çalışmanın

yapılması, turizm alanı ve Türkiye için önemlidir. Böylelikle bu araştırmanın, macera turizmi gelişimi için yapılacak planlamalara katkı sunması beklenmektedir.

Macera turizmine yönelik yapılan çalışmalar çoğunlukla motivasyon faktörlerini ortaya çıkarmak için yapılmış olup, yapılan bu çalışmalarda belirli aktiviteler seçilmiş ve diğer macera aktiviteleri, odağın dışında kalmıştır. Bu çalışmada ise Türkiye’de en çok tercih edilen 10 macera aktivitesi seçilmiş ve bu aktivitelere katılan turistler ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın psikolojik bir kuram olan optimal düzeyde uyarılma kuramına dayandırılması, Türkiye’de en fazla tercih edilen 10 macera aktivitesi üzerinden yürütülmesi ve kişilik özellikleri, uyarılma düzeyleri ile duysal arayışlarının belirlenmesi, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, macera turistlerinin rekreasyonel davranış, kişilik ve demografik özellikleri ile ilgili sonuçlara ulaşılması, diğer önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu çalışma nihayetinde elde edilecek sonuçların, konu ile ilgili üretilebilecek politikalara alt yapı oluşturarak, katkı sağlayabilmesi hedeflenmektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın çıkış noktası olan “*Optimal Düzeyde Uyarılma Kuramı*” ile bu kuramdan hareketle ortaya çıkan “*Duyusal Arayış Kuramı*” ele alınmıştır. Öncelikle, optimal düzeyde uyarılma kuramı açıklanmış, ardından duysal arayış kuramı ile duysal arayış ölçeği açıklanmıştır.

2.1. Optimal Düzeyde Uyarılma Kuramı

Hebb ve Thompson, organizmaların optimal düzeyde bir uyarılma gerçekleştirmek üzere davrandıkları fikrini savunmuş ve organizmaların bu etkilere erişmeye yönelik hareketlerde bulunduğunu ortaya koymuşlardır (Apter, 1976). Ortaya çıkan bu fikirden hareketle Hebb, insanların macera, heyecan ve duysal uyarılma üreten durumlar aradıkları sonucuna varmıştır. Sonraki yıllarda ise optimal düzeyde uyarılma kuramını, duysal davranış boyutuna dayandırmıştır. Hebb (1955) uyarılmanın işlevini, tüm davranış sistemini harekete geçiren uyarılma olarak tanımlayarak, organize davranış için bu işlevin gerekli olduğunu belirtmiştir. Hebb’in teorisinde, beyin aktiviteleri duysal uyarılmalardan ayrılarak, duysal uyarılmanın gerekliliğinin tanınması, “uyarılmanın en uygun düzeyi” etrafında toplanmasına yol açmıştır (Zuckerman vd., 1978). Optimal

düzeyler, kişilerin kendilerini en iyi hissettikleri uyarılma düzeylerine değinmektedir. Bununla birlikte, uyarılma düzeyi sadece yoğunlukla sınırlı olmayıp, yenilik, karmaşıklık, uyuşmazlık ve değişimin de uyarılma düzeyine etkisi bulunmaktadır. Hem mevcut deneysel kanıtlar hem de gözlemler, optimal düzeyde uyarılma kuramının insan davranışlarında ve gelişiminde geniş bir kullanılabilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Leuba, 1955).

Hebb'in optimal düzeyde uyarılma kuramı, ilk olarak bir "acı/ağrı" tartışmasında ortaya çıkmıştır. Kuramda duyuşsal uyarılma, korkuya ulaşma veya korkudan kaçışın ortaya çıkardığı bir yoğunluk düzeyidir. Korku tartışmasında, "acı/ağrı" duyuşsal bir boyuta evrilmekte ve insanlar, macera aktivitelerinde "hoş korkuları" aramaktadırlar. Korku düzeyi arttıkça, uyarılma düzeyinden rahatsız olunmaktadır. Bununla birlikte insanlar, korkuyu azaltmak ve düşük düzeyde uyarılma hissi yaşamaktan ziyade, "ılımlı/hoş" bir korku hissetme arayışına girmektedirler.

Leuba (1955), bireylerin genetik veya çevresel nedenlerden dolayı uyarılma bakımından farklılık gösterebileceğini ve bu farklılıkların mizaçlarını etkileyebileceğini öne sürmüştür. Yüksek düzeyde uyarılan bireylerin hızlı, hareketli, dürtüsel, sürekli arayış içinde olan ve davranışlarının sürekli değişkenlik gösterdiği savunulmaktadır. Düşük düzeyde uyarılan bireylerin ise daha temkinli, uyumlu ve hareketsiz olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca bireyler, uyarılma düzeylerinin düşük, orta ve yüksek olduğu durumlarda farklı reaksiyonlar verme eğilimindedirler (Leuba, 1955).

Berlyne (1960) uyarılma düzeyinin belirleyicilerini; yoğunluk, korku, risk düzeyi, duyuşsal arayış, duyuşsal çağrışımlar, yenilik, karmaşıklık, önceki uyarılmaya göre değişim derecesi, değişimin ani oluşu, şaşırtıcılık, tutarsızlık ve belirsizlik olarak tanımlamıştır. Bu belirleyicilere bağılı olarak uyarılma düzeyinde hızlı değişimler yaşanmaktadır. Fiske ve Maddi (1961) de tıpkı Berlyne gibi, uyarılma düzeyindeki ani değişikliklerle ilgilenmektedir. Bu teorisyenler, uyarılmayı etkileyen üç nitelik olan yoğunluk, anlamlılık ve çeşitliliğin bireylerde farklılıklara neden olduğunu öne sürmüştür. Tercih edilen aktivitenin yoğunluğu, risk düzeyi ve sağladığı hareketlilik ile birlikte, bu bireylerde farklı tepkiler oluşturmaktadır. Buradaki hareketlilik, daha tanıdık çevrelerden yeni ve farklı çevrelere seyahat etme arzusunu temsil etmektedir (Zuckerman, 1979, s. 213). Bu nedenle bireyler, keşfedilmemiş destinasyonlara seyahat ederek çeşitli aktivitelere katılmaktadırlar.

Berlyne (1971) ve Apter (2007), optimal düzeyde uyarılmanın duyguları olumlu yönde etkilediğini ve duyguların negatif durumdan pozitif duyguya doğru değişen bir süreci kapsadığını belirtmişlerdir. Optimal düzeyde uyarılma kuramı, insanların kendilerini uyarılmanın en uygun düzeyinde hissettikleri an, en keyifli anları olduğunu savunmaktadır. Bu duygu durumu, uyarılmanın haz ve korku dengesi düzeyinde olması anlamına gelmektedir. Hayvanlar üzerinde yapılan psikolojik çalışmalar, belirli bir uyarılma düzeyine erişmek için hayvanların da bazı davranışlara girdiğini göstermiştir. Bir maymun kapıyı açıp odaya bakabilmek için zor bir kapı açma mekanizmasını öğrenirken, fareler ise karanlık bir ortamda ışığı yakmayı öğrenmişlerdir. Benzer şekilde insanlar, bir ortam çok gürültülü ise sessiz, tam tersine sakin olduğu zaman da gürültülü eğlencelere katılma eğilimindedirler. Bu gözlemlere dayanarak ortaya çıkan optimal düzeyde uyarılma kuramı, organizmanın en uygun uyarılma düzeyinde (denge) kalma eğiliminde olduğunu varsaymaktadır. Uygun uyarılma düzeyinin altına düşüldüğünde, organizma çevresinde daha çok uyarılma ararken, organizma optimal düzeyde uyarılmanın üstünde bir uyarılma halinde olduğunda ise daha uygun bir uyarılma düzeyini devam ettirmeye çalışmaktadır (Cüceloğlu, 2018, s. 229-230).

Optimal düzeyde uyarılma kuramı, birçok çalışmaya konu olmuş ve çeşitli araştırmaların temelini oluşturmuştur (Hebb, 1955; Berlyne, 1960; Fiske ve Maddi, 1961; Apter, 1976; Zuckerman, 1979). Psikoloji bilimi ile ilgili olan kuramdan başta spor, rekreasyon ve turizm olmak üzere, diğer birçok bilim dalı ve disiplin yararlanmıştır (Zuckerman, 1994; Weber, 2001; Pomfret, 2006). Bu kuramdan yararlanılarak geliştirilen duyuşal arayış ölçeği, başta rekreasyon ve spor olmak üzere birçok alanda kullanılmıştır (Zuckerman, 1983; Pizam vd., 2004; Murray, 2003; Hsieh, 2007; Gilbertson ve Ewert, 2015). Duyuşal arayış ölçeği de yıllar içinde araştırmalara konu olmuş ve süreç içinde bir kuram haline gelmiştir.

2.2. Duyuşal Arayış Kuramı

Optimal düzeyde uyarılma kuramından yola çıkılarak geliştirilen duyuşal arayış kuramı; insan tercihleri, ilgi alanları ve faaliyetlerde var olan optimal düzeyde uyarılmayı konu edinmekte ve duyuşal uyarılmayı en iyi açıklayabilen kuram olma özelliğine sahiptir. Uzun süre duyuşal uyarılmadan mahrum kalan bireyler sıkılmakta ve uyarılmak için duyuşal arayış içinde olmaktadır. Zuckerman (1994) duyuşal arayışı, “yeni, çeşitli,

karmaşık ve yoğun duygu ve deneyim arayışı eğilimini tanımlayan bir özellik” olarak tanımlamıştır. Böyle yoğun duygu ve deneyim uğruna risk almak için istekli davranışlar sergilendiğini savunmuştur. Bu nedenle, çeşitli, yeni ve karmaşık duygulara ve deneyimlere güçlü bir ihtiyaç duyan kişiler, her zaman duyusal arayış içinde olanlar olarak etiketlenebilir. Duyusal arayış, kişilerin duyularının uyarılmasına ihtiyaç duydukları gerçeğine dayanmaktadır. Kişinin duyusal uyarılma için yenilik ve yoğunluğa olan arzusunun derecesine göre karakterize edilebilen, her türden hisleri tolere etme kabiliyetlerini değiştirmek için düşünülmüş bir kişisel arayış olarak tanımlanmaktadır (Pizam vd., 2004). Ayrıca, kişilik özelliklerinin geniş fizyolojik kalıpların ve bilişsel modellerin bir karışımı olduğunu ve dolayısıyla duyusal arayışın biyolojik bir temele sahip olduğunu ileri süren araştırmalar da mevcuttur (Kohler, 1996). Bu araştırmaların ortak noktası, bireylerin uyarılmak için farklı deneyimler yaşaması gerektiğini ve bu doğrultuda bireylerin çeşitli aktivitelere katıldıklarını belirtmişlerdir. Sürekli yeni arayışlar içindeki bireylerin tatmin olması için, optimal düzeyde uyarılmaları gerekmektedir.

Franken (1993), duyusal arayış peşinde olan bireylerin, belirli bir eylemin sonuçlarını düşünmeden hızlı karar verme eğiliminde olan aktif/kararlı ve dürtüsel insanlar olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda, kendilerine büyük bir bireysel özgürlük ve özerklik imkânı tanıyan bir ortamı tercih ettiklerini iddia etmiştir. Benzer şekilde Zuckerman vd. (1978) bireylerin, daha çok sigara içme, geleneksel dinlere daha az inanma ve alışlagelmiş aktivitelerin dışında aktivitelere katılma konusunda gönüllü olma eğiliminde olduklarını savunmuşlardır. Duyusal arayış, kişilerin farklı davranışlarını geliştirilmiştir. Yüksek riskler alma, resmi ortamlardan hoşlanmama, macera seyahatleri, macera aktiviteleri, rutinden kaçınma eğilimi, yoğun deneyimlerden hoşlanma ve kısıtlamalardan kaçma eğilimlerini açıklamaktadır.

Zuckerman, optimal uyarılma düzeylerinde tutarlı bireysel farklılıklar olduğu ve bu farklılıkların bir ölçek ile ölçülebileceği fikrinden hareketle, 1960’lı yılların başında duyusal arayış ölçeği ile ilgili çalışmalara başlamıştır. 30 yıl süresince (1964-1994) Zuckerman, genel ölçekten çok ölçekli bir araca dönüşen duyusal arayış ölçeğini geliştirmiştir. Optimal düzeyde uyarılma kuramına dayanan duyusal arayış ölçeği, optimal düzeylerde bireysel farklılıklar fikriyle ortaya çıkmış ve uyarılmanın uygun düzeyleri temel olarak kabul edilmiştir. Duyusal arayış ölçeği ayrıca, bir kişinin uyarılma düzeyini ve duyusal arayışlarını ölçmek için geliştirilmiş bileşik bir ölçektir. Duyusal

arayış içinde olan kişilerin, en uygun uyarılma düzeyine erişmek ve bu düzeyi sürdürmek için yeni, karmaşık, yoğun uyarıcı ve farklı deneyimlere ihtiyaç duyan kişiler oldukları düşünülmektedir (Zuckerman vd., 1978). Ölçek 40 ifadeden oluşmaktadır ve yüksek puanlı ifadeler, daha fazla duyuşsal arayışı veya uyarılma için daha fazla gereksinim olduğunu gösteren bileşik bir ölçek oluşturmaktadır. Bu bileşik ölçek, dört alt ölçekten oluşmaktadır.

Macera arayışı alt ölçeğı, bireysel eşsiz uyarılmalar sunan, riskli, dürtüsel ve maceracı etkinliklere katılma arzusunu ölçmekte olup, gerçek deneyimler, arzular ve niyetler ile ilgili öğeleri içermektedir. Macera arayışı kapsamında, heyecan duyulan aktiviteleri, hız tutkusunu, macera ve alışılmamış diğler duyulara ilişkin faaliyetlerde bulunma arzusunu içeren ifadeler yer almaktadır. *Deneyim arayışı*, zihin ve duyular yoluyla yeni hisler aramayı ve alışılmadık bir yaşam tarzına sahip olma arzusunu ölçer. Bu alt ölçekte yer alan ifadeler ile akıl ve duyular, seyahat, sanat, müzik, yemek, kıyafet ve alışılmadık arkadaşlarla uyumsuz bir yaşam sürdürmek gibi konular ölçülebilmektedir. *Sınırsızlık* uyarılabilir davranış yoluyla sosyal uyarı arayışını ölçer. Bu alt ölçekte yer alan ifadeler, farklı partnerle cinsel ilişkiler, alkollü partiler ve farklı sosyal istek uyandıran deneyimleri yansıtmaktadır. *Sıkıntı duyarlılığı* ise rutin, tekrarlayıcı, monoton ve değişmeyen durumlara karşı tedbirler olarak açıklanmaktadır. Sıkıntı duyarlılığı kapsamında yer alan ifadeler ise monoton koşullar ya da sıkıcı insanlar için hoşgörüsüzlük ve herhangi bir süre boyunca aynı çevrede yalnız kaldıkça huzursuzluk olarak belirtilmiştir.

Gilchrist vd. (1995), duyuşsal arayış ölçeğı ile Afrika'daki seyahatlerinden dönen İngiliz turistler ve bir kontrol grubunu kullanarak bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar, macera turistlerinin ölçek puanlarının kontrol grubununkinden önemli ölçüde yüksek olacağı hipotezini teyit etmiş ve sonuçların turizm araştırmalarında bir araç olarak, destek sağladığı sonucuna varmışlardır. Diğler çalışmalarda bu ölçek, dağcılık (Ewert, 1985) dağ bisikleti (Hollenhorst vd., 1995), rafting (Fluker ve Turner, 2000), kaya tırmanışı, kayak (Hsieh, 2007) ve diğler yüksek riskli sporlara katılan katılımcılara uygulanmıştır. Benzer bulgular Zuckerman (1983) tarafından fiziksel temasın ön planda olduğu aktiviteler için ortaya çıkmıştır. Shoham vd., (2000), ilgili ölçeğın güvenilirliğinin çalışmalar için tatmin edici yükseklikte olduğunu belirtmişlerdir. Ölçeğın kullanıldığı çalışmalar incelendiğinde, ölçek güvenilirliği 0,82 ile 0,94 arasında değişirken, dört alt ölçeğın güvenilirlikleri ise 0,58 ile 0,87 arasında değişmiştir.

İncelenen araştırmalar duyuşal arayış ölçęinin, farklı ölkeler ve költürlerde macera aktivitelerine katılan turistlere yönelik kullanıldığını göstermektedir. Güvenirlik konusunda birçok kez sınanmış olan ölçek, macera turistlerinin uyarılma düzeylerini, duyuşal arayışlarını ve aktivite temelli farklılıklarını ortaya koyması açısından tercih edilmiştir. Yapılan pilot çalışma ile Türkiye’de de güvenilirlik açısından uygun bulunan ölçęin, macera turistlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli kuramsal altyapıya ve ölçüm gücüne sahip olduğu düşünölmektedir. Başka bir ifadeyle, bu niş alanda yer alan turistlerin duygularının anlaşılması, bu bağlamda önerilecek ya da geliştirilecek politikaların geçerliliği bakımından da önemlidir. Duyuşal arayış ölçęi, uyarılmanın optimal düzeyde gerçekleşip gerçekleşmediğine dair ölçümler yapmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler ile macera turistlerinin hangi düzeyde uyarıldıkları ve duyuşal arayışları ortaya konmaktadır. Macera turistlerinin duyuşal arayış ve uyarılma düzeylerinin anlaşılması için ise öncelikle duyuşal arayış kuramı ile ilişkili kuram ve kavramların anlaşılmasına yönelik alt başlıklara yer verilmiştir.

2.2.1. Duyuşal arayış ve macera

Risk, ödüllendirici bir macera deneyimine katkıda bulunan önemli bir bileşen olarak kabul edilmektedir. Risk unsuru ile iç içe geçmiş pek çok başka etken bulunmakta olup, bunlardan biri “duyuşal arayış”tır. Bu motivasyon, kişinin macera peşinde koşmasını etkilemede son derece önemlidir. Zuckerman’ın (1979) bu alandaki öncü araştırması, çeşitli durumlarda insanların risk alma davranışlarını test eden bir psikolojik model olan duyuşal arayış ölçęinin geliştirilmesine neden olmuştur. Model, değişen tüketici davranışlarını hesaba katmak için 30 yıllık bir süre boyunca gelişme göstermiş ve geçerliliği birçok çalışmada kanıtlanmıştır. Zuckerman (1979, s. 13), duyuşal arayış kavramını şu şekilde tanımlar: “Çeşitli, yeni, karmaşık ve yoğun duygu ve deneyimlerin arayışı ile bu tür deneyimler uğruna fiziksel, sosyal ve finansal olarak risk alma isteğidir.” Dolayısıyla duyuşal arayış, yalnızca risk almaktan ibaret değildir ve bir kişinin hayatının birçok alanına hükmetmektedir. Araştırmalar, riskli sporları yapan profesyonellerin yanı sıra bu sporları hobi olarak tercih edenler için de duyuşal arayış ölçęinde yüksek sonuçlar elde edildiğini göstermektedir (Galloway ve Lopez, 1999; Gibson, 1996). Duyuşal arayış içinde olan bireyler riskli ve heyecan verici aktivitelerde bulunmaktadırlar. Adrenalin yaşamak, bu bireylerin hayatlarında bir ihtiyaç haline gelerek, rutin ve sıradan durumlardan kaçışın yollarını aramaktadırlar.

Paraşüt, dağcılık ve kayak (Trimpop vd., 1999) aktivitelerine yönelik yapılan çalışmalarda duyuşal arayış ölçeğindeki puanlar oldukça yüksek çıkmıştır. Düşük riskli macera aktivitelerine katılan bireyler ile yüksek riskli macera aktivitelerine katılan bireyleri karşılaştıran başka bir çalışmada ise araştırmacılar (Lepp ve Gibson, 2003; Lepp ve Gibson, 2008), her grup için ilgili ölçekte farklı puan düzeyleri bulmuştur. Bu tür araştırma bulguları, macera meraklıları için duyuşal arayışın önemini ortaya koymaktadır. Duyusal arayış ölçeği macera turistlerine uygulanırken, aktiviteye dayalı fiziksel macera seyahatlerinin söz konusu olduğu destinasyonların ön plana çıktığı görülmektedir. Fiziksel olmayan macera turizmi için, uyuşturucu veya seks temelli turizm deneyimlerini araştıran araştırmalar, özellikle “sınırsızlık” ve “deneyim arayışı” faktörlerine dikkat çekmektedir.

Genel olarak ulaşılan bulgular, duyuşal arayışın macera turizminin ayrılmaz bir parçası olduğuna dair fikri ön plana almaktadır. Gilchrist (1995), Afrika’da (Kenya, Uganda, Zaire, Burundi, Ruanda, Tanzania, Malavi ve Zimbabwe) macera turistlerine yönelik duyuşal arayış ölçeği ile bir uygulama yapmıştır. Bu gezginler, ölçek toplam puanında ve özellikle de “macera arayışı” ile “deneyim arayışı” alt ölçeklerinde önemli ölçüde yüksek sonuçlar elde etmişlerdir. Bu bulgular, macera turistlerinin duyuşal arayış aradıklarını ve riskli ve maceraperest aktiviteler ile hız ve tehlike içeren faaliyetlerde bulunmak için istek duyduklarını göstermektedir. Zihinsel ve duyuşal anlamda seyahatin uyumsuz yaşam biçimleri oluşturması yoluyla, bu gezginlerin daha fazla deneyime sahip olduklarını düşündükleri görülmektedir.

Çalışmada tam aksi yönde bulgular da mevcuttur. “Sıkıntı duyarlılığı” ile “sınırsızlık” alt ölçeklerinde ise kontrol grubu ile macera gezginleri arasında önemli ölçüde bir farkın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Başka bir deyişle, macera turistleri ve kontrol grubu katılımcıları, sosyal (veya cinsel) uyarılma için benzer arzulara sahiptirler. Duyusal arayış ve macera, macera turizmi alanında önemli unsurlar gibi görünse de insanları bu tür aktivitelerde bulunmaya teşvik eden başka birçok neden bulunmaktadır. İnsanlar özgüvenlerini arttırmak, başarma hissi yaşamak, meydan okumak, yeni bir beceri geliştirmek ve yeni deneyimler yaşamak gibi diğer ihtiyaçlar tarafından da yönlendirilmektedirler.

2.2.2. Duyusal arayışa ulaşma

Bireylerin, belirli biyolojik süreçlerinin sonucunda çeşitli aktivitelere katılmak için uyarıldığı düşünülmektedir. Riskli aktivitelere katılım, bireylerin yaşamak istedikleri adrenalin ve yoğun duyuların arayışına katkıda bulunmaktadır. Bu süreçlerin nasıl gerçekleştiği konusunda çeşitli teoriler ve modeller geliştirilmiştir. Örneğin kaya tırmanışı yapanlar, bu aktiviteye odaklanarak adrenalin düzeylerini yükseltmektedir ve dolayısıyla bu kişilerin uyarılma düzeyleri artmaktadır. Adrenalin düzeyinin artması bireylerin becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Ancak bu durum genellikle fiziksel patlamalara izin veren kısa süreli bir etkidir. Adrenalin düzeyi azaldıkça, performans da ona paralel olarak olumsuz etkilenmektedir. Macera aktivitelerine katılan bireylerin, aktivite öncesi veya aktivite sırasında hissettikleri adrenalin birikimi, şu cümleler ile özetlenebilir (Jackson ve Marsh, 1996):

“...aktiviteye başlamadan önce korktuğunu hissedersin. Kendini yatıştırırsın ve oraya vardığında zaten adrenalinle dolu olursun. Sonra kaya tırmanışına başladığında gerçekten gergin olursun ancak tırmanma süresince kendini her geçen dakika boyunca daha iyi hissedersin...”

Adrenalin, kişilerin macera deneyimlerini etkileyen önemli bir unsurdur. Bir başka temel unsur ise kişinin zihnindeki dengedir. Hayatlarında duyusal arayış için güçlü bir istek arayan kişilerin zihninde, heyecan ve korku durumlarında, zihinsel dengelerinin olduğu düşünülmektedir. Adrenalin, endorfin ve dopamin gibi farklı yoğunluk düzeylerinde deneyimlenmektedir. Herhangi heyecan verici veya riskli bir durum, iyi hissetmeyi ve mutlu olmayı sağlayan endorfin ve dopamin salgılamalarının artmasını ve akışını tetiklemektedir (Atkinson vd., 2017, s. 37-44). Yüksek düzeyde duyusal arayışın peşinde olan bu kişiler, diğer kişilere göre daha fazla endorfin ve dopamin salgılamaktadırlar. Bu nedenle, kaya tırmanışı veya yamaç paraşütü gibi macera aktivitelerine katılan kişiler, riskli veya heyecan verici aktivitelerde bulunduklarından dolayı, zihinlerinde daha fazla zevk kimyasalları üretmektedir. Bu nedenle adrenalin, insanların kendilerini daha aktif ve yoğun hissettirerek bir macera aktivitesine katılmasına neden olmaktadır. Maceracıların zihinlerindeki kimyasal yapılar, onları macera aramaya teşvik etmekte olup, bu kimyasalların serbest bırakılması ile olumlu deneyimler yaşanmaktadır (Atkinson vd., 2017, s. 51-58). Yaşanan bu deneyimler ve ulaşılan yüksek adrenalin seviyesi ile birlikte macera turistleri, yüksek düzeyde uyarılarak duyusal arayışlarına karşılık bulmaktadırlar.

2.2.3. Deneyim ve yeterlilik

Belirli bir macera aktivitesine katılan kişilerin ne kadar çok deneyimi varsa, bu aktivitelerde kendilerini o kadar iyi hissetmektedirler. Ayrıca, bireyler olumlu bir macera deneyimine sahip olursa, bu aktivitede acemi veya uzman olup olmadıklarına bakılmaksızın kendilerini yetkin hissetmektedirler. Maceraya başarılı bir şekilde katılmak için bir dereceye kadar beceri isteyen veya öğrenilmesi gereken aktivitelerde deneyim ve yeterlilik önemlidir. Fiziksel aktiviteye dayalı macera aktiviteleri, doğal olarak bu kategoriye girse de fiziksel olmayan maceralarda hem yetkinlik hem de deneyim gerekir. Iso-Ahola vd. (1989), bu fikirleri pekiştirmek adına, kaya tırmanışı yapan kişiler ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan bu çalışma, kişilerin algılanan yetkinlikleri, öz saygı ve deneyimleri arasındaki bağlantıları tespit edilmiş ve algılanan yeterlilik iki kategoriye ayrılmıştır:

- Genel algılanan yeterlilik; birikim deneyiminden kaynaklanan belirli bir yetenek seviyesi.
- Özel olarak algılanan yeterlilik; son deneyime özgü yetkinlik duygusu.

Kaya tırmanışçıları ile yapılan bir diğer çalışmada, bir günlük tırmanışın öncesi ve sonrasına yönelik görüşler alınmıştır. Başarılı tırmanış yapan tırmanışçılar, kendilerini tırmanma yetenekleri konusunda son derece yetkin hissetmişler ve yüksek bir öz saygı hissetmişlerdir. Ayrıca, kaya tırmanışçıları'nın sahip oldukları deneyim, genel algılanan yeterlilik düzeyinde seyretmiştir (Rickly, 2016).

2.2.4. Akış

Akış kuramı, bireylerin gerçekleştirdikleri aktivitelerle bütünleşmesinin ve bu bütünleşme esnasında yoğun hislerin yaşanması ile ilgilidir. Akış deneyimi; bireylerin katıldıkları aktiviteler nedeniyle, haz hissine kapılması ve yaşanan bu his ile kendi yaşamının farkına varması ve yaşamdan keyif alması olarak açıklanmaktadır (Kaya, Metin ve Akoğlan Kozak, 2015). Yaşanan bu deneyim ile yapılan aktiviteler keyifli hale gelmekte ve bireyin kişisel gelişimine katkı sağlamaktadır. Akış, kişisel gelişime ve yaşamdaki deneyimlere katkı sağlaması ile bireyin daha mutlu olmasını sağlayabilmektedir.

Csikszentmihalyi'e (1990) göre akış kuramı, kişilerin katıldıkları aktivitelerin amacını ve bu amaca ulaşmak için izlemesi gerektiği yolu bilmesidir. Bu amaca ulaşmak

için aktivitenin zorluk düzeyi ile bireyin sahip olduğu becerinin örtüşmesi gerekmektedir. Bu örtüşme ile birey, aktivite sırasında ve sonrasında geri dönütler almaktadır. Bütün dikkati ile aktiviteye odaklanan bu bireyler, öz farkındalığını kaybederek aktivite ile bütünleşmektedir (Aydın ve Aydın, 2017). Böylelikle bireyin zaman algısı değişmekte ve aktivite ile olan bütünleşmesine göre, zamanın akışı hızlanmaktadır. Kişinin meydan okuduğu aktivitenin zorluk düzeyi beceri düzeyinden yüksek olduğu takdirde, kişi bu aktiviteden kaygı duymaktadır. Bununla birlikte, kişinin meydan okuduğu aktivitenin zorluk düzeyi beceri düzeyinden düşük olduğu takdirde ise kişi için yapılan aktivite sıkıcı hale gelmektedir.

Macera turistlerine yönelik akışın nasıl gerçekleştiği konusuna da değinmek gerekmektedir. Zorlu ve riskli aktivitelere katılım gösteren macera turistleri, meydan okuma ve başarıma duygusu ile motive olmaktadır. Bu motivasyonlar ile katıldıkları aktivitelerde yüksek düzeyde uyarılma ve akış deneyimi yaşamaktadırlar. Bu doğrultuda, bir kaya tırmanışıyla nasıl akış ve optimal düzeyde uyarılma deneyimi elde edilebilir, sorusunun cevapları ile akış şu şekilde açıklanmaktadır:

- *Aktivite, beceri ve meydan okuma gerektirir.* Optimal düzey deneyimler, kaya tırmanışı gibi, beceri ve enerji gerektiren hedefe yönelik faaliyetlerden kaynaklanmaktadır. Bir tırmanışı başarıyla yönetmek için bir kişinin kaya tırmanışı deneyimine sahip olması gerekir. Cesur tırmanışçılar, kendilerini gittikçe daha çok zorlayan etapları denemektedirler.
- *Aktivitenin özümсенmesi gerekmektedir.* Böyle bir aktivitenin ortaya koyduğu güçlükler ve bu zorlukların üstesinden gelmek için gereken beceri seviyesi nedeniyle kişi, tırmanma isteği ile uyarılmaktadır. Bundan sonra birey, zorlu bir deneyimde bulunmak amacı ile tırmanış yapmaktadır. Bu bireyler, yaptıkları aktiviteler ile bütünleşerek akışa geçmektedirler (Csikszentmihalyi, 1990).
- *Hedeflenen amaca yönelik eylemler.* Bireyin asıl amacı, düşmeden, dinlenerek veya güzergâh dışına çıkmadan rotanın sonuna kadar yetkin bir şekilde tırmanmaktır. Kişi tırmanışta ilerledikçe, bu hedefe ulaşıldığını teyit etmek için sürekli geribildirim almaktadır.
- *Odaklanma.* Birey yapılan aktiviteye gerçekten odaklanmış ve bu aktiviteyi sonlandırmayı kendine görev olarak görmektedir.

- *Akış kontrol gerektirir.* Yetenekleri uygun bir şekilde meydan okuma düzeyiyle eşleşen bir tırmanışçı, tırmanış boyunca kontrol egzersizi yapmakta ve tırmanışın farklı zorluklarını öngörmektedir. Bu artan kontrol hissine sahip olmak, algılanan riskin daha az olması ile sonuçlanmaktadır.
- *Aşkınlık duygusu.* Kişinin çevresiyle bütünleşme hissini yaşamasıdır. Bir tırmanışçı, bu hissi meditasyon veya konsantrasyon olarak nitelendirmektedir (Csikszentmihalyi, 1990).
- *Zamanın dönüşümü.* Bir kişinin tırmanışa çıkarken hissettiği zaman hissi, gerçek zaman geçişi ile tamamen senkronize olmayabilir. Birey, bir iki saat içinde 100 metrelik bir hattı tamamladığını düşünebilir; oysa gerçekte bütün bir gün geçmiş olabilir. Bu zamanın farklı algılanması durumu, tırmanma faaliyetinin talep ettiği konsantrasyonun yüksek düzeyi ile bağlantılıdır.

2.2.5. Risk

Risk ve macera arasındaki ilişki ile macera turizmi ve risk arasındaki bağlantı hâlihazırda vurgulanmıştır. Riskin maceracılar için güçlü bir motivasyon olduğunu önermek mantıklıdır. Nitekim her macera aktivitesine katılmak için teşvik edici bir motivasyon olan risk mevcuttur (Gilchrist vd., 1995, s. 12). Macera ve macera turizmi tanımları, sürekli olarak riskin önemine işaret etmektedir. Macera seçim özgürlüğüdür ve içsel ödüller ile deneyimin sonucunun belirsiz olduğu veya riskleri önceden belirlenemediğinden dolayı, belirsizlik unsuru oluşturmaktadır (Fluker ve Turner, 2000). Bu nedenle risk, kişinin maceradan zevk almasında önemli bir rol oynamaktadır. Gerçekten de deneyimlerden herhangi bir etkilenmenin bulunmaması, tatmin düşüşüne hatta katılım isteğinin kaybolmasına neden olabilmektedir (Sung vd., 1997). Riskli deneyimler üzerine yapılan araştırmaların çoğu açık hava rekreasyon alanına yöneliktir. Bu tür araştırmalar, algılanan risk düzeyinin, bir macera deneyiminin ayrılmaz bir parçası olduğuna inancı desteklemektedir. Risk, macera rekreasyonu, meydan okuma ve macera aktiviteleri (Ewert, 1989) gibi unsurlar ile maceracı eylemlerde bulunan kişiler üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır.

3. MACERA TURİZMİ

Turizm ve rekreasyon alanında akademik bir odak noktası olan macera turizmi, 1990'lı yılların ilk dönemlerine kadar pek ilgi görmemiştir. Boorstin (1961/1964) ve MacCannell (1976/1999) gibi turizm teorisyenleri, kitle turizm hareketlerine yönelik temalara odaklanmış olup, turistin deneyimi ile gezginin (macera turisti) otantik deneyimi arasında önemli bir farklılaşmanın olduğunu belirtmişlerdir. 1970'lerden itibaren, gezginin (bir amaç için daha egzotik mekânlara giderek zorlu aktivitelerde bulunan macera turisti) deneyim arayışına odaklanan birçok kuramsal ve kavramsal modellemeler geliştirilmiştir (Cohen, 1979; Meyersohn, 1981; Graburn, 1983; Przeclawski, 1985; Urry, 1990; Selwyn, 1996; Tucker, 2003). Ancak bu teori ve modellerde, turizm alanında macera turisti ve macera turizmi ile ilgili herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Dolayısıyla macera turisti ve macera turizminin herhangi bir tanımı yapılmamıştır. Bu konuda en belirgin tanımlar, rekreasyon alanındaki çalışmalardan elde edilmiştir. Özellikle, 1980'lerden itibaren rekreasyon alanı içinde macera rekreasyonu deneyiminin risk deneyimi ile ilişkisini inceleyen rekreasyonel modeller geliştirilmiştir (Meier vd., 1980; Ewert, 1985; Martin ve Priest, 1986; Ewert ve Hollenhorst, 1989).

Yapılan tanım ve araştırmaların çoğunlukla macera rekreasyonunda risk unsurunu belirlemeye yönelik olması kavramsal yapının bir başka özelliğidir. Ancak Weber (2001), riskin macera deneyiminin anlaşılmasını sağlayabilecek birçok etkenden yalnızca biri olduğunu savunmuştur. Weber (2001), macera turizminin potansiyel deneyimini etkileyen çok sayıda özelliği, içeriği ve turiste özgü faktörleri olduğunu iddia etmiştir. Bu faktörler göz önüne alındığında, turistin bireysel olarak yaşadığı deneyiminin üzerine odaklanılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Macera turistinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması için, bu deneyimi etkileyen tüm süreçlerin açıklanması gerekmektedir (Kane ve Tucker, 2004).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), turizmin eğlence veya rekreasyon amaçlı olduğu yönünde güçlü bir savunma yapmasının yanında, turizmin amaçları hakkında daha geniş bir kapsam çizmiştir. UNWTO (1997) turizmi, “eğlence, iş ve diğer amaçlar için bir yıldan fazla olmamak kaydıyla, her zaman yaşadığı yerden başka yerlere seyahat eden ve seyahat ettikleri yerlerde yaptıkları faaliyetler” olarak tanımlamıştır. Turizmin sadece eğlence ve yer değiştirme boyutlarına vurgu yapan bu tanım, turizmin değişen dinamiklerine yönelik eski bir tanımdır. Yeni gelişen turizm türleri ile birlikte hem turizmin genel tanımı hem de özel ilgili turizm türlerinin özel tanımları yapılmaya

başlanmıştır. Macera rekreasyonunun etkisi ile macera turizmi kavramını ilk defa ele alan araştırmacılardan olan Hall (1992, s. 143), macera turizminin, bilinçli olarak risk ve tehlike arayışına yönelik ticari bir etkinlik olduğunu belirterek, şu şekilde bir tanımda bulunmuştur: “Genellikle ticari hale getirilmiş ve katılımcıların yaşadıkları yerden uzaktaki doğal çevreyle etkileşimini ve risk unsurlarını içeren geniş bir açık hava turistik faaliyetleridir.” Daha sonraki yıllarda turizmin bu niş alanı için birçok tanım yapılmaya başlanmıştır. Addison (1999, s. 417) macera turizmini, “keşif, inceleme, iletişim, dinlenme ve spor amacıyla bilindik yerlerden başka yerlere, insanlarla karşılaşmak ve etkileşime girmek için doğa ile iç içe gerçekleştirilen bir aktivite seyahati” olarak tanımlayarak, yeni bir turizm çeşidinin gelişmekte olduğuna işaret etmiştir. UNWTO (2019) ise macera turizmini, “genellikle belirli coğrafi özelliklere ve manzaralara sahip destinasyonlarda gerçekleşen ve fiziksel bir aktivite, kültürel değişim, etkileşim ve doğa ile etkileşim ile ilişkilendirilme eğiliminde olan bir turizm türü” olarak tanımlamıştır. Bu deneyimler, gerçek veya algılanan risk içermekte ve önemli fiziksel ve zihinsel çaba gerektirmektedir.

Macera turizmi, turizm endüstrisinin yükselen bir sektörü olup, çok çeşitli macera aktivitelerini içermektedir. Ulaşılan son verilere göre, macera turizmi, yaklaşık 260 milyar dolarlık küresel üretim değerine katkıda bulunan ve böylelikle hızla büyüyen bir turizm endüstrisi haline gelmiştir (ATTA, 2015). Bu turizm çeşidi, doğa tabanlı turizmin niş biçimidir ve turizmin diğer doğa temelli biçimleri olarak, doğal çevreyle bağımlı veya tesadüfi bir ilişki halindedir. Bununla birlikte, Mason vd. (2017), macera turizminin diğer doğa temelli turizm türlerinden; risk unsuru, katılımcı tarafından daha yüksek bir fiziksel beceri düzeyi ve başarıma duygusunu yaşamak için uzmanlaşmış becerilere duyulan ihtiyaç olmak üzere, üç unsur temelinde farklılaştığına belirtmişlerdir. Turizmin bu türü; dağlar, göller, okyanuslar, kanyonlar ile uzak ve vahşi kaçış yerlerini temsil etmekte olup, turistte macera ile risk algısı hissi vermektedir (Pomfret, 2006).

3.1. Macera Turizmi ve Rekreasyon

Kişilerin boş zamanında yaptığı bütün aktiviteler olarak açıklanan rekreasyon ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Rekreasyonla ilgili yapılan bu tanımları bir araya getiren Ardahan (2016, s. 11) rekreasyonu, “insanların serbest zamanlarında özgür iradeleri ile yalnız veya grupla zevk alarak yapabildikleri ve bunun sonucunda eğlendikleri, dinlendikleri, bedenlen ve ruhen bir tazelenme, yenilenme hissettikleri ve haz elde ettikleri

etkinlikler toplamı” olarak tanımlamıştır. Rekreatyon aktiviteleri içerisinde önemli bir yer tutan açık alan rekreatyonu ise İbrahim ve Cordes (2008, s. 9) tarafından “doğa ile katılımcı arasında etkileşim yaratabilen ve katılımcının kendi fiziksel, sağlık, ruhsal ve sosyal çıkarları doğrultusunda yapılan boş zaman aktiviteleri” şeklinde tanımlanmıştır.

Rekreatyon, boş zaman aktivitelerinin bireysel veya kolektif olarak katılımı ile özgürlük ve haz ihtiyaçlarının karşılanması için gereklidir (Ardahan, 2016). Rekreatyonda ana amaç dinlenmek ve enerji toplamak olarak değerlendirilse de özellikle macera arayışı içindeki bireylerin çeşitli aktivitelere katılımında da artan bir eğilim söz konusudur. Doğal çevre ile etkileşimden yararlanılması, belirgin bir tehlike unsuru içermesi, aktivite sonucunun belirsizliği ve katılımcının doğrudan etkilenebileceği aktiviteler, macera rekreatyonu kapsamında yer almaktadır (İbrahim ve Cordes, 2008, s. 340). Macera rekreatyonu kavramının ortaya çıkışı değerlendirildiğinde, bu alanın tanımlanması ve çalışmalara konu olması son 25 yıl içinde gerçekleşmiştir. Bu aktiviteler, birçok birey için geleneksel olmayan bir etkinliği temsil etmekte ve bu nedenle kişisel kimliğin oluşumu ve gelişimi için önemli bir bağlam olabilmektedir.

Katılımcıların doğa ile etkileşime girdiği, kendilerine ve çevreye meydan okuduğu ve stresle başa çıkmak için zorlu aktiviteleri deneyimlediği açık hava etkinliklerini içeren macera rekreatyonu, açık hava rekreatyonu ile sporun bazı özelliklerinin birleşimini sağlayarak, farklı aktiviteler üretmekte olup, bu aktivitelere katılımı motive eden faktörleri içermektedir. Macera aktiviteleri, ağırlıklı olarak zorlu ortamlarda risk alma faaliyetleri kapsamında değerlendirilmekte olup, bu aktivitelere katılan katılımcılar, kendini gerçekleştirme ve iyileştirilmiş bir yaşam kalitesi arayışı içinde zorlu ve belirsiz ortamlar için giderek daha fazla gündelik hayatlarından kaçmaktadırlar (Mullins, 2014). Macera rekreatyonu konusunda çalışmalar yürüten Ewert vd. (2013), eylemin kendisi, odaklanma, farkındalık, kişisel kontrol, yoğun haz, benlik hissi, etkinliğin doğasında olan zorluklar ve bu zorluklara cevap verme becerisinin, deneyimi oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Macera turizmi, turistlerin macera rekreatyonu aktivitelerine seyahat etmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla macera turizmi, rekreatyonun ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bunun bir göstergesi olarak da macera rekreatyonu aktivitelerine yönelik yapılan turistik turlar ile bu aktivitelerin yapıldığı doğal mekânlara yapılan bireysel seyahatler gösterilebilir (Weber, 2001). Bu nedenle, macera turizminin tanımları geleneksel olarak macera rekreatyonuna odaklandığı için macera turizmini

değerlendirirken, macera rekreasyonunun içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. Macera turizmi kapsamında yapılan aktiviteler, katılımcıların doğal bir mekânda, uygun araçlarla macera rekreasyonuna katılmak için yönlendirilmiş ticari turlar olarak tanımlanmıştır (Buckley, 2012). Ewert ve Hollenhorst'un (1997) ortaya koyduğu macera rekreasyonunun yaygın olarak kabul edilen tanımı, "doğal çevre ile etkileşim kurarak, gerçek veya belirgin bir tehlike unsuru içeren çeşitli aktivitelerin sonucunun belirsiz olması ve katılımcıların yapılan aktiviteden ve bulundukları ortamdan etkilenmeleri" şeklinde yapılmıştır. Macera rekreasyonu, çoğunlukla belirsiz bir sonuca ve tipik olarak doğal çevre ile etkileşime giren fiziksel, duygusal veya psikolojik risk ve potansiyel tehlike unsurlarını içeren rekreasyonel faaliyetleri içermektedir (Gilbertson ve Ewert, 2015).

Geçmişten günümüze, maceraperestler, kâşifler, tüccarlar, hacılar, tacirler, sömürgeciler, misyonerler, doğa tarihçileri, dağcılar, kadın gezginler, seyahat yazarları, avcılar, ruhsal aydınlanma için seyahat eden kişiler, seks turistleri ve uyuşturucu turistleri olarak ortaya çıkan turistlerin her biri, macera turistlerinin özelliklerini yansıtmaktadır. Yapılan bu seyahatlerin tümü sıradan olmayan, yeni ortamlarda, gerçek ya da algılanan risk unsurlarıyla iç içedir. Bu noktada, macera ve macera turizminin rekreasyon ile ilişkilendirilen tanım ve değerlendirmeleri aşağıda sunulmuştur:

"Macera turizmi, alışılmadık, egzotik, uzak veya vahşi doğada gerçekleşen, alışılmadık ulaşım araçlarını içeren ve zorlu aktivitelerle ilişkili olma eğiliminde olan açık hava faaliyetidir. Macera turizminin vazgeçilmez bileşenleri, olağandışılık, egzotiklik, uzaklık ve vahşi doğa seyahatidir" (Canadian Tourism Commission, 1995, s. 5).

"Macera turizmi, macera turizmi aktivitelerinin doğal çevre ile katılımcının ilişkili olduğu, insanların yaşadıkları yerden uzaklaştığı ve katılımcıların birçok unsurdan etkilendiği ilişkilerin toplamıdır" (Sung vd., 1997, s. 57).

"Bir macera seyahatinin temel unsurları, turizm işletmelerinin sınırlı olduğu, geleneksel bir kültürün olduğu ve nüfusun az olduğu bölgeleri içermektedir" (Smith ve Jenner, 1999, s. 45).

"Bir macera seyahatinin başlıca ayırt edici özelliği, kısa bir süre için değil, seyahatin tüm süreci boyunca, keşifsel bir seyahattir." (Smith ve Jenner, 1999, s. 44).

"Aktivite, doğa ve kültür birleşimi, macera turizminin bir meydan okuma olduğunu göstermektedir." (Addison, 1999, s. 416).

"Macera turizmi, turiste yüksek düzeylerde duyuşsal uyarılma olanağı sağlaması özelliğine sahip olup, genellikle fiziksel olarak zorlu deneyimsel bileşenler ile turist deneyimini oluşturur." (Muller ve Cleaver, 2000, s. 156).

“Macera, özgürlük, içsel ödüller ve belirsizlik unsurunun oluşturduğu riskli bir deneyim sürecidir” (Fluker ve Turner, 2000, s. 382).

“Macera turizmi, alışılmadık, egzotik, uzak veya vahşi bir ortamda gerçekleşen boş zaman etkinliğidir. Katılımcıların büyük bir kısmı açık havada yüksek düzeyde zorlu aktiviteler ile bağlantılı olma eğilimindedirler. Macera gezginleri, çeşitli düzeylerde risk, heyecan ve yenilik yaşamak ve kişisel olarak meydan okumak istemektedir. Özellikle dünyanın zarar görmemiş ve keşfedilmemiş egzotik bölümlerinin keşfedilmesidir.” (Millington, vd., 2001, s. 68).

“Macera turizmini diğer tüm turizm biçimlerinden ayıran başlıca faktör, planlama ve hazırlık aşamasıdır. Bu faktör, her türlü seyahat ve turizm türlerinde mevcut olmasına rağmen, macera turizmi için olmazsa olmazdır. Bir ‘zihin yolculuğu’ olan bu seyahatlerin maddi ve idari planlamasını değil, yaşanabilecek tutkuyu, heyecanı ve korkuyu hayal etmeye olanak sağlayan planlama ve hazırlık aşamaları ve geçmiş gezginlerin yolculuklarının anlatımları ile çerçevelenmiştir. Esasen her kişinin zihin yolculuğu benzersizdir ve en önemlisi, ürünü karakterize etmek için yeterince güçlü bir unsurdur...” (Grant, 2001, s. 167).

“...macera niteliğinin kazanılması için sonucun belirsiz olması gerekmektedir” (Priest, 2001, s. 112).

Çalışmaların birçoğunda macera turizmi, alışılmamış ve genellikle tehlike içeren ortamlarda, fiziksel aktiviteler yapmak isteyen turistlerin katıldığı fiziksel bir fenomen olarak görülmektedir. Boş zaman, rekreasyon ve spor ile ilgili yapılan araştırmalarda, macera aktivitelerine katılan bireylere yönelik birçok bulguya ulaşılmıştır. Tırmanış, sörf, trekking ve rafting gibi macera aktivitelerine ilişkin bu etnografik çalışmalar, geniş kapsamlı teorik çerçeveler üzerine kurulmuştur (Donnelly ve Young, 1988; Green ve Chalip, 1988; Celsi vd., 1993; Wheaton, 2000; Kay ve Laberge, 2002a, 2002b). Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların turizm bağlamında ele alınmadığı ve ulaşılan bulguların macera turizmine katkısının sınırlı olduğu görülmektedir. Macera turizmi ile macera rekreasyonu alanları, temel özellikler ve teorik temeller açısından ortak kavramları paylaşmaktadır. Macera rekreasyonu ile macera turizmi temel anlamda, deneyimler ve aktiviteler üzerine odaklanmıştır.

3.2. Macera Turizminin Özellikleri

Macera turizmini ayırt edici yapan ve diğer turizm sektörleriyle örtüşen durumları anlamak için, macerayla kastedilen şeyin anlaşılması gerekmektedir. “Macera” terimi, birçok insan için hatıraların ve zihinde canlanan oluşumların toplandığı bir hatırlatıcıdır.

Priest (1992, s. 112) macerayı; “aktivitenin doğasında olan risklerin ve bireyin aktivite öncesinde ve sırasında hissettiği belirsizliği gidermek için kişisel yeterliliğini uyguladığı zorlu deneyimlerdir” olarak tanımlamıştır. Macera, zihinsel bir durum olarak da görülmektedir. Little (2002), katılımcıların durumun tehlikeli olduğunu ve eylemleri zarar ya da hoşnutsuzluğa yol açabileceğini hissettikçe macera yaşanabileceğini belirtmiştir. İnsanlar, hayal gücü ve duyguları ile yaşamaktadır ve macera deneyimi, bu hislerin çok önemli bir parçasıdır. Aşağıda yer alan kavramlar, macera ve macera turizminin temel özelliklerini özetlemektedir:

- **Belirsiz Sonuçlar:** Maceranın en temel özelliklerinden biri, sonucun belirsiz olmasıdır. Yaşanan deneyim ile ilgili sonucun nasıl olacağını bilinmemesi katılımcıya heyecan ve aktiviteye bağlılığı teşvik etmeye yardımcı olur. Belirsizlik, meydan okumayı sağlayan faktörlerden biridir ve yapılan aktivitede riskin ve tehlikenin varlığı, sonucun öngörülebilir olmadığını göstermektedir.
- **Tehlike ve Risk:** Tehlike ve risk, belirsizlikle yakından ilişkilidir ve belirsizliğin kendisi risk duygusunu, risk ise belirsizliği arttırmaktadır. Risk, macera aktivitelerine katılan bireylerin, özgür iradeleri ile kendilerini tehlikeye atmalarını içermektedir.
- **Meydan Okuma:** Sonucun belirsizliği, yaşanabilecek tehlikeler ve zor şartlar ile baş etmek zorunda kalmak gibi faktörler birer meydan okumadır. Bu meydan okuma, entelektüel, ahlaki, başarı, manevi, duygusal, duyusal veya fiziksel nitelikte olabilir. Fiziksel macera aktivitelerinde öne çıkan meydan okuma faktörleri ise fiziksel, duyusal ve başarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydan okumanın düzeyi, macera deneyiminin yoğunluğunu etkilemekte ve aşırı maceraperestlikten ılımlı maceraperestliğe kadar bir süreklilik yaratmaktadır. Meydan okuma, yalnızca algılanan risk düzeyine göre değil, aynı zamanda katılımcının becerilerine ve yeteneklerine de bağlıdır. Bahsedilen beceri, fiziksel ve teknik beceriler veya kendine güven gibi kişisel özellikler olabilmektedir.
- **Beklenen Ödül:** Maceraperestler, yaşadıkları deneyimlerinden fayda sağlayacaklarını ve birtakım içsel ödüllerin olacağını düşünmektedirler. Bir maceraya hiçbir zorlama olmaksızın özgürce kalkışılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bir boş zaman aktivitesi olarak bireysel fayda sağlamaktadır. Ayrıca, macera aktivitelerine katılım büyük ölçüde içsel motivasyon ile gerçekleşmektedir.

- **Yenilik:** Belirsizliğe yol açan ve macera aktivitelerine katılımı etkileyen başlıca unsur olan yenilik, çoğu katılımcının yaşamında yeni şeyler yapmak için hareket etmesi ile ilgilidir. Yenilik, her şeyin yeni olduğu durumlarda macera deneyiminin önemli bir parçasıdır ve önceki deneyimlerin bir uzantısı veya bu deneyimlerin geliştirilmesini içeren bir unsurdur. Daha önceki bir deneyimin basit ve öngörülebilir bir tekrarı olan bir deneyim, asla bir macera olarak görülmemektedir. Turizm her zaman yeni şeylere maruz kalma fırsatları sunmaktadır. Bu durum, macera turizminin yeni bir deneyim yaşamak isteyen bireyler için mutlak bir yenilik sağladığını göstermektedir.
- **Uyarılma ve Heyecan:** Macera, teşvik edici ve yoğun bir deneyimdir. Bir macera sırasında bireyler, duyularını, duygularını, zekâlarını ve vücutlarının fizyolojisini uyaran ortamlara ve durumlara maruz kalmaktadırlar. Maceralar, birçok maceraperestin kendilerinde bir farkındalık yaratmasını ve yaşama duygusunu hissetmesini sağlamaktadır. Bu farkındalık duygusu, korku yaşadıkları anlara eşlik eden adrenalin duygusu ile ortaya çıkmaktadır. Yüksek düzey uyarılma, insanlarda heyecan ve adrenalin yaratmaktadır ancak istenilen heyecan anlarına ulaşmak için gereken uyarılma düzeyi kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Muller ve Cleaver (2000: 156), macera turizmini turiste yüksek duyuşal uyarılma düzeyleri sunma yeteneği ile karakterize ederek, macera turizminin başlıca ayırt edici özelliklerinden biri olarak tespit etmişlerdir.
- **Kaçış:** Macera ile ilişkili olan uyarılma ve yoğunluk hissi, günlük hayatın rutininden uzaklaşmak, yaşamda değişim yaratmak, özel etkinliklere katılmak ve yeni şeyler için bir adım atmaktır. Yukarıda anlatılan yenilik kavramı, kaçış duygusunu etkileyerek bireye bu konuda katkıda bulunmaktadır. Egzotik ve otantik ortamlar, yeni aktiviteler ya da alışılmamış sosyal normlar, bireylerin önceliklerinin farklı olabildiği bir paralel evrene girme fırsatı vermektedir. Macera aktiviteleri, sıradan bir dünya yaşamı ve günlük olayların dışında kalmak adına bir kaçış noktası olarak insanların ilgisini çekmektedir.
- **Keşif ve Araştırma:** Keşif ve araştırma, macera sürecinin temel bileşenleridir. Yeni yerler, kültürler ve becerilerin keşfedilmesine eşlik eden artan bilgi ve öz farkındalığın oluşması ve gelişmesi, daha önce beklenen ödüllerden birini oluşturmaktadır. Addison (1999), eğitim ile yeni ortamlardan öğrenmek için açık olmanın hem seyahat hem de macera için temel motivasyon olduğunu

savunmaktadır. Macera ile ilişkili olan “keşifsel yolculuk”, çeşitli bağlamlarda ele alınmaktadır. Birçok macera turizmi deneyimi, erken kâşiflerin yolculuklarını yansıtan, zamanla gelişen ve uzaklık ile ilgili fiziksel bir yolculuk içermektedir.

- **Özümseme ve Odaklanma:** Bir macera sırasında uyarılan bir takım zihinsel ve duygusal durumlar bulunmaktadır ve bu uyarılma özümseme ve odaklanmayı içermektedir. Bir meydan okuma, yoğun bir şekilde beceri gerektirirken, bunun yanında duygu yoğunluğu yaşamak adına, yapılan aktiviteye odaklanmayı gerektirmektedir. Yoğun bir macera aktivitesi sırasında, güçlü bir odaklanma durumu oluşmaktadır.
- **Çelişen Duygular:** Macera, duygusal bir deneyimdir ve deneyimin aktif kısmı başlamadan önce insanlar genellikle belirli bir miktarda duygusal ve zihinsel enerji harcamış olurlar. Örneğin rüya görme, endişelenme, umutlanma ve güven oluşturma maceraya katılmadan önceki bölümü oluşturmaktadır. Macera sürecinin bu olay öncesi kısmı, onun duygular ile ilgili olan doğasını geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bir maceranın yaşanması için belirli bir eylemde bulunmanın gerekliliği vardır. Çünkü macera pasif bir deneyimden ziyade aktif katılımlı bir süreçtir. Bu süreç, fiziksel, entelektüel, duygusal veya ruhsal düzeyde olabilmektedir. Cater (2006), macera turizminin temelde aktif rekreasyon katılımı ile ilgili olduğunu ve sadece bir yerde bulunmanın değil, varlık hissini yaşamak, dokunmak ve hareket halinde olmak üzerine kurulu bir sistem olduğunu belirtmiştir. Maceranın yoğun çaba ve beceri gerektirmesi, zihinsel ve fiziksel hazırlık için duyguların devrede olduğunu göstermektedir.

3.3. Macera Turizmi Aktiviteleri

Macera aktiviteleri, boş zaman aktivitelerinin çeşitlenmesiyle ortaya çıkan aktivitelerdir. Macera aktiviteleri tur bisikleti, yamaç paraşütü, kano, rafting gibi fiziksel aktiviteler ile birlikte, genellikle değiştirilmemiş doğal ortamlar vasıtasıyla gerçekleştiren seyahatleri kapsamaktadır. Bu geziler ise belirsiz sonuç, risk, meydan okuma, yenilik, heyecan, kaçış ve keşif gibi özellikleri içermektedir (Cater, 2006; Pomfret, 2006). Macera turizmi kapsamında yapılan aktiviteler, katılımcılara fiziksel, sosyal ve psikolojik yararlarla birlikte, yeni deneyimler yaşamalarını sağlamaktadır. Macera aktivitelerine katılan katılımcılar, tehlikeli davranışlar sergileme veya belirsiz sonuçlarla karşılaşma arzusunu yerine getirebilmektedirler. Korku, kontrol, beceri, başarı duygusu, kendini

gerçekleştirmek, rekabet duygusu, normal yaşam tarzından kurtulmak gibi toplumsal temelli faktörler ile birlikte, bireyin içsel motivasyonlarını da içeren bir sınıflandırma sistemi geliştirilmiştir.

Vahşi doğada sırt çantalı geziler, kaya tırmanışı, dağcılık, dağ bisikleti, mağaracılık, kayak, tüplü dalış, trekking, bungee jumping, yamaç paraşütü, rüzgâr sörfü, gökyüzü sörfü ve benzer aktiviteler sadece macera rekreasyonu için değil turizm bağlamında da önemlidir (Ewert vd., 1997; Robinson, 1992). Macera kapsamında, ekstrem sporlar ve riskli aktiviteler başta olmak üzere, genellikle doğal bir ortamda yapılan zorlu aktiviteleri içermektedir. Priest'e (1992) göre, macera aktiviteleri olarak sınıflandırılan aktiviteler dört unsurdan oluşmaktadır; aktivite doğal bir ortamdır, katılımcılar gönüllü olarak bu aktivitelere katılmaktadırlar, doğal çevrede tehlike unsuru mevcuttur ve katılımcının yetkinlik ve risk koşullarından ne kadar etkileneceği belirsiz olmalıdır.

Pomfret (2006), macera turizmi aktivitelerini, kara, su, hava ve karma olarak sınıflandırırken, ATTA (2016) ise bu sınıflandırmayı zor ve kolay macera aktiviteleri olarak sınıflandırmıştır (Tablo 3.1). Zor macera aktiviteleri, yüksek düzeyde beceri isteyen fiziksel aktivitelerdir. Bu aktivitelerin içerdiği risk düzeyi oldukça yüksek olup, bireylerin meydan okuma ve başarıma duygusuna hitap etmektedir. Becerinin yanı sıra, deneyimin de gerektiği zor macera aktiviteleri, yüksek düzey uyarılma hissi yaşatmaktadır. Kolay macera aktiviteleri ise daha düşük beceri isteyen ve daha az deneyimli veya bir aktiviteye ilk kez katılan bireylerin tercih ettiği aktivitelerdir. Millington vd. (2001) ise macera turizminde hedef odaklı macera turizmi ile aktiviteye dayalı macera turizminin var olduğunu savunmuş ve macera turizminin kendi içinde sınıflanan bu türleri arasında temel bir farklılığın olduğunu belirtmişlerdir. Bu temel farklılıkların her biri alt bölümlere ayrılmaktadır. Hedef odaklı macera turizminde, turistlerin manzara, ekosistemler, insanlar ya da tarihi mekânlar ile ilgilendikleri seyahatler ön plana çıkmaktadır. Destinasyonlar, genellikle macera turistleri için yenilik, tatmin, keşif ve meydan okuma sağlayan, sıra dışı, uzak veya egzotik bir ortam sunmaktadır. Aktiviteye dayalı macera turizminde ise macera turistleri doğrudan fiziksel olarak bu aktivitelere katılım için seyahat etmektedirler.

Tablo 3.1. Macera aktiviteleri (Pomfret, 2006; ATTA, 2015)

Kara Temelli Macera Aktiviteleri	Su Temelli Macera Aktiviteleri	Hava Temelli Macera Aktiviteleri	Karma Macera Aktiviteleri	Zor (Hard) Macera Aktiviteleri	Kolay (Soft) Macera Aktiviteleri
Dağcılık	Bodyboard	Balon	Macera yarışı	Yamaç paraşütü	Kamp
Sırtçantalı geziler	Kanyon	Bungee jumping	Koruma gezileri	Mağaracılık	Kano
ATV sürüşü	Tekne gezisi	Paraşüt	Kültürel seyahat	Tırmanış (dağ veya kaya)	Sırt çantalı geziler
Mağaracılık	Kano	Sky diving	Dünya turu	Kayak (Snowboard)	Kültürel seyahatler
Moto-kros yarışı	Yelken	Yamaç paraşütü	Yıl boyu seyahatler	Sörf	Bisiklet
Tırmanış	Dalış	Gliding	Haz deneyimleri	Trekking (Dağ yürüyüşü)	Eko turizm
Kayak	Şnorkel	Kaya tırmanışı	Manevi aydınlanma	Bungee Jumping	Hiking
Snowboard	Sörf	Hang gliding	Vahşi yaşam izleme	Rafting	Vahşi yaşam izleme (Safari)
Trekking	Su kayağı				
Avcılık	Rafting				
Via ferrata	Sörf				
Safari					
Vahşi yaşam deneyimi					
Dağ bisikleti					

Günümüz macera turistleri bilinenin ötesindeki yeni deneyimler yaşamak için farklı ve ekstrem aktiviteler yapmak istemektedirler. Bu tür ekstrem aktivitelere katılmak isteyen macera turistleri, dünyanın birçok bölgesinde ekstrem macera aktivitelerinin arayışı içindedirler. Bu arayışlar, aynı zamanda, sürekli yeni macera aktivitelerinin doğmasına neden olmaktadır. Çalışmanın ilk satırından itibaren bahsedilen aktivitelerin yanı sıra, yer altı akarsu raftingi, heliskiing, buz tırmanışı, yanardağ sörfü, zorbing, uçurtma sörfü ve köpekbalığı kafes dalışı gibi macera aktiviteleri, dünyada yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan aktivitelerden bazılarıdır (Aydın ve Boz, 2018. s. 157).

3.4. Dünyada Macera Turizmi

Macera turizminin çeşitliliği, birçok destinasyonda farklı macera aktivitelerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Geniş bir aktivite yelpazesine sahip olan macera turizmi için birçok aktivite mevcuttur. Bu aktivitelerin hangi destinasyonlarda ve nasıl gerçekleştiğine dair bilgilere yer verilmesi de macera turizminin kapsamını belirlemek için önerm arz etmektedir. ATTA, dünyada macera turizminde önde gelen ülkeleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, öncelikle Birleşmiş Milletler'in sınıflandırmasında yer alan 28 gelişmiş ülke ile 163 gelişmekte olan ülke göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Yapılan değerlendirmelerde, macera turizmine yönelik planlamalar, politikalar ve girişimler ön plana alınarak bir indeks oluşturulmuştur. Bu

indekse göre, dünyada macera turizmi açısından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında ilk 10 sırada yer alan ülkeler, Tablo 3.2’de yer almaktadır (ATTA, 2018).

Tablo 3.2. *Macera turizminde öne çıkan ülkeler (ATTA, 2018)*

Gelişmiş Ülkeler	Gelişmekte Olan Ülkeler
İzlanda	Çekya
İsviçre	İsrail
Almanya	Estonya
Yeni Zelanda	Slovakya
Norveç	Polonya
İsveç	Şili
Kanada	Romanya
Finlandiya	Bulgaristan
Birleşik Krallık	Slovenya
Avustralya	Ürdün

Belirtilen bu ülkeler dışında, dünyanın birçok yerinde farklı macera aktiviteleri yapılmaktadır. Örneğin, Güney Amerika’da, macera turizmi ile eko turizm eş zamanlı olarak gelişim göstermektedir. Kosta Rika’da bulut ormanları, Amazon Havzası’nda yağmur ormanları, Peru’da And Dağları ve Brezilya’da Atlantik kıyısı, macera turizmi için başlıca kaynaklardır. Ekvator’da Galapagos Adaları’nın biyolojik çeşitliliği, Arjantin’de 6960 metre yüksekliğe sahip Aconacagua Dağı, Şili’de ise Rio Futaleufu Nehri başta rafting ve dağcılık olmak üzere birçok macera aktivitesini barındırmaktadır. Guatemala ormanlarında Maya kalıntıları, Peru’da İnkalar’a ait Machu Picchu ise hem kültürel hem de macera anlamında öne çıkmaktadır. Karayipler’de ise çoğu macera aktivitesi su temelli olup, bunların başında tüplü dalış, yelken ve sörf gelmektedir.

Yoğun nüfuslu ve gelişmiş bir altyapıya sahip olmasına rağmen, Avrupa hâlâ birçok macera turizmi fırsatı sunmaktadır. İrlanda, İskoçya, İngiltere, Belçika, Çekya, İsviçre ve Fransa, sahip olduğu yeşil kırsal alanları, dünyanın en iyi yürüyüş ve bisiklet rotaları haline getirmişlerdir. Ayrıca, Almanya, İsviçre, Doğu Fransa ve Kuzey İtalya, Alpler’de kayak, doğa yürüyüşü ve tırmanış yapma fırsatı sunmaktadır. Rusya, Kafkas Dağları ve Kola Yarımadası ile macera gezginleri için fırsatlar sunarken, İskandinavya ise bir dizi kara (yer) ve su (deniz, nehir vb.) temelli aktivite için dağlara ve fiyortlara ev sahipliği yapmaktadır.

Eski dünyanın merkezinde yer alan ve üç kıtaya yayılan Ortadoğu, zengin kültürel ve doğal kaynaklara sahiptir. Doğa yürüyüşü ve kayak Kazakistan, Özbekistan ve Tacikistan'da popülerken, İran ve Türkmenistan ise çöl safarileri ile öne çıkmıştır. Ürdün'ün güney kıyısı, Yemen ve Umman, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'nun sunduğu çeşitli dalış noktalarına sahiptir. Çölde safari olanakları ise özellikle Umman, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'da yüksek oranda bulunmaktadır.

Asya, dünyanın en geniş toprağına sahip olmasından dolayı, keşfedilmemiş birçok alana sahiptir. Moğolistan, Gobi Çölü ile eşsiz trekking fırsatlarına sahipken, Çin, Songnisan ve Soraksan Dağı'nda tırmanış ve trekking fırsatları sunmaktadır. Japonya ise sahip olduğu küçük adaları ile tüplü dalış ve sörf imkânı sağlamaktadır. Hindistan ise insanların kaplanlar, filler, maymunlar ve pitonlar ile iletişime geçmesi için vahşi doğal yaşam alanları sunmaktadır. Nepal, başta dünyanın en yüksek zirvesi olan Everest Dağı olmak üzere, daha alçak dağların eteklerinde de dünyanın en iyi tırmanış ve doğa yürüyüşü rotalarına sahiptir. Tayland, Malezya ve Endonezya ise yaban hayatı izleme ile tüplü dalış gibi su temelli aktiviteler için geniş kapsamlı hizmetler sunmaktadır.

Kuzey Amerika, macera turisti için geniş alanlar sunarak, macera turizmi için birçok seçenek sunmaktadır. ABD'de Alaska'nın McKinley Dağı, tırmanış ve trekking fırsatı sunarken, Florida'da yer alan Keys National Marine Sanctuary Parkı tropikal maceralar, Main's Island Trail kayak, Arizona ise Sonoran Çölü ile macera turistleri için bisiklet ve çölde safari imkânları sağlaması açısından oldukça ilgi çekici destinasyonlardır. Kanada'nın Vancouver Adası'nın ılıman yağmur ormanlarının sunduğu çeşitlilik, Yukon'un karlı köpek gezileri ve Algonquin Milli Parkı'nın sunduğu birçok macera aktivitesi mevcuttur.

Afrika kıtasında yer alan Botswana'daki ana macera merkezi, milli park ve doğal rezervlere odaklanan yaban hayatıdır. Namibya, vahşi yaşama ağırlık veren önemli bir macera turizmi destinasyonu olarak ortaya çıkmıştır. Yaban hayatı izleme aktivitesi, ülke için ana macera aktivitesi olup, diğer macera aktiviteleri de buna bağlı olarak gelişmektedir. Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Afrika Bölgesi turizminin en büyük oyuncusudur ve turizminin büyük bir bölümü, yaban hayatı izlemeye dayanmaktadır. Doğal manzaralar ve yaban hayat, Zambiya'nın macera turistlerine sunduğu en büyük cazibelerdir.

Okyanusya kıtasında Yeni Zelanda, önce iç pazarı için, daha sonra da yabancı macera turistleri için macera turizminin öncüsü olarak görülmektedir. Ülke, açık macera bölgesi olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte Yeni Zelanda, kış ayları boyunca kayak ve snowboard yapmaya devam etmek isteyen turistleri, Kuzey Yarımküre'den çekmek konusunda başarılı olmuştur.

Antarktika, gezegendeki en geniş vahşi alan olup, aynı zamanda en izole bırakılmış kıtadır. Bu izole kıta, son 20 yılda kıtanın büyüme endüstrisi olan petrolle birlikte, turizm ile de anılmaya başlanmıştır. Antarktika'ya gitmek bile tek başına bir maceradır ve buraya gitmek için mutlaka uzun gemi yolculuğu yapılmalıdır. Çoğunluğu Güney Amerika sahillerinden kalkan bu gemiler, Avustralya'da da hizmet vermektedir. Kıtanın doğal çevresine zarar vermemek adına bir seferde kıyıya yalnızca sınırlı sayıda insana izin verilmekte ve çevrenin korumasına özen gösterilmektedir.

3.5. Türkiye'de Macera Turizmi

Türkiye, coğrafi yapısının sağladığı avantajlar ile macera turizmi için birçok cazibe merkezi ve macera aktivitesine sahip bir macera turizmi destinasyonudur. Yedi coğrafi bölgeye sahip olan Türkiye, bu bölgelerin tümünde macera turizmine yönelik hizmet verebilecek kapasiteye sahiptir. Türkiye'de macera turizmi alanlarına bakıldığında; akarsular, dağlar, denizler, yürüyüş rotaları, yaylalar, ormanlar, kayak merkezleri ve dalış noktaları gibi aktivite kaynakları bulunmaktadır. Kanca ve Ertaş (2019, s. 37-38) yaptıkları çalışmada Türkiye'de, daha çok yamaç paraşütü, kayak, dalış, rafting, trekking ve kamp gibi aktivitelerin yapıldığını belirtmişlerdir. Bu kapsamda, Çoruh Nehri, Ağrı Dağı, Likya Yolu, Karadeniz Yaylaları, Antalya, İzmir ve Muğla gibi bölgeler ile kayak merkezlerinin öne çıktığına dikkat çekmektedirler. Diğer turizm türlerinde olduğu gibi macera turizmi için de belirtilen bu bölgeler ile birlikte, farklı bölgeler ön plana çıkmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, il turizm müdürlükleri, doğa dernekleri, öğrenci kulüpleri, amatör spor kulüpleri, seyahat acentaları ve ilgili literatürden edinilen bilgiler doğrultusunda, Türkiye'de ön plana çıkan turistik macera aktiviteleri ile bu aktivitelerin yapıldığı destinasyonlar alt başlıklar şeklinde açıklanmıştır.

3.5.1. Trekking

Trekking, şehirden uzak, doğa ile iç içe ve zorlu bölgelerde yapılan uzun doğa yürüyüşleridir. Bu uzun yürüyüşler genellikle dağlık ve ormanlık alanlarda

yapılmaktadır. Doğada olma hissinin yanı sıra, güzel manzaralar eşliğinde yürümek, insanların bu aktiviteye yönelmesine neden olmaktadır. Yürüyüş rotaları üzerinde bulunan kültürel ve tarihi alanlar, insanları bu rotalara çeken bir diğer unsurdur. Likya Yolu, Aziz Paul Yolu, Evliya Çelebi Yolu, Karia Yolu, Kaçkarlar, Frig Yolu, Sultanlar Yolu, Hz. İbrahim Yolu, Via Egnatia, Hitit Yolu, Gastronomi Yolu, Ağrı Dağı, Küre Dağları, İstiklal Yolu, İdyma Yolu, Sarıkamış, Yenice Ormanları İki Deniz Arası, Ephesus-Mimas Yolu ve Hoşgörü Yolu gibi rotalar, Türkiye’de doğa, tarih ve kültürel kaynaklar sunan önemli yürüyüş rotalarıdır (Doğa Derneği, 2019). Bu yürüyüş yollarından en uzun olanı ve macera turistleri tarafından en çok tercih edileni ise Likya Yolu’dur (Turgut ve Clow, 2010).

Ölüdeniz’de yer alan Babadağ’da yapılan yamaç paraşütü aktivitesi ile birlikte Likya Yolu yürüyüşü, bölgedeki en önemli macera aktivesidir. Türkiye’nin en ünlü yürüyüş yolu konumundaki Likya Yolu, özellikle kültür ve doğa rotası olarak dikkat çekmektedir. Likya, Türkiye’nin Akdeniz kıyılarında yer alan Tekke Yarımadası’nın tarihi adıdır. Romalılar, bölgede pek çok şehir ve liman inşa etmiştir. Bu şehir ve limanları inşa ettikleri yollarda ise 43 tarihi alan bulunmaktadır (Akgündüz ve Kızılcıoğlu, 2016). Günümüzde Likya Mezarları ve kalıntılarının yer aldığı yarımada da yer alan Likya Yolu, 23 etaptan oluşmaktadır. Sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerle birlikte, doğal kaynakları ile de dikkat çeken bu bölgede, dağlar ve kayalıklar sahile dik yükselmekte olup, bu durum güzel manzaralar ile çeşitli yürüyüş noktaları oluşturmaktadır. Bu noktaların birleşimi şeklinde ortaya çıkan bir rota olan Likya Yolu, Muğla’nın Fethiye ilçesinden başlayıp, Antalya’ya kadar uzanan yaklaşık 509 km’lik bir yürüyüş yolu haline gelmiştir (Turgut ve Clow, 2010)

3.5.2. Rafting

Rafting, bir akarsuda akıntı yönünde şişirilebilir bir bot ile su üzerinde hızla hareket edilen bir açık alan aktivitesidir. Barındırdığı risk unsuru ve grup çalışmasına duyulan ihtiyaçla akarsu ile başa çıkmak için, beceri ve meydana okuma gerektirmektedir. Türkiye’de bulunan akarsuların büyük çoğunluğu, rafting, nehir kayağı ve kano gibi akarsu aktiviteleri için uygundur. Doğa temelli aktiviteler sunan bu akarsular, tarihi ve arkeolojik kalıntılar ile kültürel ve otantik değerleri, rafting ve kano gibi macera aktiviteleri ile bütünleştirmektedir. Çoruh Nehri, Köprüçay, Manavgat ve

Dim Çayı, Adana-Feke-Göksu Nehri, Zamatı Irmağı ve Fırat Nehri, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından raftinge uygun akarsular olarak belirlenmiştir. Ancak Artvin’de yer alan Çoruh Nehri ve Antalya’da bulunan Köprülü Kanyon Milli Parkı, dünyada bilinen ve rafting için en çok tercih edilen bölgelerdir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

Artvin il sınırları içerisinde yer alan Çoruh Nehri, bu il sınırında 150 km uzunluğa, toplamda ise 438 km’lik bir uzunluğa sahiptir. Mescit Dağları’ndan doğan Çoruh Nehri Karadeniz Bölgesi’nin dağlık alanlarından geçerek Gürcistan sınırları içerisinde Karadeniz’e dökülmektedir. Çoruh nehri, dünyada debisi en yüksek akarsulardan biri olduğu için, her yıl Türkiye’den ve dünyanın birçok yerinden, rafting, kano ve nehir kayağı gibi macera aktiviteleri için bu bölgeyi ziyaret eden turistler bulunmaktadır. Bununla birlikte, Çoruh Nehri’nde, yüksek debi ve diğer özellikleri nedeniyle rafting aktivitesi ön plana çıkmıştır.

Bayburt’tan başlayıp İspir ve Yusufeli ilçelerini takip ederek Artvin’e kadar uzanan 260 km uzunluğundaki bölümde, Bayburt-İspir, İspir-Çamlıkaya, Çamlıkaya-Tekkale ve Tekkale-Artvin olmak üzere dört farklı etapta rafting aktivitesi yapılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Türkiye’de kitle turizmi denince akla ilk gelen destinasyon olan Antalya, sahip olduğu özel ilgi alanları ile de ön plana çıkmaktadır. Antalya’da, Akdeniz Bölgesi’nin sunduğu doğal çekicilikler ile ortaya çıkan macera aktivitelerinden ön plana çıkanlardan biri de raftingdir. Manavgat’ta yer alan ve Antalya’ya 90 km uzaklıkta bulunan Köprülü Kanyon Milli Parkı, rafting yapılan önemli bir alandır. Köprülü Kanyon, Türkiye’de Çoruh nehri ile birlikte en çok tercih edilen rafting alanı olarak görülmektedir.

3.5.3. Sörf

Rüzgâr, dalga ve uçurtma sörfü olarak ayrılan sörf, temel anlamda sörf tahtası (board) yardımıyla deniz veya okyanus üzerinde ilerlemek için yapılan aktivitedir. Bu üç aktiviteyi birbirinden ayıran nokta, deniz ve okyanus yüzeyinde hareket etmek için kullanılan yöntemdir. Rüzgâr sörfü, sörf tahtasına hareket edebilecek bir şekilde bağlanmış bir yelkenle, deniz veya okyanus üzerinde rüzgâr gücüyle hareket edilmesidir. Dalga sörfü, ayağa takılan sörf tahtası ile deniz veya okyanuslarda oluşan dalgaların oluşturduğu güçle hareket edilmesidir. Uçurtma sörfü ise kite (uçurtma) adı verilen uçurtmanın kullanılması ile bu uçurtmanın yarattığı kaldırma gücü kullanılarak, ayağa takılan sörf tahtası ile deniz veya okyanusta ilerlemektir. Bu aktivitelerin yapılabilmesi

için güçlü rüzgâr ve dalgaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle yapıldıkları bölgeler oldukça sınırlıdır. Dalga sörfü, yüksek dalgalara ihtiyaç duyduğu için genellikle rüzgârın yoğun olduğu açık okyanuslarda yapılmaktadır. Bu nedenle, bu aktivitenin Türkiye’de yapılabilmesi mümkün görülmemektedir. Diğer iki aktivite olan rüzgâr ve uçurtma sörfü ise rüzgâr yardımıyla yapılabildiği için Türkiye’de belirli noktalarda yapılabilmektedir.

Türkiye’de rüzgâr sörfü aktivitesi için en uygun yer, İzmir’in Çeşme İlçesi’nde bulunan Alaçatı beldesidir. Plajları, limanları ve sert rüzgârıyla ünlü Alaçatı, 1990’lı yıllardan itibaren rüzgâr sörfü için ilgi çekmeye başlamıştır. Bünyesinde çok sayıda sörf okulu da bulunduran Alaçatı, Türkiye ve dünyadan birçok kişiyi bu bölgeye çekmektedir. Uçurtma sörfü için ön plana çıkmış olan bölge ise Muğla’nın Akyaka İlçesi’nde yer alan Gökova Körfezi’dir. Bu körfezde yer alan plajlarda, bu aktiviteyi yapmak ve yaptırmak için çeşitli spor okulları bulunmaktadır.

3.5.4. Kaya tırmanışı

Kaya tırmanışı, dik bir kayaya tırmanmak için başta eller ve ayaklar olmak üzere, vücudun tüm bölümleri kullanılarak yapılan bir macera aktivitesidir. Daha yükseğe tırmanmak ve nihai olarak kayanın zirvesine ulaşmak için hareketli tırmanış yapılmaktadır. Kaya tırmanışı, dağcılık faaliyetleri bünyesinde gelişim göstermiş, daha sonra farklı bir spor dalı olarak kabul görmeye başlamıştır. Macera turizmi aktiviteleri arasında yer alan kaya tırmanışı, yapay tırmanış duvarına tırmanmaktan ziyade, doğal bir kayaya tırmanış yapmak isteyen macera turistlerinin ilgisini çekmektedir. Kaya tırmanışında gerek güvenlik için gerekse tırmanışın gerçekleştirilmesi için sikke, bolt takoz, karabina, tırmanış ipi, ekspres, emniyet kemeri, kask ve tırmanış ayakkabısı kullanılmaktadır.

Antalya-Geyikbayırı, İzmir-Kaynaklar, Eskişehir-Karakayalar, Niğde-Aladağlar, Muğla-Bafa Gölü, Antalya-Çitdibi, Rize-Kaçkarlar, Kocaeli-Ballıkayalar Kanyonu, Muğla-Datça, Erzurum-Uzundere ve Hakkâri-Cilo Dağı, Türkiye’de kaya tırmanışının yapıldığı alanlardır. Bu alanlardan Antalya-Geyikbayırı ile İzmir-Kaynaklar tırmanış noktaları, en çok tercih edilen ve turistik hareketlerin olduğu alanlardır. İzmir’in Buca İlçesi’nde yer alan Kaynaklar Köyü, İzmir’e 12 km mesafede olması nedeniyle ilgi çekmektedir. Her yılın nisan veya mayıs ayında düzenlenen “*Kaynaklar Kaya Tırmanışı Festivali*” macera turistlerinin bu yöreye ziyaret etmesini sağlamaktadır. Kaynaklar tırmanış alanında, çok sayıda rota bulunmakta ve başta İzmir olmak üzere, diğer turistik

merkezlere yakın olması nedeniyle ilgi çekmektedir. Farklı zorluk ve yükseklik derecesine sahip rotalara sahip olan ve Antalya’da yer alan Geyikbayırı ise hem Türkiye’de hem de dünyada ilgi çeken bir tırmanış noktasıdır.

3.5.5. Kayak/snowboard

Kayak, karda kaymak için kayaklar kullanılarak yapılan rekreasyonel bir aktivitedir. Snowboard ise binicinin ayaklarına bağlı bir kar tahtası (board) üzerinde dururken, karla kaplı bir yamaçtan aşağıya inmeyi içeren rekreasyonel bir aktivitedir. Bu aktivitelerde kullanılan araç gereçler ise kar kıyafeti, kar tahtası (board) veya kayak, ayakkabı ve bağlamadan oluşmaktadır. Kayak ve snowboard, kara ihtiyaç duyduğu için sadece kış aylarında yapılabilmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de kış turizminin gelişimi ve turizmde ürün çeşitliliği açısından önemli aktivitelerdir. Özellikle Mayıs-Eylül ayları arasına sıkışan Türkiye turizminin, tüm aylara yayılması açısından değerlendirilmektedir. Kayak ve snowboard aktivitelerinin ön planda olduğu, mevcut pistlerin özellikleri, festivaller ve ziyaret eden kişi sayısı bakımından Uludağ, Türkiye’de ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında pist uzunlukları ve macera özellikleri taşıması bakımından, Palandöken ve Sarıkamış Kayak Merkezleri de diğer iki önemli merkezdir.

Uludağ Milli Park’ı ve Kayak Merkezi, büyükşehirlere olan yakınlığı, farklı zorluk derecelerine sahip pistleri ve otelleri ile kış turizmi için en ünlü cazibe merkezidir. Snowboard ve kayak aktivitelerinin yapıldığı bölgede, bu macera aktivitelerine katılmak için birçok maceraperest, kış ayları boyunca bölgeyi ziyaret etmektedir. Benzer şekilde Palandöken ve Sarıkamış da yine macera turizmi kapsamında değerlendirilen bölgelerdir. Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan Palandöken ve Sarıkamış Kayak Merkezleri hem coğrafi açıdan hem de pistlerinin uzunluğu açısından birbirine benzer özellikler taşımaktadır. Son zamanlarda popüler hale gelen Doğu Express’i ile uzun yolculuklar ile Erzurum ve Kars’a seyahat etme fikri, Erzurum’da yer alan Palandöken ile Kars’ta yer alan Sarıkamış’ın daha da ilgi çekmesini sağlamıştır. “Karsrail” olarak adlandırılan bu tren yolcuğu, çoğunlukla üniversite öğrencileri tarafından tercih edilmekte olup, Ankara-Kars arasında yaklaşık 25 saatlik bir yolculuk gerçekleşmektedir.

3.5.6. Tüplü dalış

Tüplü dalış, dalgıcın su altında nefes almak için yüzey kaynağından tamamen bağımsız olan bir sualtı solunum aparatı (tüp) kullandığı bir sualtı dalış şeklidir. Bu

aktivite, özellikle turist sayısının oldukça fazla olduğu Ege ve Akdeniz’de yapılmaktadır. Antalya’da başta Kaş ve Kalkan olmak üzere, Kemer, Tekirova, Manavgat, Lara, Konyaaltı ve Finike gibi birçok yerde tüplü dalış gerçekleştirilmektedir. Ege Denizi’nde Muğla’nın Datça, Marmaris ve Bodrum ilçeleri, Balıkesir’de Ayvalık, Çanakkale’de ise Saros, Gökçeada ve Bozcaada’da tüplü dalışlar gerçekleştirilmektedir.

Ege ve Akdeniz’de, deniz canlılarının çeşitli olmaması nedeniyle genellikle batıklara dalış yapılmaktadır. Kaş Uçak Batığı, B-24 Amerikan Savaş Uçağı Batığı, Gelidonya Antik Batığı, Uluburun Antik Batığı, Fransız (Sosyete) Batığı ve Paris Batığı gibi batıklara yapılan dalışlar ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, falezler ve mağaralar başta olmak üzere, özellikle Kaş ve Kalkan bölgelerinde kaplumbağa, orkinos, vatoz, köpekbalığı, mercan ve sünger gibi deniz canlılarına rastlanabilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Bu nedenle Kaş ilçesi, sahip olduğu su altı zenginlikleri ile tüplü dalış için Türkiye’nin en önemli destinasyonu konumundadır. Deniz altı canlıları ve tarihi kalıntılarının yanı sıra, batık gemilerin de olması, Kaş’ın bu yönde bir cazibe merkezi olmasını sağlamıştır. Antalya’ya 190 km uzakta olması ve hem Antalya’dan hem de diğer bölgelerden ulaşımının zor olması nedeniyle doğal yapısı korunan Kaş, tüplü dalış için en ideal bölgelerden biridir.

3.5.7. Yamaç paraşütü

Kumaş kanadının altına yerleştirilmiş bir kablo demetine oturularak gerçekleştirilen yamaç paraşütü, pilotun eğimli ve yüksek bir tepeden koşmasıyla açılan paraşütün havada süzülmesi sonucu yapılan bir aktivitedir. Hava sporları arasında yer alan yamaç paraşütü, serbest paraşüt, mikrolayt, planör, yelken (delta) kanat, balon ve model uçak gibi sporlardan biridir. Farklı bölgelere turistik hareketler oluşturan bu aktivitelerden biri olan yamaç paraşütü, serbest paraşütle atlayışa benzeyen ve yüksek bir tepeden hareket ederek atlayış gerçekleştirilen bir aktivitedir. Eğimli ve yüksek bir tepe üzerine yerleştirilen paraşüt, pilotun paraşüt ile koşmaya başlamasıyla hava ile dolan paraşüt havalanarak, uçuş gerçekleşmektedir. Uçuşların süresi, kullanılan malzemenin performansına ve pilotun deneyimine bağlı olarak saatler sürebilmektedir. Bu uçuşlar tek veya çift kişi (tandem) olabilmektedir.

İlk girişimi 1940’lara dayanan yamaç paraşütü, başta uçuş süresi ve güvenliğinde olmak üzere, değişiklikler göstererek, günümüz şekliyle yapılmaya başlanmıştır. Yapılan iyileştirmelerle birlikte, kanat yapısı kolay havalanan, iyi bir süzülme performansı ve

yavaş çöküş oranı için en uygun şekline ulaşmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Türkiye’de yamaç paraşütü aktivitesi, 1990’lı yılların başlarından itibaren Fethiye’nin Ölüdeniz Beldesi’ndeki Babadağ’ın yabancı yamaç paraşütü pilotları tarafından keşfedilmesi ile tanınmıştır. Daha sonra, üniversite öğrenci kulüplerinin ilgisi başlamış ve başta Türk Hava Kurumu (THK) olmak üzere, üniversite öğrenci kulüpleri ve özel spor kulüpleri tarafından verilen eğitimlerle gelişmeye başlamıştır.

Yamaç paraşütü, Türkiye’nin coğrafi yapısının sağladığı avantajlar ile birçok yerde yapılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın işaretlediği ve aktif olarak bu aktivitenin yapıldığı noktalar; Fethiye-Ölüdeniz-Babadağ, Denizli-Pamukkale, Ankara-Gölbaşı, Bolu-Abant, Kayseri-Ali Dağı, Eskişehir-İnönü ve Antalya-Aksu’dur. Ancak bu noktaların dışında, Ordu, Adıyaman, Erzincan, İzmir, Van gibi birçok şehirde bu aktivite yapılmaktadır. Tüm bu bölgeler içinde, yamaç paraşütünün ilk yapılmaya başlandığı yer olan Ölüdeniz-Babadağ, sunduğu özel manzaralar ile macera turistlerinin en çok tercih ettikleri bölge olarak görülmektedir. Gelişmiş turistik hizmetler de sunan bölgede ulaşım, konaklama ve yeme-içme gibi temel turistik hizmetlerin yanı sıra, tekne turları, trekking ve kamp gibi aktiviteler de sunulmaktadır. Babadağ, Fethiye’nin Ölüdeniz Beldesi’nde bulunan ve yamaç paraşütü ile özdeşleşen bir dağdır. Her yıl binlerce paraşüt atlayışının yapıldığı Babadağ’da, 1700 metre yüksekliğinde güney pisti, 1800 metre yüksekliğinde kuzey pisti ve 1900 metrede yüksekliğinde zirve pisti bulunmaktadır. Babadağ, Türkiye’de ve dünyada sahip olduğu manzaralar ve denize yakın olması nedeniyle ilgi çekmekte olup, Türkiye’nin yamaç paraşütü merkezi olarak kabul edilmektedir.

3.5.8. Kano (Deniz kanosu)

Kano (Canoe), üstten açık küçük tekne olup, tek kanatlı bir kürek kullanılarak hareket yönüne bakan bir veya daha fazla oturağın olduğu, diz çökülerek kürekler yardımıyla yapılan bir aktivitedir. Bir kanoda, kürekçiler diz çökerek, küçük tekneyi ileri sürmek için çalışmaktadırlar. Bu aktivite hem akarsularda hem de denizlerde yapılmaktadır. Deniz kanosu, denizlerde daha önce kimsenin görmediği veya az gördüğü kıyıları, koyları, plajları, mağaraları, antik eserleri ve doğal güzellikleri görme şansının olduğu bir aktivitedir.

Türkiye’nin birçok bölgesinde yapılabilen kano aktivitesi özellikle Antalya’nın Demre İlçesi’ne bağlı Kekova Adası’nda yapılmaktadır. Kekova Adası’nda Temimoussa

Nekropolü, Polemos ve Aperlai antik kentleri ile Simena Kalesi'nin kat edilmesiyle tarihe yolculuk yapılmaktadır. Ayrıca, Kekova Adası boyunca uzanan kıyı şeridi boyunca batık kentler ve antik tersane de bulunmaktadır. Bu bölgeleri kano üzerinde kürek çekerek geçmek, ilgi çekici bir aktivite olarak dikkat çekmektedir.

3.5.9. Tur bisikleti

Bisiklet aktivitesinin yapılabilmesi için dağ bisikleti, yol (yarış) bisikleti, tur bisikleti, şehir bisikleti, katlanır bisiklet, bmx, tandem bisiklet, yatay bisiklet ve elektrikli bisiklet gibi birçok bisiklet türü mevcuttur. Bu bisiklet türleri, farklı amaçlarla ve farklı yerlere uygun sürüşler için tasarlanmıştır. Dağ bisikleti, özel olarak tasarlanmış bisikletler kullanılarak, asfalt yollar dışında ve çoğu zaman engebeli arazide bisiklet sürme aktivitesidir. Dağ bisikletleri, diğer bisikletlere benzer bir yapıdadır ancak engebeli arazide kullanıldığından, dayanıklılığı ve performansı artırmak için farklı özellikler eklenerek tasarlanmıştır. Dayanıklı gövdeye, düz ve geniş gidon yapısına, kalın dişli tekerlere sahip olan dağ bisikleti, diğer bisikletlere göre daha hafiftir. Bu özellikler sayesinde engebeli arazilerde, patikalarda ve doğa ile bütünleşen dar yollarda kullanılabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, güç, denge ve dayanıklılık isteyen bu aktivite ile doğayı keşfetme duygusu ve güzel manzaralar izleme fırsatı doğmaktadır. Yol bisikletleri, en hızlı şekilde yol almak için tasarlanmışlardır. Ön ve arka tekerleklerin birbirine yakın ve lastiklerin ince olması, yol bisikletinin daha hızlı hareket etmesini sağlamaktadır. Düz asfalt yollara ihtiyaç duyan bu bisikletler, çoğunlukla bisiklet yarışlarında kullanılmaktadır. Türkiye'de hem dağ bisikleti hem de yol bisikleti için çeşitli aktiviteler yapılsa da henüz turistik değer kazanamamışlardır.

Tur bisikleti, şehir turu, gezinti, spor ve işe gidip gelmekten ziyade, macera ve haz içeren bağımsız bisiklet turlarında kullanılmaktadır. Bu turlar, günlük, haftalık, aylık, hatta yıllara kadar uzanabilen uzun turlardır. Tur boyunca ihtiyaç duyulan tüm eşyaların bisiklet bagajında ve ek çantalarla taşındığı bu aktivite, şehirlerarası veya ülkeler arası olabilmektedir. Kat edilen yol boyunca birçok köy, kasaba, şehir ve ülkeden geçiş yapılmakta ve bu yerleşim yerlerinde yerel halk ile etkileşime girilmektedir. Ayrıca, yeme-içme, alışveriş ve konaklama ihtiyaçları da geçiş noktalarından sağlanmaktadır. Bu yönleri ile tur bisikleti ülkemizin birçok bölgesinde yapılan bir macera aktivitesi olarak

karşımıza çıkmaktadır. Spor, gezinti, gösteri ve macera amaçlı kullanılabilen bu bisikletlerden tur bisikletleri, daha çok turistik amaçla kullanılmaktadır.

3.5.10. Kamp

Kamp, yaşanılan evden uzakta, orman, dağ, göl, akarsu, deniz veya antik kent manzarasına sahip yerlerde, çadırda konaklamayı içeren bir açık hava aktivitesidir. Katılımcılar, zevk aldıkları aktivitelerin peşinde, doğal alanlarda ve açık havada vakit geçirmek için yaşadıkları konforlu alanları terk etmektedirler. Doğada yalnız veya grup halinde trekking, yüzme ve bisiklet gibi birçok farklı aktiviteler yapma imkânı da sunan kamp aktivitesi, Türkiye'nin her bölgesinde yapılabilmektedir.

Doğal kaynakların olduğu her yer, potansiyel kamp alanları olarak görülmektedir. Ancak özellikle güzel manzaralar sunan, su ihtiyacının karşılanabileceği ve ormanlık alanlar tercih edilmektedir. Türkiye'nin her bölgesi, sunduğu farklı doğal kaynaklarla kamp için uygun yerlerdir. Doğu Anadolu Bölgesi yüksek dağları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin antik ve otantik alanları, Karadeniz Bölgesi yayla ve ormanları, İç Anadolu Bölgesi akarsu ve Kapadokya'sı, Ege, Akdeniz ve Marmara bölgeleri ise deniz ve ormanlık alanları ile kamp aktivitesi için fırsatlar sunmaktadır. Bu bölgelerde bağımsız bir şekilde kamp yapılabileceği gibi, temel ihtiyaçların karşılandığı kamp alanları da mevcuttur. Bu alanlarda, elektrik, su, yeme-içme ve tuvalet gibi hizmetler sunulmaktadır. Bu alanlara seyahat eden bireyler, hem kendilerini daha güvende hissetmek için hem de temel ihtiyaçlarını karşılamak için bu kamp alanlarını tercih etmektedirler. Çadır kamp alanları, Türkiye'nin tüm bölgelerinde bulunmaktadır ancak başta Antalya, Muğla, Aydın, İzmir, Balıkesir ve Çanakkale olmak üzere, kıyı şehirlerinde daha çok bulunmaktadır (Kampyerleri.org, 2019).

4. MACERA TURİSTLERİ

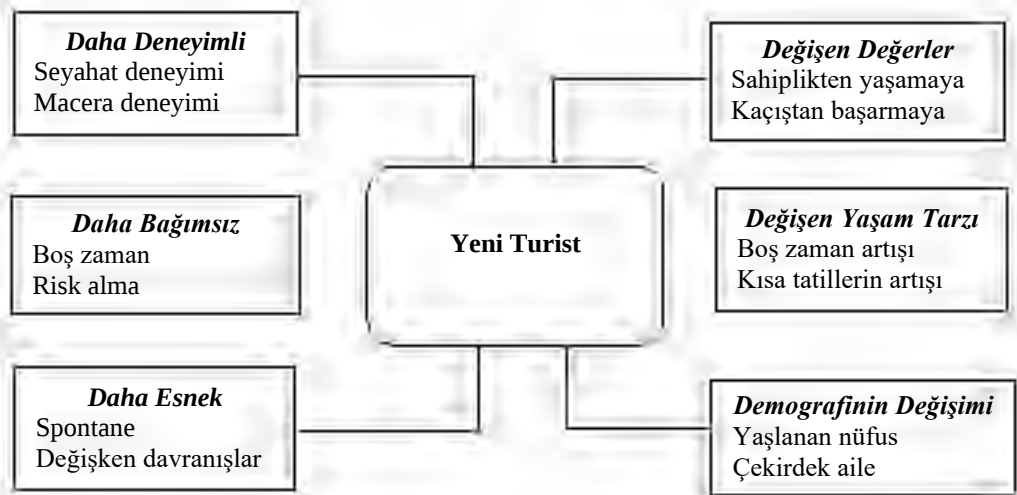
Macera turizminde turist, deneyiminin bir parçası olarak yaşamaktadır. Turizmde kişilerin davranışları sürekli bir değişim halindedir ve macera turisti, daha deneyimli bir turist olarak ortaya çıktığı için, eşsiz ve cazip seyahat deneyimlerini talep ederek, sürekli bir arayış içindedir. Macera turistlerinin özelliklerine dayanan çalışmaların çoğu psikoloji ve rekreasyon alanlarında ortaya çıkmaktadır. Macera turizmi açısından değerlendirildiğinde, bu iki alan ve turizm arasında pek çok paralellik bulunmaktadır.

Kuşkusuz, psikoloji ve rekreasyona dayalı araştırmalar, macera turistlerinin davranış bileşenleri yönünü şekillendirmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmaların büyük bir kısmı, macera turistlerinin davranışlarına yönelik olmuştur. Bir diğer eğilim, boş zamanın insan hayatındaki rolü ile ilgilidir. Boş zaman günlük hayattaki varlığımızın gittikçe önemli bir parçası haline gelmiştir ve turizme olan talebi çeşitli yollarla etkilemiştir (Jackson vd., 2001). Macera turizminin gelişimi ile ilgili olarak ortaya çıkan ortak düşünce, günümüzde yaşayan bireylerin, iş ve okul hayatındaki günlük ritüellerden kaçış eğilimidir. Bu durum, insanları boş zaman aktivitelerine ve macera turizmine aktif katılım için arayışa itmektedir (Cater, 2006). Bu arayış, herhangi bir macera aktivitesine katılım ile ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, Shackley (1996, s. 63), Ruanda Yağmur Ormanları'nda gorillerin arasında trekking yapan macera turistlerini incelemiştir. Ormanda sekiz saat boyunca trekking yapıldıktan sonra, vahşi doğada yaşayan gorilleri görmek, turistler için yoğun duygusal bir deneyim ve duygusal arayıştan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, vahşi doğada yalnız olma hissi, bu turistlerin yüksek düzeyde uyarılmalarına neden olmaktadır.

Turistler her geçen gün daha deneyimli hale gelmekte ve turizme yönelik ihtiyaçlarını kendileri belirleyebilmektedir. Bu doğrultuda, ihtiyaç ve isteklerine uygun farklı aktiviteler aramaktadırlar. Macera turizmi, çeşitli alternatifler geliştirerek farkındalık yaratmaktadır. Bu farkındalık ise macera seyahatlerinin ve aktivitelerinin her geçen gün daha da çeşitlemesini sağlamaktadır. Macera turizmi ve turisti konusundaki bu görüşler ile birlikte, macera turizminin farklı sınıflandırmalarının ortaya çıktığını ileri süren görüşler de bulunmaktadır (Swarbrooke vd., 2003). Bu görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

- Yapay macera alanları,
- Şehir dokusu,
- Yardım kuruluşlarına gönüllü katılım,
- Dini seyahatler,
- Hedonik turizm,
- Ruhsal aydınlanma,
- Sanal gerçeklik,
- Seks turizmi,
- Dünya turu.

Macera turistlerinin en önemli özelliklerinden biri de kendilerini kanıtlamak için günlük rutinlerinden kaçmaları gerektiği duygusudur. Turist deneyimlerinin büyük bir kısmı kaçışı içermekte ve birçok insan seyahate çıkma nedeni olarak “aynı olan her şeyden ve herkesten uzaklaşma” gerekliliğini ifade etmektedir. Kaçış ihtiyacı, farklı deneyimleri hissetmek için geçici olarak ev ve iş hayatına bir mola vermek arzusuyla veya günlük yaşamdan ve birtakım stresli ortamlardan kurtulmak arzusuyla tetiklenmektedir. Kaçışın nedeni, deneyim türüne ve turist tipolojisine bağlı olmaktadır. Bağımsız bir macera seyahati biçimindeki bir dünya turu, son yıllarda tüm yaş grupları arasında popüler hale gelmiştir. Günümüzde turistler, eşsiz deneyimler ile seyahatlerinden kazanabilecekleri faydalara daha fazla önem vermektedirler. İnsanlar eski alışkanlıklarından uzaklaşarak yeni arayışlar peşindedir. Şekil 4.1’de aktarıldığı gibi turistlerin sürekli değişim ve dönüşüm halinde olduğu ve farklı kaçış noktaları ile çeşitli aktivitelere karşı bir ilgileri olduğu görülmektedir.

Şekil 4.1. Yeni turist doğası (Swarbrooke vd., 2003)

Gezginler “yolda” bulunan diğer gezginler ile Uzak Doğu Asya, Güney Doğu Asya, Sibiry, Güney Amerika, Afrika, Nepal ve Moğolistan gibi uzak mesafeli ve farklı noktalarda buluşmaktadırlar. Bu kişiler, turizm endüstrisinin gelişmediği veya kendilerine uzak olan yerleri ziyaret ederek diğer gezginler ile etkileşime girmektedirler. Özellikle, “olağandışı”, “egzotik”, “otantik” ve “uzak” kavramları ile eşleşen destinasyonların macera turistleri için ön plana çıktığı görülmektedir (Litvin, 2008). Bu destinasyonlar genellikle, turizm işletmelerinin sınırlı olduğu, geleneksel kültürün korunduğu ve nüfus yoğunluğunun az olduğu bölgeleri içermektedir. Dolayısıyla bu

destinasyonlara seyahat eden ve geçmişten bugüne *Hippiler*, *Hipsterlar* ve *sırtçantalılar* olarak adlandırılan maceracılar, bu destinasyonlara seyahat eğilimindedir. Uzun süreli yolculuklara çıkan maceracılar, yolculukları boyunca veya nihai olarak ulaştıkları destinasyonlarda macera aktivitelerine katılım göstermektedir.

Dünyayı keşfetmek için yola koyulan ve İstanbul'da Sultanahmet'i dinlenme mekânı olarak seçen *Hippiler*, kendilerini doğaya saygılı, barışçıl, çevreci ve basit yaşayanlar olarak tanımlamışlardır. Hippi hareketi ilk olarak ABD'de ortaya çıksa da dünyanın birçok yerinde etkili olmuş ve her kültürde farklı algılanmıştır. Hippi yaşam tarzı, sınır tanımayan, var olan tüm kuralları reddeden ve dünyadaki bitkiler, hayvanlar ve insanların eşit olduğunu iddia eden özgürlükçü bir hareket olarak tanımlanmıştır (Kozak, 2018). 1950'lerin ortalarından sonra seyahat etmeye başlayan *Hippiler*, 1960'ların ortalarından itibaren Türkiye'yi ziyaret etmeye başlamışlardır. İstanbul'dan başlayarak, İran, Pakistan ve Hindistan üzerinden Nepal'e ulaşan *Hippi Yolu* boyunca karayolu ile seyahat eden bu kişiler, macera turistleri olarak kabul edilmektedir.

Otantiklik arayışında olan ve kültürel ana akımın dışında kalmak isteyen günümüz gezginleri *Hipsterlar* (Michael, 2017, s. 40) ise macera arayışında olan bir diğer farklı gruptaki kişilerdir. Hipsterlar, sanatsal ve kültürel faaliyetler ile yöresel yemekleri tercih eden genç, kentli ve orta sınıf yaşam tarzlarıyla uyumlu ancak farklı deneyim ve duygular arayan kişilerdir (Aydın ve Boz, 2018, s. 154). Farklı kültürleri, destinasyonları, gelenekleri ve yaşam biçimlerini öğrenmek isteyen hipsterlar, teknolojiden faydalanarak, belirli destinasyonlara seyahat etmektedirler. Sürekli bir öğrenme ve keşif halinde olan bu bireyler, uzak ve az bilinen yerlere seyahat etmektedirler. Bu seyahat davranışları ile hipsterlar, tıpkı hippiler gibi macera arayışındadırlar.

Bağımsız bir şekilde hareket ederek sürekli seyahat halinde olmayı tercih eden sırtçantalılar, uzun süreli seyahatlere çıkan, düşük bütçeli konaklama olanaklarını tercih eden, seyahatlerinde yenilik arayan ve gittikleri destinasyonlarda çeşitli aktiviteler yapan kişilerdir. Murphy (2001, s. 50) sırtçantalı turistleri genç, farklı destinasyonları tercih eden, seyahatlerini kendileri planlayan, esnek seyahat planlarına sahip ve uzun süreli seyahatler yapan kişiler olarak belirtmiştir. Harman vd., (2013) ise ulaştıkları bulgular ile İstanbul'u ziyaret eden sırtçantalıların benzer olarak genç, düşük bütçeli, eğitim seviyesi yüksek ve bekâr turistlerden oluştuklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, sırtçantalıların seyahat motivasyonları arasında macera arayışı ile deneyim arayışı faktörlerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sırtçantalıların demografik özellikleri, turistik davranışları ve

seyahat motivasyonları incelendiğinde, bu turistlerin macera turistleri olarak görülen maceraperestler olduğu anlaşılmaktadır.

Macera turistlerinin katıldıkları macera aktiviteleri temel anlamda, karada (yerde), suda ve havada yapılırken, aynı zamanda zorluk derecesine göre de zor ve kolay macera aktiviteleri olarak sınıflanmaktadır. Hem yapılış şekli hem de zorluk derecesinin farklı olması nedeniyle, her bir aktivite türü, birbirinden farklı meydan okuma, motivasyon ve duysal arayış gerektirmektedir. Macera aktivitelerinin zorluk derecelerinin yanında, yapıldıkları alanlar ve ekipman ihtiyaçları da farklılık göstermektedir. Macera turistleri bu aktiviteleri seçerken tüm etmenleri göz önünde bulundurarak, optimal düzeyde uyarılma ve duysal arayış için en uygun aktiviteyi seçmektedirler. Nihai olarak macera turistlerinin duysal arayışı, seçtiği aktivite türüne göre farklılaşmaktadır. Bu gerekçe nedeniyle, macera turistlerinin duysal arayışlarının aktivite türlerine göre farklılaşması durumu, araştırmanın ilk hipotezi olarak belirlenmiştir:

“H1: Macera turistlerinin duysal arayışları aktivite türlerine göre farklılık göstermektedir.”

4.1. Macera Turistleri ve Demografik Özellikleri

Macera turistleri, dünya genelinde birçok destinasyonda farklı aktiviteler peşinde koşan ve bu aktivitelere aktif olarak katılan turistlerdir. Macera aktivitelerinin riskli ve zorlu deneyimler sunması, fiziksel becerileri yüksek ve yoğun tempoya alışık kişilere hitap etmektedir. Aktiviteye dayalı bir seyahat gerçekleştiren macera turistlerinin demografik özellikleri, bu turizm türüne katılımı etkili olmaktadır. Gilbertson ve Ewert (2015), macera aktivitelerine katılımı cinsiyetler arasında farklı motivasyonlar ve beklentilerin olduğunu belirtmişlerdir. Beceri seviyelerine göre aktivitelerin peşinde koşmanın, cinsiyetler arasında farklılık göstermediğini, ancak kadınların yüksek duysal faaliyetlere karşı daha az motive olma eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır. Ayrıca, ulaştıkları bulgular ile kaya tırmanışının ağırlıklı olarak erkek odaklı bir aktivite olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları, insanların normal yaşamdan kaçmak ve benzer ilgi ve becerilere sahip kişilerle sosyalleşmek için macera aktivitelerine daha fazla katılmaya başladıklarını göstermektedir. Son olarak, bir macera deneyiminde erkekler ve kadınların birbirinden farklı beklentilerinin olduğunu savunmuşlardır.

Yapılan çalışmalar, macera turistlerinin demografik özelliklerinin, kişinin karar vermesi üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. (Pizam, 2004; Hsieh, 2007; Ewert vd., 2013). Yüksek beceri isteyen ve fiziksel anlamda güçlü olmanın gerektiği bu aktivitelere katılım isteğini, demografik özellikler belirlemektedir. Pizam (2004) ve Hsieh (2007), farklı kültürlerde yaptıkları çalışmalarda, macera turistlerinin duyuşsal arayışlarının, yaş, medeni durum, cinsiyet, meslek, eğitim durumu ve gelir durumu gibi demografik özelliklerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Macera turistlerinin karar verme süreçlerinde hem yaşam biçiminin hem de yaş, medeni durum, cinsiyet, meslek, eğitim durumu ve gelir durumu rolünün olduğuna dikkat etmek önemlidir. Fiziksel olarak zorlayıcı macera aktiviteleri ile bağlantılı olarak, insanların fiziksel ve zindelik seviyeleri ve demografik özellikleri, seçtikleri aktivitenin türünü etkilediği veya daha uygun olduğunu gözler önüne sermektedir. Yaş, gelir, eğitim ve medeni durumu başta olmak üzere, macera turistlerinin demografik özellikleri, macera aktiviteleri tercihlerinin yanı sıra duyuşsal arayışlarını, rekreasyonel davranış özelliklerini ve uyarılma düzeylerini de belirlemektedir. Görüldüğü üzere, macera turistlerinin duyuşsal arayış için aktivitelere katılımı incelendiğinde, duyuşsal arayışın demografik özelliklere göre farklılaşması beklenmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın ikinci hipotezi:

“H2: Macera turistlerinin duyuşsal arayışları demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.” olarak belirlenmiştir.

Yeni Zelanda’da yapılan başka bir araştırma ise bir kişinin yaşının maceraya katılımıyla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir (Berno, 1996). 20-34 yaş grubunun, jet botlar, bungee jumping, rafting, helikopter uçuşu, parasailing, skydiving, sörf ve kayak gibi bir dizi macera aktivitesine daha yüksek katılım oranına sahip olduğu görülmüştür. Bazı katılımcılar, macera aktivitelerinin bir kısmına katılmak için “çok yaşlı” olduklarını hissettikleri için, 45 yaşın üzerindeki bireylerin yaş ile katılım seviyeleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu araştırma bulguları, yaş ve katılım düzeylerinin birbiri ile ilgili olduğunu onaylarken, çalışmanın sadece doğadaki fiziksel macera aktivitelerini incelediği dikkat çekmiştir. Seyahat halindeyken diğer fiziksel olmayan maceraların keyfini çıkaran turistlerin tüm yaş gruplarına yayılması daha olasıdır. Bununla birlikte, bu çalışmada da fiziksel güç ve beceri isteyen macera aktivitelerine katılan macera turistleri incelenmiştir. Bu bağlamda, macera turistlerinin duyuşsal arayışları ile demografik özellikler arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle:

“H3: Macera turistlerinin duyuşal arayışları ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezinin test edilmesine karar verilmiştir.

4.2. Macera Turistleri ve Rekreasyonel Davranış Özellikleri

Kitle turizm hareketlerine katılan turist sayısının artış oranı azalmakta olup, (UNWTO, 2020) toplumsal ve psikolojik değişimlerle birlikte yön değiştirmektedir. Bir ihtiyaç haline gelmeye başlayan turizm olayında, turistlerin talepleri ve davranışları da dönüşmeye başlamıştır. Destinasyon odaklı seyahatlerle birlikte, aktivite odaklı seyahatler de tercih edilmeye başlanmış ve turistler bu yönde hareket etmeye başlamışlardır. Macera turizmi olgusunu ortaya çıkaran bu hareketler, özellikle macera turistlerinin rekreasyonel davranışları özelliklerini etkilemektedir.

İş yoğunluğu, şehir hayatının neden olduğu stres ve aşırı tüketimine bağlı olarak toplum ile olan bağlantının kesilmesi için, macera turizmi, bir aktiviteye katılma, doğa ile bütünleşme ve daha basit yaşam arayışları için kaçış fırsatı sunmaktadır. Macera turistleri için yükseköğrenim, mesleki gelişim ve sosyal medyanın etkisi, kendini gerçekleştirmenin ihtiyaç haline gelmesi anlamına gelmektedir ve bu ihtiyaçları giderebilecek yönde davranışlar göstererek rekreatif aktivitelere katılmaktadırlar. Yeni deneyimler yaşamak isteyen macera turistlerinin istekleri sınırsızdır. Bu bireylerin zaman algısı, yoğun deneyimleri gerektirmektedir. Farklı olan ve yüksek deneyimsel bir değere sahip olan rekreatif aktiviteler, arayış içinde olan bu kişilerin ihtiyaçlarını yerine getirmektedir.

Macera turistleri, özgür, risk alıcı ve meydan okuyucu gibi ortak özellikleri ile zor veya kolay maceracı davranışları sergileyebilmektedirler. Bu bağlamda, kolay maceracılar, bireysel keşif, kent yaşamının rutininden kaçış ve yeni ortamlar keşfetme (Lipscombe, 1999), heyecan, yenilik ve kontrollü bir çevre gibi davranışlar sergilemektedirler (Ewert, 1989; Lipscombe, 1999). Kolay maceracılar ve kitle turisti arasında paralellikler olsa da en önemli fark, kolay maceracıların bu tür seyahatleri ilk kez deniyor olmaları ve aktivite temelli hareket etmeleridir. Zor maceracılar, yüksek düzeyde risk alan, yoğun duygular ile ileri düzey beceriler gerektiren ve daha önce denenmemiş aktiviteleri yapan kişilerdir. Maceraperestlerin fiziksel ve zihinsel açıdan zorlayıcı aktivitelere katılma davranışı göstermesi çok daha yüksektir. Ayrıca, daha önceki deneyimlerinin etkisi ile yüksek düzeylerde risk almaktadırlar. Zor maceracılar,

adrenalinlerini aldıkları risk ile sağlamaktadırlar. Bu bireyler, sahip oldukları deneyim düzeyi ile zorlu aktiviteleri yapıp yapamayacakları riskini göze almaktadırlar.

Lipscombe'ye (1999) göre zor aktivitelere katılan macera turistleri, meydan okuma, tehlike ve risk unsurlarını göz önünde bulundurarak başarılı olmak istemektedirler. Macera turistlerinin ilgisini çeken aktiviteler arasında dağcılık, yamaç paraşütü, kanyon geçişi, rafting, uzak mesafelere (örneğin Moğolistan) kaçış ve Afrika'daki el değmemiş, daha az ziyaret edilen yaban hayatı alanlarına seyahat etme gibi faaliyetler bulunmaktadır. Macera turistlerinin katıldıkları macera aktiviteleri ile birlikte, rekreasyonel davranış özellikleri de farklılaşmaktadır. Macera turistlerinin zorlu aktivitelere katılmak için beceri düzeylerinin yüksek olması ve uzun süredir macera aktivitelerine katılması gerekmektedir. Rekreasyonel davranış özellikleri ve duyuşsal arayış için başlangıç düzeyindeki bir macera turisti ile orta düzey veya profesyonel bir macera turisti arasında farklılık ortaya çıkmaktadır (Hsieh, 2007). Bu açıklamalara dayanarak:

“H4: Macera turistlerinin duyuşsal arayışları rekreasyonel davranış özelliklerine göre farklılık göstermektedir.” hipotezinin test edilmesine karar verilmiştir.

Macara turistleri, birçok yönden macera aktivitelerine ve turistik faaliyetlere verdikleri tepkiler açısından farklı bir grup olarak değerlendirilmektedir. Bu turistlerin seyahat ve rekreasyonel davranış özellikleri, başta seçtikleri aktiviteler olmak üzere, destinasyon seçimleri ve seyahat etme tarzları ile ilişkilidir. Bu davranışlar, macera aktivitelerine katılımı ve tercihini de doğrudan etkilemektedir. Bir kişinin beceri düzeyi, aktivitelere katılma süresi, aktivitelere katılma sıklığı ve aktivitelere zaman ve para harcama miktarı, duyuşsal arayış ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle:

“H5: Macera turistlerinin duyuşsal arayışları ile rekreasyonel davranış özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezinin test edilmesine gerek duyulmuştur.

4.3. Macera Turisti Psikolojisi

Macara turistin psikolojisini açıklayabilmek için öncelikle psikolojinin ne olduğunu bilmek gerekmektedir. En kısa tanımıyla psikoloji, zihinde geçen bilinç olaylarının incelenmesidir (Baymur, 1985, s. 2). Daha kapsamlı bir şekilde ele alındığında ise psikoloji, bireysel davranışların ve zihinsel süreçlerin bilimsel bir incelemesi olarak tanımlanmaktadır (Atkinson vd., 2017, s. 3). Psikoloji, psyhe (ruh) ve logos (bilgi)

kelimelerinin oluşturduğu “ruh bilimi” anlamına gelmektedir. Ancak ruh kelimesine yüklenen doğaüstü ve mistik anlam, psikologların ruh bilimi kavramının psikolojinin konusunu iyi anlatamadığını düşündürmüştür (Baymur, 1985, s. 1). Buna bağlı olarak psikologlar yaptıkları işe, davranış bilimi demeye başlamışlar ve psikolojinin konularına bir yaklaşım tarzı olarak, psikolojik perspektifi ortaya koymuşlardır (Atkinson vd., 2017, s. 9-10). Psikolojinin bütün konularına, farklı perspektiflerden ulaşmak mümkündür. Aslında bu durum, insanın bütün davranışları için geçerlidir. Seyahat davranışını açıklayabilmek için de psikolojik bir bakış açısına sahip olmak ve davranış ile zihinsel süreçlerin bilimsel olarak çalışılması gerekmektedir. Psikolojinin ne olduğu hakkındaki bu anlayışlar, turist psikolojisini anlamak açısından da önem arz etmektedir.

Turizm psikolojisinin en önemli belirleyicileri turistik ortam ve turistlerdir (Aktaş Polat, 2016, s. 184). Çünkü her şey turistlerin bu ortamda yaşadığı deneyimler ile gerçekleşmektedir. Sekülerleşme ile birlikte, ümit ve beklentilerin ölümden sonraki yaşam yerine, bu dünyada gerçekleştirilme düşüncesi hâkim olmuştur (Hoog ve Vaughan, 2010). Turist psikolojisi, turistlerin turizm deneyimi öncesi, turizm deneyimi sürecinde ve turizm deneyimi sonrasına yönelik davranışlarını ve turizm deneyimine bağlı olarak yaşanan duygu durumunu konu edinmektedir. Turist psikolojisini anlamak, turistin ruhsal ve davranışsal dünyasının fotoğrafını çekmek demektir (Aktaş Polat, 2016, s. 73). Turist, çeşitli ruhsal ve fiziksel deneyimler ile memnuniyet aramaktadır.

Crompton (1979), seyahat olayı için dokuz motivasyon ortaya koymuş ve bu motivasyonlardan yedisi, sosyo-psikolojik motivasyonlar olmuştur. Bu durum, turistin seyahate hazırlık sürecinden başlayarak, eve dönüş bölümüne kadar olan seyahat deneyiminin, turist psikolojisi kavramı ile anlaşılması gerektiğini göstermektedir. Lee ve Crompton (1992) ise turist davranışındaki yeniliğin rolünü belirlemek için bir araştırma yapmış ve yenilik arayışı davranışının rolü hakkında birtakım sonuçlara ulaşmışlardır. Bu sonuçlara göre turistler, yeni deneyimler elde etme ve bunları tüketme isteği ile genetik açıdan farklılık göstermektedir. Dolayısıyla doğal farklılıklar, turistlere belirli zorluk düzeyindeki turizm aktivitelerine katılmak için farklı motivasyonlar aşılacaktır. İkinci olarak, turistlerin destinasyonları algılama biçimleri, bir dizi yeni deneyimsel tüketime yönelik genetik yatkınlıklarından etkilenebilmektedir. Üçüncüsü ise farklı turizm destinasyonları, benzer yenilik deneyimlerine olan istekleri karşılamak için hizmet edebilmektedir. Son olarak, belirli bir turist tarafından arzu edilen yeni deneyimin göreceli

seviyesini belirleyerek, bir kişinin ziyaret ettiği turistik destinasyonların konumlarını ve türlerini tahmin etmek mümkün olabilmektedir.

Günümüz macera turistleri, varoluşsal felsefe açısından her zaman arayış içinde olan bir varlık olarak görülmektedir. Benlikleri ve yaşadıkları toplum arasındaki karşıtlığı aşmak isteyen maceraperest turist, kendi dünyasında bulamadığı, bozulmamış, doğal ve bakir alanları bulma arayışındadır. Bu arayış, gerçek ve farklı bir boş zaman deneyimi olarak, turistin ulaşmak istediği hedef olarak görülmektedir. Böylesi bir kimlik arayışı ile turist, yaşayacağı gerçek ve zorlu deneyimleri ile hem haz hem de kendini gerçekleştirme ihtiyacını gidermektedir (Aktaş Polat, 2016, s. 226). Turistin bu deneyimler ile kendini gerçekleştirmesi ise macera seyahatleri ve aktiviteleri ile olmaktadır. Sürekli duyuşsal arayış içinde olan macera turistleri, yüksek düzeyde uyarılmak için çeşitli macera aktivitelerine katılım göstererek, bu amaçlarına ulaşabilmektedirler.

Macara turistlerini seyahat etmeye ve macera aktivitelerine katılmaya yönelten nedenlerin anlaşılması, bu turistlerin psikolojik durumlarının daha iyi tanımlanabilmesini ve tahmin edilebilmesini sağlamaktadır (Crompton, 1979). İnsanın doğasında olan hareketlilik, yenilik ve heyecan arayışı, bireysel tatmin ve macera peşinde koşma, macera turistin psikolojik özelliklerindendir. Bu turistlerin davranışını psikolojik düzeyde anlamak, bireyleri macera turizmine yönelten nedenleri de ortaya çıkarmaktadır. Bireylerin yüksek düzeyde uyarılmak için harekete geçtiklerini savunan optimal düzeyde uyarılma kuramı, macera turistlerini anlamak, uyarılma düzeylerini ve duygularını belirlemek için ortaya çıkmıştır. Zuckerman vd., (1978) bu kuramdan hareketle çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiş ve duyuşsal arayış içindeki bireylerin maceracı bireyler olduğunu savunmuştur. Duyuşsal arayış içindeki bireylerin yüksek düzeyde uyarılma düzeyine sahip olduğunu belirten Zuckerman (1979, s. 95), aşağıdaki açıklamalara yer vermiştir:

“Duyuşsal arayış içinde olan bireyler, daha yüksek uyarılma düzeylerine sahiptir ve risk alma konusunda daha isteklidir. Düşük düzeyde uyarılan bireyler, her zamanki ortamın rahatlığını sever ve bu ortamla yetinir. Seyahat ettikleri zaman, gezilerini çok dikkatli planlamayı ya da beklenmedik olaylar yaşanmayacak şekilde planlamayı severler. Tatil yaptıklarında genellikle her yıl aynı yere giderler. Yüksek düzeyde uyarılan bireyler ise egzotik yerlere seyahat etmeyi tercih etmektedir ve rezervasyonlarını önceden yapmayı düşünmemektedirler. Seyahat halindeyken güzergâhlarını değiştirebilirler ve sürükleyici yeni maceralara atılabilirler.”

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan araştırmalar, özellikle macera turistleri ile ilgili psikolojik, duysal, duygusal ve uyarılmaları ile ilgili çıkarımların, turizm perspektifinden oldukça az yapıldığını veya yeterli olmadığını göstermektedir. Bu noktadan bakıldığında, macera aktivitelerine katılım gösteren bireylerin kişilik özellikleri, davranışları, uyarılmaları ve duysal arayışları ile ilgili çıkarımlara ulaşılması önemli hale gelmektedir. Çünkü macera turistlerinin kendi doğalarında olan farklı içsel karmaşıklıklar, arayışlar, değişimler ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu turistlere yönelik yapılacak çalışmaların, maceraperestleri hem genel olarak hem de macera aktivitelerinin zorluk derecesine göre değerlendirmesi gerekmektedir. Özellikle, macera turistlerini bu yönde anlayabilmek ve katıldıkları zorlu aktivitelere göre psikolojik ve duygusal anlamdaki katılımlarını incelemek gerekmektedir. Görüldüğü üzere, maceraya atılma ya da farklı konulara eğilim, aykırı ya da uyumlu davranışta bulunma, kişilik ile yakından ilgilidir. Bu genel kabule dayanarak, araştırmada bu konunun macera turisti bağlamında incelenmesine karar verilmiştir.

4.3.1. Macera turistlerinin kişilik özellikleri

Davranış, canlıların içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepki olarak açıklanmaktadır. İnsan davranışları esas olarak bir nedene, bir hedefe veya amaca yöneliktir ve herhangi bir davranışa yol açan durum ise güdü veya etki olarak belirtilmektedir. Macera turistlerini anlayabilmek için, kişilik özellikleri hakkında birtakım bilgilere sahip olunması gerekmektedir. Turist davranışlarını ve dolayısıyla macera turistlerinin davranışlarını anlayabilmek ve çeşitli bilgilerle çıkarımlara ulaşmak için ise kişilik ve kişilik teorilerine değinmek gerekmektedir.

Bir bireyi diğerlerinden ayıran fiziksel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin tümü kişilik olarak kabul edilmektedir. Kişilik, bireylerin farklı ortamlarda kendine özgü davranışları olarak ifade edilen özelliklerdir. Bu davranışlar bireyi, diğer bireylerden farklılaştıran, devamlılığı ve tutarlılığı olan davranışlardır. Kişilik kavramını anlamak, insanların farklı durumlarda niçin farklı davranışlar sergilediğini anlamaya yardımcı olmaktır. Bir insanın kişiliği, genetik, kültürel çevre ve bilinçaltından etkilenmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde kişilik, bireyin benliği ve sosyal dünyası arasındaki karşılıklı ilişkisinin sonucudur (Aytaç, 2000). Genetik özellikler ve çevresel etkenler, insanın kişiliğini etkilediğinden dolayı, her insanın kişiliği diğerlerinden farklıdır. Bireylerin

kişilik özellikleri, katıldıkları aktiviteleri ve bu aktivitelerden elde edecekleri hazzın seviyesini belirleyen önemli bir etkidir. Dolayısıyla, bireylerin bu aktivitelere katılımını sağlayan en önemli etkenlerden birinin kişilik olduğu söylenebilir. Böylece bireyin kendi kişilik yapısına uyumlu aktiviteler yaparak tatmin olabileceği sonucu çıkarılabilir.

Kişilik psikolojisi, bireylerin özgün davranış, duygu ve düşünce kalıplarıyla ilgilenmektedir. Bazı kişilik özellikleri kromozomların eksiklik veya fazlalığında değil, baskın ya da altkın genlerden dolayı ortaya çıkar. Bu nedenle, bir bireyin dışadönüklük veya içedönüklük kişilik özelliklerinin, kısmen genetik ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Macera turistinin dışadönük olma özellikleri taşıması ve buna uygun ekstrem aktiviteleri tercih etmelerinde çevresel faktörler yanında, genetik faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir (Cüceloğlu, 2018, s. 88). Macera amaçlı seyahatte önemli olan varış yeri değil, aktivitelerdir. Fiziksel aktiviteler için seyahat eden macera turistleri hem diğer bireylerden hem de diğer turistlerden ayrılmaktadır. Macera turistleri hem yaşam tarzı olarak hem de kişilik özellikleri ile farklı bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle, tüm macera turistlerinin seyahat aktivitelerinde bir risk göğüslediklerini göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca, bu kişilerin bağımsız ve özgür yapıda oldukları da unutulmamalıdır. Çeşitli macera aktivitelerini deneyimlemek isteyen bu kişiler aynı zamanda, birbirini iki farklı uçta (ikilemde) temsil eden kişilik özellikleri de gösterebilmektedirler. Swarbrooke vd. (2003) macera turizminin özünü anlamak için macera turistlerinin yaşadığı bazı ikilemleri (karşıtlar) ortaya koymuşlardır (Tablo 4.1).

Millington vd. (2001) bu ikilemlerden zor ve kolay macera aktivitelerini ayırt etmenin daha basit bir yolunu tercih etmişlerdir. Zor macera aktivitelerini deneyimlemeden önce, farklı deneyim ve aktiviteler gerekirken, kolay macera turizmi için, deneyim gerekmebilir. Addison, (1999) macera turistinin tipolojisini iki eksene dayalı bir ızgaraya dayandırmıştır. İlk eksen, bireylerin macera düzeyine sahipliği bulunmaktadır. Addison için bu, tehlike unsuru ve gerekli teknik beceriler tarafından belirlenmekte ve dolayısıyla, meydan okuma derecesi olarak yorumlanmaktadır. Diğer eksen ise bağımsızlık seviyesi oluşturmaktadır. Her eksen, düşükten yükseğe doğru devam eden bir süreklilik göstermektedir.

Tablo 4.1. Macera turizminde ikilemler (Swarbrooke vd., 2003)

Zor (Hard)	Kolay (soft)
Uzak	Yakın
Fiziksel	Ruhsal
Bağımsız	Örgütlü
Bireysel macera	Grup macera
Yerel	Uluslararası
Doğal çevre	Yapay çevre
Gönüllü macera	Ticari macera
Vahşi yaşam	Şehir
Ucuz	Pahalı
Plansız	Planlı
İsteğe göre hareket	Programlı
Haz	Özgeci (fedakâr)
Uzun seyahatler	Kısa seyahatler
Yüzde yüz macera	Kesik kesik macera
Turistik hareketlere kısıtlı katılım	Turistik hareketlere güven
Farklı destinasyonlar	Belirli destinasyonlar
Deneyimli macera turisti	Yeni macera turisti
Yüksek riskli deneyimler	Düşük riskli deneyimler
Fantastik	Gerçek
Oyun	Çalışma

Kişilik çalışmaları ile ilgili büyük kabul gören Sigmund Freud, kişiliği duygusal açıdan ele almış ve kişiliği, bireysel duyguların oluşturduğu fikrini savunmuştur. Freud, kişilik ile ilgili çalışmaları doğrultusunda, bir teori geliştirmiş ve kişilik ile ilgili çalışmalarında bu teoriden faydalanmıştır. Freud'un teorisine göre kişilik; id, ego ve süperegö olmak üzere üç ana olgudan oluşmaktadır (Freud, 2001). Freud, insanların kişiliğindeki eğilimlerini ve güdülerini içeren yeri, id (ilkel benlik) olarak belirtmiştir. Burada kişinin baskı altında olan istek ve arzuları, yani biyolojik eğilimleri tarafından yönetilen doğası bulunmaktadır. Bu olgu, insanlığın en ilkel dürtü ve arzularını içermektedir. Toplum tarafından uygun olarak kabul edilen güdülerin tatminini sağlayan kişilik unsuruna ise ego adı verilmiştir. Ego, insan kişiliğinin mantıklı parçasıdır ve kişiliğin karar verici unsuru olarak kabul edilmektedir. Ego, id ile çelişkili olarak hareket etmesine rağmen, asıl görevinin id'in arzu ve dürtülerini karşılamak olduğunu bilmekte ve sürekli olarak o doğrultuda hareket etmektedir. Ego bir anlamda id'e danışmanlık yapmakta ve devam eden süreçte id'e yol göstermektedir. Freud, kişinin içinde bulunduğu toplum tarafından doğru veya yanlış olarak tanımlanan davranış biçimlerinin kaynağını, süperegö olarak tanımlamıştır. Süperegö, bireyin egoya nazaran daha üst seviyede kontrolünü yerine getirmektedir. Birey, kendisinin davranışlarını değerlendirerek, diğer bireyler ile aynı ortamda olunmadığında dahi adalet istediği ve vicdani duygularla, hareketlerini kontrol altına almaktadır. Süperegö, kişinin hareketlerini sürekli olarak

elekten geçirmekte ve kişiye olumlu ve olumsuz geri dönüşlerde bulunmaktadır. Kısacası, id; arzu, istek, nefis, ego; mantık veya entelekt, süperegö ise vicdan olarak düşünülebilir (Cüceloğlu, 2018, s. 404-405).

Carl Gustav Jung, kişilik tiplerini açıklamaya çalışan, önemli düşünürlerden biridir. Jung, bireylerin farklılıklarını ve kişilik özelliklerini saptamaya çalışmıştır. Jung kişiliğin, bireyin edindiği bilgiyi algılama ve işleme esnasında kullandığı farklı eylemler bütünü olduğunu ileri sürmüştür (Jung, 1910). Jung'un kişiliği tanımlamak için, psikolojik tipolojiyi geliştirmesi sonucunda yapmış olduğu çalışmalar, kişiliğin dinamiklerinin anlaşılmasını sağlamıştır. Jung için kişinin davranışları, geçmişte yaşadıklarından etkilenmekte ve geleceğe yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sayede kişi gelecekte bulunmak istediği duruma uygun davranışlar sergilemektedir. Bu çerçevede Jung, içedönük ve dışadönük tanımlamalarını ilk kullanan araştırmacıdır. İçedönük bireylerin düşünceleri ve ilgileri iç dünyalarına yönelmiştir. Öte yandan dışadönük insanlar, sürekli başkalarıyla birlikte olmak arzusundadır ve yalnız olmak istememektedirler (Cüceloğlu, 2018, s. 412).

Kişilik özelliklerinin tanımlanabilmesi için öne sürülen modellerden bir diğeri, beş faktör kişilik modelidir. Beş faktör kişilik modeli, kişiliği birbirinden farklı beş boyut ve buna bağlı olan 30 ifade ile açıklanmaktadır. Modelin ana boyutları için araştırmacıların öne sürdüğü yüzlerce kişilik özelliği göz önünde bulundurularak seçim yapılmıştır. Birbirinden farklı kişilik özelliklerini içine alabilecek şekilde tasarlanan bu modelin, birbirinden farklı kültür ve çevrelerde güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Bu beş boyutun nasıl adlandırılacağı ve yorumlanacağı konusundaki anlaşmazlıklar hala devam etmektedir. Ancak genel kabul gören adlandırma; dışadönüklük, açıklık, nevrotiklik, uyumluluk ve dürüstlük şeklinde yapılmıştır. (Atkinson vd., 2017, s. 37-44). Bu model özellikle örgütsel düzeyde çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından tercih edilmiştir (Erkuş ve Tabak, 2009).

Eysenck, bilimsel araştırmalarda nitelik ve tip kavramlarına ilk kez yönelerek kişilik kuramlarına yeni bir bakış açısı kazandıran bir düşünürdür. Eysenck kişilik yapısını, birbirinden bağımsız olmak üzere, iki uca sahip olan, yatay ve dikey boyutlar üzerinden kurmuştur (Eysenck, 1970). Jung'un açıklamalarına benzer olarak Eysenck, yatay boyutun bir ucuna içedönük, diğeri ucuna dışadönük; dikey boyutun üst sınırına nevrotik, alt sınırına ise normal kişilik tipini yerleştirmiştir. Buna göre, içedönük bireyler, sessiz ve sosyal çevreye karşı kapalıdırlar. Diğeri bireylerden uzaklaşarak yalnız kalmak

istemektedirler. Ahlak kurallarına duyarlı olup, hayata genel bakış açıları karamsar olarak tanımlanabilir. Dışadönük bireyler ise daha cana yakın olup, kolay ilişkiye girerler ve arkadaş canlısıdırlar. Dikey boyutun üst ucunda konumlanan nevrotik tipte bireyler, aşırı ve değişken duygular içinde yaşamaktadırlar. Tasa, tedirginlik, duyarlılık, alınganlık, kolay ve çabuk tepki oluşturma gibi niteliklere sahiptirler. Dikey boyutun alt ucunda konumlanan ve normal uca yerleştirilen bireyler ise dengeli ve düzenli duygusal dünyaya sahiptirler. Güven duygusu, düşünceli hareket gibi nitelikler, bu tipteki insanların genel yapısındandır.

Plog (1972), turist kişiliği alanındaki çalışmalara sahip olup, çalışmaları oldukça kabul görmektedir. Plog (1972, 1987, 1991, 2001) turizmde tip/kişilik teorisini kullanarak turizme özgü bir model geliştirmiştir. Plog'un bu özgün araştırması, uçakla seyahat etmeyen ancak ortalamanın üzerinde gelir elde eden insanlarla görüşmeyi içermektedir. Plog, bu insanların girişken olmadığını, günlük yaşamlarında endişeli olduklarını ve hayatları üzerinde çok az kontrol sahibi olduklarına inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Plog (1972) bu kişilik tipini "*psikosentrik (içedönük)*" olarak sınıflandırmıştır. Bu boyutun karşısındaki kişilik tipini ise "*allosentrik (dışadönük)*" olarak belirtmiştir. Genel olarak, dışadönük kişilik özelliklerine sahip olan turistlerin, bağımsız hareket etmeyi sevdiklerini ve az bilinen destinasyonlara plansız deneyimleri tercih ettiklerini savunmuştur. Buna karşılık, içedönük kişilik özelliklerine sahip turistlerin ise kitle turizm pazarlarının bir parçası olmayı tercih ettiklerini ve planlı bir şekilde organize edilmiş paket turlar ile seyahat ettikleri sonucuna varmıştır. Bu çalışmasının bulguları ile birlikte Plog, psikografik sisteme dayanan bir model geliştirmiştir. 1967'lere kadar uzanan çalışmalarına dayanarak psikosentrik, psikosentrikliğe yakın, orta merkezli, allosentrikliğe yakın ve allosentrik olmak üzere beş psikografik kişilik özelliği belirlemiştir. Model, kişilik özelliklerini temelde içedönük ve dışadönük olarak ikiye ayırmıştır (Plog, 2001, s. 14). Modelde içedönükler bağımlılar, dışadönükler ise maceracılar olarak adlandırılmıştır. Maceracılar olarak adlandırdığı dışadönükler, keşfedilmemiş veya unutulmuş yerleri tercih etmekte olup, çeşitli aktivitelere katılmaktadırlar. Plog'un psikografik modeline göre içedönük ve dışadönük turistlerin kişilik özellikleri, detaylı olarak Tablo 4.2'de yer almaktadır.

Farklı destinasyonları kişilik özelliklerine göre gruplandıran Plog (2001), bu gruplandırmayı dünyadaki bazı destinasyonlar özelinde örneklemiştir. ABD'yi merkeze alan çalışmada, Atlantic City ve Orlando "güvenli", Las Vegas, Florida ve

Kansas “yakın-güvenli”, Londra ve Roma “merkezi güvenli”, Brezilya, New Mexico ve Hong Kong “merkezi-maceracı”, İrlanda, Kenya ve Afrika “yakın-maceracı”, Vietnam, Tibet, Amazon, Antarktika, Alaska ve Nepal gibi destinasyonlar ise “maceracı” olarak sınıflandırılmıştır. Bu açıklamalardan hareketle “maceracı” olarak belirtilen destinasyonlara, macera peşinde olan, tanıdık olandan uzaklaşmak ve yeni ve farklı deneyim yaşamak isteyen macera turistlerinin uyumlu olduğu çıkarımı yapılmaktadır.

Tablo 4.2. İçedönük ve dışadönük turistlerin kişilik özellikleri (Plog, 2001, s. 14)

İçedönük Turistler (Bağımlı-Güven Arayan)	Dışadönük Turistler (Maceracı-Girişken)
Daha az seyahat eder.	Seyahati dünyayı keşfetmek olarak gördükleri için sık seyahat ederler.
Seyahatleri kısa sürelidir.	Seyahatleri nispeten daha uzundur.
Harcamaları azdır.	Harcamaları yüksektir.
Konaklama için ev koşullarına benzer yerler ararlar.	Konaklama için farklı, otantik ve yerel mekânlar ararlar.
Gelişmiş ve popüler destinasyonları tercih ederler.	Sıra dışı ve az gelişmiş destinasyonları tercih ederler.
Deniz-kum-güneş tatiline uygun, eğlenme olanakları olan sahil bölgelerini tercih ederler.	Deneyim ve aktivite sunan bölgeleri tercih ederler.
Bağımsız seyahatler yerine, paket turlarını tercih ederler.	Bağımsız hareket ederler.

Plog’un kuramından hareketle yola çıkan Jackson (2006), daha önce turizme özgü kişilik envanterinin olmamasından dolayı çeşitli araştırmalar gerçekleştirmiş ve elde ettiği verilere dayanarak bir kişilik envanteri geliştirmiştir. Ardından bu kişilik envanterini, önceki nitel araştırmalarda tanımlanan psikografik ve demografik özellikler, gezginler ve yerel halk, destinasyon özellikleri ve seyahat davranışlarına odaklanan ifadeler ile birlikte turizm araştırmalarında yoğun olarak kullanılan likert tipi bir ölçek haline getirmiştir. Bu kapsamda turist kişilikleri ile ilgili yayımlanmış çalışmaları inceleyen Jackson (2006), yaptığı analizler ile turistleri ve deneyimlerini tanımlamak için kullanılan dört temanın olduğunu ortaya koymuştur. Bu temalar; kim (psikografik ve demografik özellikler), kiminle (gezginler ve yerel halk), nerede (destinasyon özellikleri) ve ne yapar (seyahat davranışları) olarak belirlenmiştir. Yapılan literatür taraması ile turist kişilik özelliklerini tanımlamaya çalışan 76 makale incelenmiş ve her makale için, açıklanan turist kişilikleri ile buna yakın anlamdaki kelimeler belirlenmiştir. Belirlenen toplam kelime sayısı 25762 olmuş ve araştırma makalesi başına düşen ortalama turist kişiliği kelime sayısı 2-13 aralığında gerçekleşmiştir.

Yapılan çalışmalar sonucunda, *entelektüel merak, yenilik arayışı, sosyalleşme, girişkenlik, risk alımı, bireysellik* ve *etkin heves/coşku* kişilik özelliklerini gösterenler *dışadönükler* olarak adlandırılmıştır. İkinci grupta yer alan turistler ise *entelektüel kısıtlanma, tutucu, bilindik tercih, planlama ihtiyacı, yabancıdan uzak, dinleme ve kaçış motivasyonu, dış kontrol isteyen* ve *rahatına düşkün* kişilik özelliklerine sahip olup, *içedönüklerdir*. İçedönük ve dışadönük olmak üzere ortaya çıkan bu turist kişilik özellikleri boyutsal olarak zıt uçlara konumlandırılmıştır. Böylelikle turistler, bu tanımlar ve sınıflandırmalar ile değerlendirilerek *dışadönüklük kişilik ölçeğinin* geliştirilmesine temel oluşturulmuştur.

Turizm literatüründe, turist kişilik tiplerinin boyutsal olarak belirlendiği ve dışadönükler-içedönükler olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Dışadönükler; yenilik arayışında olan, turizm endüstrisine bağlılığı asgariye indiren (ücretsiz ve bağımsız seyahat etmeyi tercih eden) ve yerel halkı araştıran ve onlarla etkileşime geçen bireylerdir. Öte yandan benzerlik arayan içedönükler, kitle turizm endüstrisinde yer alan, seyahat öncesi planlamalar yapan ve turistik deneyimi dinlenmek, rahatlamak ve yaşam/iş stresinden kaçmak için kullanan bireylerden oluşmaktadır. Bu iki farklı turist tipi; demografik özellikler, seyahat davranışları, psikososyal yönler ve destinasyon seçimi konusunda değerlendirilmiştir. Ulaşılan genel sonuç, dışadönükler ile içedönükler, bu kilit turizm özelliklerinin hepsinde farklılık gösterdiği yönündedir ve aynı zamanda, turistlerin motivasyonları ile kişilik tipleri arasında ilişki olduğu savunulmuştur (Jackson, 2006). Benzer şekilde, macera turistlerinin duyuşal arayışlarının kişilik tiplerine göre farklılaşma durumunun incelenerek çeşitli bulgulara ulaşmak istenmektedir. Ayrıca, macera turistlerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleri arasındaki ilişkinin gücü ve yönünün belirlenmesi macera turistlerini anlamak açısından önemli görüldüğünden;

“H6: Macera turistlerinin duyuşal arayışları kişilik tiplerine göre farklılık göstermektedir” ve

H7: Macera turistlerinin duyuşal arayışları ile kişilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezlerinin test edilmesine karar verilmiştir.

4.3.2. Macera turistlerinin motivasyonları

Motivasyon, “bir kişinin yoğunluğunu, yönünü ve bir hedefe ulaşmaya yönelik gayretin sürdüğünü açıklayan süreçtir” (Robbins, 2003, s. 155). Seyahat motivasyonu

üzerine yapılan araştırmalar, insanların neden boş zaman davranışlarına göre karar verdiklerine yardımcı olmuş ve boş zaman katılımının sonuçlarının anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Pizam vd. (1979) seyahat motivasyonunu, “bir kişinin turistik bir faaliyete katılmasına yatkınlık yaratan ihtiyaçlar dizisi” olarak tanımlamışlardır. Motivasyon, macera turizmine katılma nedenlerini anlamak için temel teşkil etmekte ve tüm davranışların arkasındaki itici güç olarak görölmektedir. Motivasyon, macera turistlerinin davranışlarını açıklamanın temel etkeni olarak düşünölmektedir. Farklı amaçlarla yapılan macera aktivitelerine bağlı olarak gelişen macera turizmi ise önemli bir heyecan unsuru içeren açık hava turizmi biçiminde olup, meydana okuma, turistlerin macera aktivitelerini takip etmesini sağlayan en önemli motivasyonlardandır (Tsaur, Lin ve Liu 2013). Buckley (2012) tarafından yapılan çalışmada, macera aktivitelerinde katılımcı motivasyonları üzerine yapılmış olan 50 çalışma incelenmiş ve bunlar, çeşitli terminolojiler kullanılarak 14 farklı motivasyon kategorisi olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu motivasyon kategorileri, şekil 4.2’de gösterilmiştir.

Boş zaman deneyimlerindeki kişisel faydaların ötesine geçen macera deneyimi; benliğin oluşması, hayatın anlamlandırılması, farklı bakış açılarının oluşmasını sağlamak, farkındalık kazanmak, stres ve korku ile başa çıkma mekanizmalarını geliştirmektedir. Macera aktivitelerine katılmak için motivasyonlar çeşitlidir ve bireyler; macera, meydan okuma ve fiziksel aktivite aramaktadırlar. Bu aktivitelere katılan katılımcılar doğayı öğrenmek, yenilenmek, rutinden kaçmak ve doğanın tadını çıkarmak için fırsatlar aramaktadırlar. Macera turistlerinin motivasyonlarını anlamak hem insan davranışını anlamak hem de küresel endüstri olarak turizm için önemlidir (Buckley, 2012).

Turist motivasyonu, psikoloji disiplininin bireylerin karar verme süreçleri ile seyahat öncesi ve seyahat sırasında yaptıkları davranışları ve bu davranışların nedenlerini açıklayan karmaşık bir konudur. Bireylerin motivasyonları içsel ihtiyaçlarını yansıtmakta ve tatmin yaratan seyahat deneyimlerini aramaya itmektedir. Rahatlama, saygınlık, sosyalleşme, kişisel gelişim, farklı bir ortam arayışı, heyecan, macera, farklı kültürleri ve yaşam biçimlerini deneyimleme, benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla tanışma gibi, insanları boş zamanlarının tadını çıkarmak için motive etmektedir. Bu durum, daha sonra boş zaman deneyiminin doğasını, sosyo-psikolojik faktörler (itme faktörleri) ve kültürel faktörler (çekme faktörleri) biçiminde şekillendirmektedir. Dann’a (1977 aktaran Shaw ve Williams, 1994) göre, itme faktörleri kişinin seyahat ihtiyacını belirlerken, çekme faktörleri ise kişinin destinasyon seçimini etkilemektedir.

İçsel Performans	İçsel/Dışsal (Doğa ve Mekân)	Dışsal (Sosyalleşme)
• Heyecan • Korku • Kontrol • Beceriler • Başarı • Formda olma • Risk	• Doğa • Sanat (Yaratıcılık) • Ruh (Manevi)	• Arkadaşlar • İmaj • Kaçış • Rekabet

Şekil 4.2. Macera aktivitelerine katılım motivasyonları (Buckley, 2012)

Turistik motivasyonları açıklamak için bir takım teorik çerçeveler geliştirilmiş olup, macera turizmi için en uygun modellerden biri “seyahat kariyer merdiveni”dir (Pearce, 1988). Seyahat kariyeri merdiveni, Maslow’un hiyerarşik ihtiyaçlar teorisinin seyahat ihtiyacına uyarlanması şeklinde olup, bireylerin turistik davranışlarında kariyer sahibi olduğu öncülüne dayanmaktadır. Şekil 4.3’te görülebileceği gibi insanlar, artan turizm deneyiminin bir sonucu olarak, seyahatleri boyunca daha üst basamaktaki ihtiyaçları tatmin etmeye çalışmaktadırlar. Pearce (1988), teoriyi şu şekilde açıklamaktadır:

. . . içsel ve dışsal motivasyonlar sistemin dört alt seviyesi arasındadır. Seyahat kariyeri merdiveni, seyahat etmek için tek bir motivasyondan ziyade, tüm turistlerin kalıplarını veya motivasyonlarını vurgular. Modelde tanımlanan beş motivasyonel düzey şunlardır: biyolojik ihtiyaçlar (rahatlama dâhil), güvenlik ihtiyaçları (veya uyarılma düzeyleri), ilişki geliştirme ve genişletme ihtiyaçları, özel ilgi ve kendini geliştirme ihtiyaçları ve derin içsel ihtiyaçları gerçekleştirmedir (kendini gerçekleştirme olarak tanımlanır).

Geliştirilen bu modeli macera turistlerine uygularken, bireylerin çoğunluğunun üst düzey ihtiyaçları gerçekleştirmek için çaba göstereceği açıktır. Bu bölümün başında belirtildiği gibi, bazı turistler maceralara katıldığı zaman “en yoğun deneyimleri” yaşamak için seyahat etmektedirler. Bu tür deneyimler, bireyin hayalini gerçekleştirme ya da içsel başarıma duygusunu (yolculuk, kariyer merdiveni üst basamağındadır) hissettirmektedir. Herhangi bir kişi, Machu Pichu’nun ünlü kalıntılarına ulaşmak, Peru’daki “İnka Yolu” boyunca yürüyüş yapmak, Yeni Zelanda’da bungee jumping yapmak, Güney Afrika’da büyük beyaz köpek balıklarıyla kafes dalışı yapmak gibi hayallerini gerçekleştirebilir.

Şekil 4.3. Seyahat kariyeri merdiveni (Pearce ve Lee, 2005)

Fiziksel aktivite gerektirmeyen maceralar da üst düzey ihtiyaçların gerçekleşmesine neden olabilir. Burada örnek olarak Kenya'daki Amboseli Milli Parkı'nda safari yaparak, egzotik yaban hayatı izlemek ya da İspanya'nın güneyindeki Alpujarras Bölgesi'nde bir iç huzur ve uyum sağlamak için Budist etkinliklerine katılım gösterilebilir. Ayrıca, Hindistan ve Nepal gibi ülkelerde ruhsal aydınlanma için çeşitli dini ritüellere katılım için yapılan seyahatler de seyahat kariyer merdivenin üst basamaklarında yer alma çabasının göstergesidir.

Çoğu insan, sadece bir motivasyondan dolayı değil çeşitli motivasyonların bir araya gelmesi ile macera turizmine katılım göstermektedirler. Bu nokta, Sung vd.'nin (1997) ABD'de uluslararası bir macera seyahati sergisinde 178 katılımcı ile yapılan çalışmayla ortaya konmuştur (Tablo 4.3). Macera turizmine yönelik aktivitelerin çeşitliliğinden dolayı macera turistleri, farklı nedenlerle bu aktivitelere katılmaktadırlar. Bu sebeplerden bazıları, buraya kadarki bölümde kısaca yorumlanmıştır. Bu bölümün alt başlıklarında ise, insanların neden macera aktivitelerine katıldıklarının temel nedenlerinden bazıları daha titiz bir şekilde incelenmiştir.

Tablo 4.3. Macera turizminin yararları (Sung vd., 1997)

Algılanan Yararlar	
	Deneyim
Yeni deneyimler keşfetmek	
Kişisel gelişim	
Eğitim fırsatı	
	Aktivite
Eğlence ve heyecan	
Daha iyi seyahat fırsatı	
Macera aktiviteleri	
Rekreasyonel fırsatlar	
	Çevre
Çevre ve kültür yorumunu geliştirmek	
Doğaya dönüş	
Kaygısızca uzaklaşmak	
Çevre ve insanlar ile etkileşim	
	Karma
Fiziksel ve sağlık durumu farkındalığı	
Zihinsel ve fiziksel uyarılma	
Bilmiyorum	

5. YÖNTEM

Yapılan araştırmada, Türkiye’de macera turistlerinin demografik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri, duyuşsal arayışları, uyarılma düzeyleri ve kişilik özelliklerini ortaya koymak için betimsel araştırma yaklaşımlarından biri olan tarama araştırmasından faydalanılmıştır. Tarama araştırması, bir grubun belirli özelliklerini ortaya koymak için verilerin toplaması amaçlayan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2014, s. 14). Bu kapsamda macera turistlerinin Türkiye’deki macera aktivitelerine katılımlarına yönelik genellemeler yaparak, önerilerde bulunabilmesi amacıyla nicel araştırma yöntemi seçilmiştir. Ayrıca, nicel araştırma yöntemi ile ulaşılan bulguların sayısal olarak değerlendirilmesi ve sonuçların bu yönde nesnel olarak sunulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, araştırmada veri toplama işlemi için anket tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmanın evren ve örneklem seçimi, veri toplama aracı, pilot araştırma süreci, ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizleri, saha araştırması ve veri analizleri ile ilgili detaylı bilgiler, bu bölümün alt başlıklarında açıklanmıştır.

5.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de macera turizmine katılan tüm bireyler oluşturmaktadır. Macera turizminin birçok farklı macera aktivitesini kapsamaması ve

Türkiye'nin birçok yerinde yapılmasına bağlı olarak araştırmaya, aktivitelerin yapıldığı destinasyonlar ve bu destinasyonlarda ön plana çıkan aktivitelerin belirlenmesi ile başlanmıştır. Literatürde kabul gören macera aktiviteleri, temel anlamda zor ve kolay macera aktiviteleri olarak ikiye ayrılmıştır. Bununla birlikte, bu aktiviteler havada, suda, karada (yerde) ve karma olmak üzere, dört farklı kategoride de sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar bünyesinde hem dünyada hem de Türkiye'de macera turizmi kapsamında yer alan temel macera aktiviteleri bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, il turizm müdürlükleri, doğa dernekleri, öğrenci kulüpleri, amatör spor kulüpleri, seyahat acentaları ve ilgili literatürden edinilen bilgiler doğrultusunda, Türkiye'de macera turizmi hareketlerine neden olan 10 macera aktivitesi belirlenmiştir. Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, rafting, sörf, tüplü dalış, kayak/snowboard, kano, kamp, trekking ve tur bisikleti olarak belirlenen macera aktiviteleri, Türkiye'de özellikle turistik macera aktiviteleri olarak en çok tercih edilen aktivitelerdir. Bu bilgilere dayalı olarak yapılan ön çalışma sonucunda araştırmanın evreni, belirlenen 10 macera aktivitesine katılmak amacıyla seyahat eden tüm macera turistleri olarak belirlenmiştir.

Macera aktivitelerinin belirlenmesinin ardından, aktivitelerin hangi destinasyonlarda yapıldığı yine aynı yöntem ile belirlenmiştir. Bütün destinasyonlar listelendikten sonra, macera aktiviteleri ile bütünleşen destinasyonlar seçilmiştir. Saha araştırması, belirlenen 10 macera aktivitesinin ön plana çıktığı destinasyonlarda yapılmıştır. Bu kapsamda araştırma, Fethiye-Ölüdeniz'de yamaç paraşütü, Çeşme-Alaçatı ve Muğla-Akyaka'da sörf, Kaş'ta tüplü dalış, İzmir-Kaynaklar, Antalya-Geyikbayırı ve Eskişehir-Karakayalar'da kaya tırmanışı, Uludağ, Sarıkamış ve Palandöken Kayak Merkezleri'nde kayak/snowboard, Antalya-Olympos-Çıralı-Kekova'da kano, Antalya-Köprülü Kanyon ve Çoruh Nehri'nde rafting, İzmir ve Eskişehir'de tur bisikleti, Muğla ve Antalya'da kamp, Fethiye-Likya Yolu'nda trekking aktivitelerine katılan macera turistleri kapsamında yürütülmüştür. Belirlenen destinasyonlardaki aktivitelere katılan macera turistlerinin sayısı ile ilgili net sayıların bilinmemesi nedeniyle, örneklem bu destinasyonlardaki macera aktivitelerine katılan macera turistlerinden, kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

5.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, nicel araştırmalarda veri toplama tekniklerinden biri olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olması nedeniyle, veri toplama aracı olarak Zuckerman vd., (1978) tarafından geliştirilen *duyusal arayış ölçeği* ile Jackson (2006) tarafından geliştirilen *dışadönüklük kişilik ölçeği* 'nden faydalanılmıştır. Bu ölçekler ile birlikte, rekreasyonel davranış özellikleri ile demografik özelliklere yönelik ifadelerin de yer aldığı soru formu oluşturulmuştur.

Optimal düzeyde uyarılma kuramına dayanan duyusal arayış ölçeği, optimal düzeylerde bireysel farklılıklar fikriyle ortaya çıkmış ve uyarılmanın uygun düzeyleri temel olarak kabul edilmiştir. Duyusal arayış ölçeği, bir bireyin uyarılma düzeyini ve uyarılmak için duyusal arayışlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Duyusal arayış ölçeği, zaman içinde altı farklı revizyondan geçmiştir. Ancak ilgili araştırmalarda (Zuckerman, 1994; Pizam vd., 2004; Hsieh, 2007), beşinci formun en geçerli, en güvenilir ve en normatif veri setine sahip olduğuna dair önerilere dayanarak, ölçeğin beşinci formunun kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin beşinci formu, şimdiye kadar başta Arapça, Datça, Fince, Fransızca, Almanca, Çince, İbranice, Japonca, İtalyanca, İspanyolca ve İsveççe gibi farklı dillere çevrilmiştir. Ölçek, 40 ifadeden oluşmaktadır ve yüksek puanlı ifadeler, duyusal arayışların ve uyarılma düzeyinin yüksek olduğunu gösteren bileşik bir ölçektir. Bu bileşik ölçek, macera arayışı, deneyim arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık olmak üzere, dört alt faktörden oluşmuştur. Ölçek ifadeleri için ise aralıklı ölçek türlerinden olan beşli likert ölçeği kullanılmıştır.

Duyusal arayış ölçeğinde yer alan ifadeler için gerekli çeviriler yapıp düzenlendikten sonra uzman görüşü alma yoluna gidilmiştir. Bu uygulama, alanında uzman 13 akademisyen ve turizm sektöründe hizmet veren üç sektör temsilcisi olmak üzere toplam 16 uzman ile 10-30 Nisan 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşü alma sürecinde, öncelikle çevirisi yapılmış olan 40 ifadeye sahip orijinal ölçek, uzmanlara sunulmuştur (*Ek 1*). Daha sonra geri bildirimlere göre düzenlemeler yapılarak ikinci kez aynı uzman grubunun görüşüne sunulmuştur. Bu süreçte, toplam 10 ifade, uzman görüşlerine bağlı olarak ölçekten çıkarılmıştır. Uzmanlardan gelen son görüşlere bakarak ölçekteki ifadeler elden geçirilmiş ve ölçeğin son hali, uzmanlara gönderilmiştir (*Ek 2*). Yapılan bu düzenlemelerin ardından son halini alan ölçek, içerdiği 30 ifade ile veri toplama işlemine hazır hale gelmiştir. Ancak bu süreçte, konunun turist kişilik tipleri ile ilişkilendirilmesi görüşü dile getirilmiştir. Bu nedenle, soru formuna

kişilik ölçeğinin eklenmesine karar verilmiştir. Bu amaçla, Plog'un içedönüklük-dışadönüklük kuramından hareketle, Jackson (2006) tarafından geliştirilen dışadönüklük kişilik ölçeğinin uygulanması için tekrar uzman görüşüne başvurulmuştur.

Plog'un içedönüklük-dışadönüklük kuramından hareketle Jackson (2006) tarafından geliştirilen dışadönüklük kişilik ölçeği, turist kişilik özelliklerini ortaya koymak için geliştirilmiştir. İfadelerin ölçekle yüksek oranda bağlantılı olmasını sağlamak, ifadeleri kısa, basit ve açık hale getirmek, ifadelerin kolayca diğer dillere çevrilebilmesini sağlamak, cinsiyet ve ırk yanlılığına yol açan içerikten kaçınmak ve saldırgan veya kabul edilemez olduğu düşünülen içerikten kaçınmak, yönergelerinin takip edilmesiyle, dışadönüklük kişilik ölçeği ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin geçerliliğini sağlamak için ifadeler, dışadönüklerin ve içedönüklerin temel belirleyici özelliklerini ele almıştır. Daha önce açıklanan dışadönükler ve içedönüklerin özelliklerinin her birinin, ölçeğin ifadeleriyle bağlantısı kurulmuştur. Macera turistlerinin özellikleri ve ölçek ifadeleri ile ilişkiler, dışadönüklük ve içedönüklük açısından literatürde yer alan boyutlar çerçevesinde kurulmuştur. Bu özellikler dışadönükler için *entelektüel merak, yenilik arayışı, sosyalleşme, girişkenlik, risk alımı, bireysellik ve etkin heves/coşku* olarak belirlenmiştir. İçedönüklük özellikleri ise *entelektüel kısıtlanma, tutucu, bilindik tercih, planlama ihtiyacı, yabancidan uzak, dinleme ve kaçış motivasyonu, dış kontrol ve rahatına düşkün* olarak ortaya çıkmıştır. Bu özelliklerin ölçek ifadeleri ile ilişkileri Ek 7'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Son olarak, Jackson (2006) Avustralya'da turizm bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin katkısıyla anket tekniği ile toplanan 317 veri ile dışadönüklük kişilik ölçeği için temel analizleri yapmıştır. Böylelikle, ölçeğin güvenilirlik açısından uygun olduğu saptanmıştır.

Dışadönüklük kişilik ölçeğinde yer alan ifadeler için gerekli çeviriler yapıp düzenlendikten sonra uzman görüşü alma yoluna gidilmiştir. İkinci uzman görüşü alma süreci, 13-30 Aralık 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu uygulama, alanında uzman 10 akademisyen ve turizm sektöründe hizmet veren iki sektör temsilcisi olmak üzere toplam 12 uzman ile gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşü alma sürecinde, öncelikle çevirisi yapılmış olan 15 ifadeye sahip orijinal ölçek, uzmanlara sunulmuştur (Ek 3). Daha sonra geri bildirimlere göre düzenlemeler yapılarak ikinci kez aynı uzman grubunun görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen son görüşlere bağlı olarak, ölçekteki ifadeler tekrar düzenlenmiş ve ölçeğin son hali, uzmanlara gönderilmiştir. Bu süreçte ölçek, uzman görüşlerine çerçevesinde ele alınarak son halini almıştır (Ek 4). Yapılan bu

düzenlemelerden sonra çevirisi yapılmış 15 ifadeden oluşan ölçek, veri toplama işlemi için hazır hale getirilmiştir. Jackson (2006), ölçek için güvenilirlik analizleri yapmış ve Cronbach's Alpha değerleri belirtmiştir. Cronbach's Alpha değeri ölçek için 0,757 olarak ölçülmüştür. Ölçeğe ilişkin yapı geçerliğini test etmek için ise faktör analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda, dışadönüklük ve içedönüklük olmak üzere, iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Pilot uygulama ve tekrar gerek duyulan uzman görüşü alma aşamalarından sonra, araştırmada kullanılacak duyuşal arayış ve dışadönüklük kişilik ölçeklerinin yer aldığı anket soru formuna son şekli verilmiştir. Anket soru formunda ayrıca, katılımcıların demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özelliklerine yönelik ifadeler de yer verilmiştir (*Ek 5, Türkçe ve Ek 6, İngilizce*).

5.3. Veri Analizi

Verilerin analizi için bilgisayar paket programlarından SPSS (Statistical Package For Social Sciences) programının 22.0 sürümü kullanılmıştır. Aritmetik ortalamalar, frekanslar, yüzdeler, standart sapmalar ve Cronbach Alpha değerlerinin hesaplanması için tanımlayıcı istatistik analizler kullanılmıştır. Macera turistlerinin duyuşal arayışlarını ölçmek için ise ölçekte yer alan ifadeler ile açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Duyuşal arayışın aktivite türlerine göre farklılaşma durumlarını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Macera turistlerinin kişilik tipleri ile uyarılma düzeylerini ortaya koymak için hiyerarşik olmayan kümeleme analizinden yararlanılmıştır. Duyuşal arayış ile kişilik tipleri, demografik özellikler ve rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Macera turistlerinin katıldıkları aktivite türlerinin, demografik özellikler, rekreasyonel davranış özellikleri, duyuşal arayış, kişilik tipleri ve uyarılma düzeyleri ile ilişkilerini ortaya koymak için ise çoklu uyum analizi ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır.

5.4. Pilot Araştırma

Pilot araştırma, duyuşal arayış ölçeğinin güvenilirliği, araştırma kapsamında ortaya çıkacak sorunların öngörülmesi ve çalışma sahasının tanınması amacıyla gerekli görülmüştür. Pilot araştırma, maceracı olarak sınıflanan rekreasyon grupları ile

denenmiştir. Bu amaçla, planör ve rüzgâr sörfü aktivitelerine katılan bireyler, pilot araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Pilot uygulama, Eskişehir-İnönü’de planör aktivitesine katılanlar ile Çeşme-Alaçatı’da rüzgâr sörfü aktivitesine katılanlar arasından kolayda örnekleme yönteminden yararlanılarak, 90 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamada veriler yüz yüze anket tekniği ile toplanmıştır.

Pilot araştırma ile toplanan verilerin veri analizi iki aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle, katılımcıların demografik özellikleri ve ölçeğin güvenirlik değerleri ölçülmüştür. Ardından, ölçek boyutlarına yönelik, açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Araştırmanın ölçeğine ilişkin belirlenen 30 ifadenin arasındaki korelasyonlar incelenmiş, örneklem yeterliliğini test etmek için, KMO Testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren Bartlett’s küresellik testi gerçekleştirilmiştir. KMO değeri 0,628, Bartlett’s küresellik testi sonucu ise $X^2 = 1049,942$, $p=0,0000$ olarak ortaya çıkmıştır. Böylece elde edilen verilerin anlamlı farklılık gösterdiği ve faktör analizi yapmaya uygun olduğu saptanmıştır.

Ölçekteki 30 ifade ile gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonucunda, faktör yük değerleri ve ortak varyans değerleri yüksek olan 24 ifadenin oluşturduğu *macera arayışı*, *deneyim arayışı*, *sınırsızlık* ve *sıkıntı duyarlılığı* olmak üzere dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktör analizi sonucunda kalan diğer altı ifade ise faktör yük değerlerinin 0,40’ın altında olması ya da birden fazla faktörde yer alması nedeniyle elenmiştir. Ayrıca, araştırma kapsamında ortaya çıkan dört faktöre ilişkin güvenirlik analizleri yapılmış ve Cronbach’s Alpha değerleri belirlenmiştir. Cronbach’s Alpha değeri ölçek için 0,824 olarak ölçülürken, faktörler için ortaya çıkan değerler ise 0,655 ile 0,767 arasında değişmektedir.

Literatür bilgilerine dayanarak özgün ölçeğin Cronbach’s Alpha değerinin 0,670 ile 0,860 arasında değiştiği ve *macera arayışı*, *deneyim arayışı*, *sınırsızlık* ve *sıkıntı duyarlılığı* olarak dört faktörlü bir yapının oluştuğu görülmektedir (Zuckerman, 1994). Pilot araştırmada ise Cronbach’s Alpha değeri 0,824 olarak ölçülmüş ve aynı şekilde dört faktör elde edilmiştir. Birbiriyle tutarlı bu sonuçlara dayanarak, soru formunun saha araştırmasında kullanılmasının uygun olduğuna karar verilmiş ve saha araştırması takvimi oluşturulmuştur.

5.5. Saha Araştırma Takvimi

Pilot araştırma ile elde edilen deneyim ve macera aktiviteleri ile bu aktivitelerin yapıldığı destinasyonların belirlenmesine yönelik yapılan saha araştırması sonucunda, birbirinden farklı macera aktivitelerinin, farklı dönemlerde ve farklı destinasyonlarda yapıldığı saptanmıştır. Bu nedenle araştırma verileri farklı dönemlerde ve farklı destinasyonlarda toplanmıştır.

Tablo 5.1. *Araştırma takvimi*

Destinasyonlar		Aktiviteler	Tarihler
Bursa Kars Erzurum	Uludağ Sarıkamış Palandöken	Kayak/Snowboard	12.01.2019-01.03.2019
Eskişehir	Sivrihisar Tepebaşı	Kaya Tırmanışı Tur Bisikleti	04.05.2019-20.05.2019
Çoruh Nehri	Artvin Bayburt Erzurum	Rafting	01.06.2019-30.07.2019
Antalya	Kaş Olympos-Çıralı Köprülü Kanyon Geyikbayırı Kekova	Tüplü Dalış Kamp Rafting Kaya Tırmanışı Kano	06.07.2019-14.07.2019
Muğla	Likya Yolu Fethiye Ölüdeniz Akyaka	Trekking Kamp Yamaç Paraşütü Uçurtma Sörfü	24.08.2019-31.09.2019
İzmir	Alaçatı Kaynaklar	Rüzgâr Sörfü Kaya Tırmanışı Tur Bisikleti	01.09.2019-06.09.2019

Araştırmanın yapılacağı destinasyonların dağınık olması ve macera turistlerinin bu destinasyonları farklı dönemlerde ziyaret etmesi nedeniyle, bu araştırma verilerinin bir dönemle sınırlanamayacağını ve verilerin farklı dönemlerde toplanması gerektiğini göstermiştir. Çünkü her bir macera aktivitesi, farklı destinasyonlarda ve farklı zamanlarda yapılmaktadır. Bu nedenle macera turistleri, bu aktiviteleri yapmak için farklı zamanlarda bu destinasyonlara seyahat etmektedirler. Örneğin, rafting ve yamaç paraşütü için Mayıs-Eylül ayları önemli olurken, kayak ve diğer kış aktiviteleri için ise Aralık-Şubat ayları tercih edilmektedir (TÜİK, 2019).

Her bir yöredeki geçmiş turist gelişleri ve ayları ilgili merkez yerel idarecilerinin görüşleri ve il turizm müdürlüklerinden alınan bilgiler dikkate alınarak bir iş planı yapılmıştır (İl Turizm Müdürlükleri, 2019). Plan hazırlanırken, bölgedeki seyahat acentaları yetkilileri, turist rehberleri, doğa dernekleri, öğrenci kulüpleri ve amatör spor kulüplerinden detaylı bilgiler alınmıştır. Bunun yanı sıra, yerel idare yetkililerinden de araştırma sahası ile ilgili bilgiler alınarak bir iş takvimi oluşturulmuştur (Tablo 5.1). Araştırmanın veri toplama işlemlerinin yüz yüze yürütülmesi nedeniyle, çalışma takviminin oluşturulmasında ders dönemleri ve araştırmacının yoğun olduğu dönemler de dikkate alınmıştır.

6. BULGULAR

Araştırmanın amacı, Türkiye’de macera turistlerinin duysal arayışları ile aktivite tercihleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir. Bununla birlikte, macera turistlerinin duysal arayışlarının kişilik özellikler, rekreasyonel davranış özellikleri ve demografik özelliklere göre farklılaşma durumları da ortaya konmaktır. Duysal arayış ve dışadönüklük kişilik ölçekleriyle elde edilen veriler ile Türkiye’deki 10 farklı macera aktivitesine katılan macera turistlerinin demografik özellikleri, kişilik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri, duysal arayışları ile uyarılma düzeyleri analiz edilebilmektedir. Çalışmanın takip eden bölümlerinde, yapılan analizler ile elde edilen bulgular sunulmuştur.

6.1. Macera Turistlerinin Demografik Özellikleri

Trekking aktivitesine katılan 156, kamp aktivitesine katılan 130, tur bisikleti aktivitesine katılan 129, kayak/snowboard aktivitesine katılan 129, sörf aktivitesine katılan 125, yamaç paraşütü aktivitesine katılan 124, kaya tırmanışı aktivitesine katılan 117, tüplü dalış aktivitesine katılan 116, kano aktivitesine katılan 112 katılımcı ve rafting aktivitesine katılan 108 olmak üzere toplam 1246 macera turisti ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan macera turistlerinin demografik özellikleri değerlendirildiğinde, macera turistlerinin büyük çoğunluğunun yerli turistler olduğu görülmektedir (%78,2). Yerli ve yabancılardan oluşan macera turistlerinin cinsiyetleri incelendiğinde, erkeklerin oranı yüzde 60,4, kadınların oranı ise yüzde 39,6 olarak

saptanmıştır. Macera turistlerinin büyük bölümünün yaşları 25-40 aralığındadır (%67,6). 25 yaşından genç olanların oranı yüzde 21,1 olarak belirlenmiş, geriye kalan turistlerin ise 40 yaşından daha büyük kişilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca, macera turistlerinin büyük çoğunluğunun bekâr olduğu (%78,3) ve oldukça az sayıda kişinin çocuk sahibi olduğu (%12,5) ortaya çıkmıştır (Tablo 6.1).

Tablo 6.1. Macera turistlerinin demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Gruplar	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	493	39,6
	Erkek	753	60,4
Yaş	16-24	263	21,1
	25-30	510	40,9
	31-40	333	26,7
	41-55	122	9,8
	56 ve üstü	18	1,4
Milliyet	Yerli	975	78,2
	Yabancı	272	21,8
Medeni Durum	Bekâr	975	78,3
	Evli	271	21,7
Çocuk Durumu	Var	156	12,5
	Yok	1090	87,5
Meslek	Öğrenci	196	15,7
	Kamu	346	27,8
	Özel sektör	472	37,9
	İşçi	69	5,5
	İşsiz	71	5,7
	Sporcu	80	6,4
	Emekli	12	1,0
	İlköğretim	23	1,8
Eğitim Durumu	Lise	123	9,9
	Ön Lisans	189	15,2
	Lisans	727	58,3
	Lisansüstü	184	14,8
	2000 ve altı	195	15,7
Gelir	2001-4000	313	25,1
	4001-6000	378	30,3
	6001 ve üstü	360	25,9

Macera turistlerinin eğitim durumları incelendiğinde, turistlerin yarısından fazlasının (%58,3) lisans mezunu olduğu görülmüştür. Yüzde 14,8'inin lisansüstü mezunu olan turistlerden sadece yüzde 1,8'i ilköğretim mezunudur. Macera turistlerinin meslekleri ve gelirleri incelendiğinde, bu turistlerinin çoğunlukla özel sektör (%37,9) ve kamu sektöründe (%27,8) çalıştıkları, gelirlerinin ise 4000 TL'nin üzerinde (%56,2) olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma kapsamına alınan 10 macera aktivitesinin tamamında yerli turist sayısı, yabancı turist sayısından daha fazladır. Yerli ve yabancı turist sayısı arasındaki en büyük

fark ise kamp (yerli sayısı=120, yabancı sayısı=10) ve trekking (yerli sayısı=134, yabancı sayısı=22) aktivitelerinde ortaya çıkmıştır. Erkekler macera aktivitelerinin tamamına, kadınlardan daha çok katılım göstermişlerdir. Macera aktivitelerine katılımda cinsiyet arasındaki en büyük farklar, yamaç paraşütü (erkek sayısı=92, kadın sayısı=32) ve kayak (erkek sayısı=91, kadın sayısı=38) aktivitelerinde ortaya çıkmıştır. Kadın ve erkek katılımcılarının en yakın olduğu macera aktivitesi ise kamp (erkek sayısı=66, kadın sayısı=64) olmuştur (Tablo 6.2).

Macera turistlerinin katıldıkları aktivite türleri ile yaşları karşılaştırıldığında kamp, kaya tırmanışı, sörf, rafting ve tüplü dalış aktivitelerine katılanların büyük çoğunluğunun yaşlarının 16-30 arasında değiştiği görülmüştür. Diğer beş aktivite olan tur bisikleti, kano, yamaç paraşütü, kayak/snowboard ve trekking aktivitelerinde ise katılımcıların yaşları, ağırlıklı olarak 31-40 arasındadır. Medeni durum ve çocuk sahibi olma durumu, tüm aktivitelerde benzerlik göstermiş ve katılımcıların büyük çoğunluğunun bekâr olduğu ve çocuk sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır. Kaya tırmanışı hem medeni durum (bekâr sayısı=112, evli sayısı=5) hem de çocuk sahibi olma durumunda (çocuksuz sayısı=117, çocuklu sayısı=0) diğer aktivitelere göre en büyük farkların olduğu macera aktivitesidir.

Macera turistlerinin katıldıkları macera aktiviteleri ile eğitim, meslek ve gelir durumlarına bakıldığında, kano aktivitesinde lise mezunu sayısı daha fazla iken, diğer tüm aktivitelerde lisans mezunlarının sayısı daha fazladır. Kamp ve kayak aktivitelerine katılanların çoğunluğu kamu sektöründe, trekking aktivitesine katılanların çoğunluğu ise kamu sektöründe veya özel sektörde çalışmaktadırlar. Kano aktivitesine katılanların çoğunluğu öğrenci iken, kalan diğer aktivitelere katılanların çoğunluğu ise özel sektörde çalışmaktadır.

Son olarak, katılımcıların gelir durumları ile ilgili elde edilen veriler, kaya tırmanışı ve kamp aktivitelerine katılanların 0-4000 TL aralığında gelire sahip olduğunu göstermektedir. Trekking ve tur bisikleti aktivitelerine katılanların gelirleri 2001-6000 TL aralığında, kayak ve tüplü dalış katılımcılarının gelirleri 4000 TL'nin üzerinde, sörf, rafting, kano ve yamaç paraşütü katılımcılarının gelirlerinin ise 6000 TL'nin üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 6.2. Macera aktivite türlerine göre demografik özelliklerin karşılaştırılması

Demografik Özellikler	Gruplar	Bisiklet (S=129)	Kamp (S=130)	Kano (S=112)	Y.Paraşütü (S=124)	K.Tırmanışı (S=117)
Cinsiyet	Kadın	53	64	49	32	52
	Erkek	76	66	63	92	65
	16-24	4	47	26	10	37
Yaş	25-30	44	64	47	36	71
	31-40	50	18	31	56	9
	41-üst	31	1	8	22	0
Milliyet	Yerli	99	120	83	85	94
	Yabancı	30	10	29	39	23
M. Durum	Bekâr	95	103	89	100	112
	Evli	34	27	23	24	5
Çocuk Durumu	Var	23	5	13	16	0
	Yok	106	125	99	108	117
Meslek	Öğrenci	4	33	39	8	31
	Kamu	51	55	29	4	27
	Özel S.	63	31	26	64	41
	İşçi	4	1	12	20	3
	Sporcu	0	4	6	20	0
	Çalışmıyor	7	1	10	8	15
	İlköğretim	0	3	7	0	0
Eğitim Durumu	Lise	7	22	39	9	9
	Ön Lisans	15	13	22	19	28
	Lisans	71	75	34	68	75
	Lisansüstü	36	17	10	28	5
	2000-alt	6	39	24	0	32
Gelir	2001-4000	48	46	28	18	28
	4001-6000	51	28	23	34	17
	6001-üst	24	17	37	72	17
Demografik Özellikler	Gruplar	Sörf (S=125)	Kayak (S=129)	Rafting (S=108)	Trekking (S=156)	T.Dalış (S=116)
Cinsiyet	Kadın	45	38	42	70	48
	Erkek	80	91	66	86	68
	16-24	43	23	30	6	37
Yaş	25-30	31	64	44	56	53
	31-40	36	34	26	54	19
	41 ve üstü	15	8	8	40	7
Milliyet	Yerli	96	97	77	134	89
	Yabancı	29	32	31	22	27
M. Durum	Bekâr	100	73	90	120	93
	Evli	25	56	18	36	23
Çocuk Durumu	Var	23	25	10	30	11
	Yok	102	104	98	126	105
Meslek	Öğrenci	29	13	24	5	20
	Kamu	10	49	18	69	34
	Özel sektör	51	41	42	72	41
	İşçi	6	11	5	4	3
	Sporcu	25	7	9	0	9
	Çalışmıyor	4	8	10	6	9
	İlköğretim	6	3	2	0	2
Eğitim Durumu	Lise	8	11	2	9	7
	Ön Lisans	20	3	24	20	25
	Lisans	82	96	71	85	70
	Lisansüstü	9	16	9	42	12
	2000-alt	20	15	22	10	27
Gelir	2001-4000	23	22	17	61	25
	4001-6000	24	48	32	62	33
	6001-üst	58	44	37	23	31

6.2. Macera Turistlerinin Rekreatif Davranış Özellikleri

Macera turistlerinin rekreatif davranış özelliklerinin incelendiği bu bölümde, öncelikle genel bir çerçeve ortaya konulmuş, sonrasında ise aktivite türleri kapsamında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler ile macera turistlerinin aktivite süresi değerlendirildiğinde, macera turistlerinin büyük bir bölümünün 1-7 yıllık (%58,1) bir süredir bu aktivitelere katılım gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 6.3).

Tablo 6.3. Macera turistlerinin rekreatif davranış özellikleri

Rekreatif Davranış Özellikleri	Gruplar	Sayı	Yüzde
Aktivite Süresi	1 yıldan az	170	13,6
	1-3 yıl	378	30,3
	4-7 yıl	341	27,8
	8-10 yıl	213	17,1
	11 yıl ve üstü	144	11,6
Beceri Düzeyi	Başlangıç	156	12,5
	Amatör	559	44,9
	Orta düzey	376	30,2
Yıllık Harcama	Profesyonel/Eğitimci	155	12,4
	1000 ve altı	465	37,3
	1001-2000	281	22,6
	2001-5000	247	19,8
	5001 ve üstü	253	20,3
Katılım Sıklığı	Yılda 1	131	10,5
	Yılda 2-5	422	33,9
	Yılda 6-11	190	15,2
	Ayda 1	262	21,0
	Ayda 2 ve üstü	241	19,3
Zaman Harcama	2 saatten az	96	7,7
	2-4	460	36,9
	4-7	325	26,1
	8-10	147	11,8
	11 ve üstü	218	17,5
Tekrar Katılım	Evet	1176	94,4
	Hayır	70	5,6

Macera turistlerinin çoğunluğu kendilerini amatör (%44,9) ve orta düzey öğrenci (%30,2) olarak tanımlamışlardır. Bu aktiviteler için yıllık ortalama harcamaları ise sırasıyla 0-1000 TL (%37,3), 1001-2000 TL (%22,6), 5001 TL ve üstü (%20,3) ve 2001-5000 TL (%19,8) olarak ortaya çıkmıştır. Macera turistleri bu aktivitelere genellikle yılda 2-5 defa (%33,9) katılım göstermiş ve aktivelere her defasında ortalama 2-7 (%63) saat arasında zaman harcamışlardır. Ayrıca, macera turistlerinin yüzde 94,4'ü katıldıkları aktivitelere tekrar katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

Macera turistlerinin rekreasyonel davranış özellikleri ile macera aktivite türlerinin karşılaştırılması ile ilgili bulgulara Tablo 6.4'te yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde, kano aktivitesine katılanların çoğunluğu bir yıldan daha az bir süredir bu aktiviteye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, kamp, kaya tırmanışı, kayak, rafting ve tüplü dalış yapanların çoğunluğu için aktivitelere katılım süresi 1-3 yıl olurken, bisiklet, yamaç paraşütü, sörf ve trekking aktivitesine katılanların çoğunluğu için ise aktivitelere katılım süresi 4-7 yıl olmuştur. Macera turistlerinin beceri düzeyleri incelendiğinde, kano, sörf ve tüplü dalış yapan katılımcıların çoğunluğu, kendilerini orta düzey öğrenci olarak tanımlarken, geriye kalan yedi aktivitenin tümünde katılımcıların çoğunluğu, kendilerini amatör olarak tanımlamışlardır.

Macera turistlerinin aktiviteler için yıllık ortalama harcamaları incelendiğinde, kamp, kano, kaya tırmanışı, rafting ve tüplü dalış aktivitelerine katılanların çoğunluğunun, ortalama 1000 TL'nin altında harcaması yapıldığı görülmüştür. Ayrıca, bisiklet, yamaç paraşütü ve trekking aktivitelerine katılanların çoğunluğunun 1001-2000 TL, sörf ve kayak aktivitelerine katılanların çoğunluğunun ise 5000 TL üzerinde harcaması yapıldığı saptanmıştır.

Macera turistleri aktivitelere katılım sıklıkları bakımından değerlendirildiğinde, kamp, kano, kaya tırmanışı, yamaç paraşütü ve tüplü dalış aktivitelerine katılanların çoğunluğu, yılda 2-5 defa aktivitelere katılım göstermişlerdir. Ayrıca, bisiklet, rafting ve trekking aktivitelerine katılanların çoğunluğu aktivitelere ayda bir defa katılırken, sörf ve kayak aktivitelerine katılanların çoğunluğu ise bu aktivitelere ayda iki veya daha fazla katılım göstermişlerdir.

Son olarak, bisiklet, kamp ve trekking aktivitelerine katılanların çoğunluğu, aktivitelere her defasında ortalama 4-7 saat arası zaman harcarken, diğer yedi macera aktivitesini katılanların çoğunluğu ise aktivitelere ortalama 2-4 saat zaman harcamışlardır. Belirlenen 10 aktivitenin tümünde, macera turistlerinin büyük çoğunluğu aktivitelere tekrar katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 6.4. Macera aktivite türlerine göre rekreasyonel davranış özelliklerinin karşılaştırılması

Rekreasyonel D. Özellikleri	Gruplar	Bisiklet (S=129)	Kamp (S=130)	Kano (S=112)	Y.Parasütü (S=124)	K.Tırmanışı (S=117)
Aktivite Süresi	1 yıldan az	10	30	41	13	10
	1-3 yıl	24	45	37	28	56
	4-7 yıl	38	32	24	53	26
	8-10 yıl	34	13	6	14	15
	11 yıl ve üstü	23	10	4	16	10
Beceri Düzeyi	Başlangıç	6	28	27	36	10
	Amatör	75	49	33	50	67
	Orta düzey	33	43	41	26	30
	Profesyonel	15	10	11	12	10
Yıllık Harcama	1000 ve altı	29	85	74	20	55
	1001-2000	40	18	18	52	27
	2001-5000	28	15	17	38	20
	5001 ve üstü	32	12	3	14	15
	Yılda 1	4	33	36	20	6
Katılım Sıklığı	Yılda 2-5	32	65	42	52	46
	Yılda 6-11	23	16	12	28	15
	Ayda 1	39	14	6	12	40
	Ayda 2 ve üstü	31	2	16	12	10
	2 saatten az	1	11	4	54	5
Zaman Harcama	2-4	28	35	34	46	71
	5-7	46	36	30	12	15
	8-10	21	6	24	0	16
	11 ve üstü	33	42	20	12	10
	Evet	121	118	104	117	121
Tekrar Katılım	Hayır	8	12	8	0	4

Rekreasyonel D. Özellikleri	Gruplar	Sörf (S=125)	Kayak (S=129)	Rafting (S=108)	Trekking (S=156)	T.Dalış (S=116)
Aktivite Süresi	1 yıl ve daha az	16	16	9	12	13
	1-3 yıl	31	46	33	36	42
	4-7 yıl	32	31	28	45	32
	8-10 yıl	23	28	23	41	16
	11 yıl ve üstü	23	8	15	22	13
Beceri Düzeyi	Başlangıç	8	16	7	4	14
	Amatör	31	74	48	92	40
	Orta düzey	53	29	36	40	45
	Profesyonel	33	10	17	20	17
Yıllık Harcama	1000 ve altı	42	41	36	32	51
	1001-2000	14	20	19	55	18
	2001-5000	27	26	24	31	21
	5001 ve üstü	44	42	29	38	26
	Yılda 1	2	16	3	4	7
Katılım Sıklığı	Yılda 2-5	37	30	31	33	53
	Yılda 6-11	15	26	14	28	13
	Ayda 1	22	26	33	52	19
	Ayda 2 ve üstü	49	31	27	39	24
	2 saatten az	3	11	3	0	4
Zaman Harcama	2-4	61	55	51	30	49
	4-7	36	34	25	61	30
	8-10	13	19	19	20	9
	11 ve üstü	12	10	10	45	24
	Evet	121	125	106	143	109
Tekrar Katılım	Hayır	4	4	2	13	7

6.3. Duyusal Arayış Verilerinin Düzenlenmesi

Araştırma kapsamında yapılacak açıklayıcı faktör analizinde kullanılacak rotasyon tekniğinin belirlenmesi için araştırma verilerinin dağılımı incelenmiştir. Bu amaçla, çalışmada verilere ait basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerinden yararlanılmıştır. Literatürde bu değerlere ilişkin kesin kabul görmüş standart değerler olmamasına karşın (Büyüköztürk vd., 2014) basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ve -2 aralığında olması, verilerin normal dağılım sergilediğini göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda, verilerin normal dağılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. Her bir ifadenin aritmetik ortalaması, standart sapması ile basıklık ve çarpıklık değerleri, Tablo 6.5'te yer almaktadır.

Tablo 6.5. *Duyusal arayış ifadelerinin basıklık ve çarpıklık değerleri*

	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>
Rafting ve kano	4,19	1,011	1,878	-1,465
Tüplü dalış	4,26	1,018	1,677	-1,484
Uçak, planör kullanmak	4,04	1,243	,190	-1,158
Sörf yapmak	4,14	1,083	,777	-1,237
Kayak	3,80	1,152	-,378	-,706
Paraşüt atlayışı	4,31	1,038	1,973	-1,623
Yelkenli	3,91	1,131	-,094	-,870
Tırmanış yapmak	4,02	1,088	,869	-1,092
Yeni deneyimler	4,22	,936	1,258	-1,093
Yiyecekler	4,20	,940	1,159	-1,466
Giyim	4,18	,968	1,477	-1,302
Rotasız geziye çıkmak	3,98	1,040	,172	-,910
Heyecan verici deneyimler	3,75	1,236	-,375	-,781
Çılgın partiler	3,88	1,108	-,094	-,786
Flört etmek	3,92	1,158	,258	-,591
İçki	3,51	1,392	-,918	-,288
Hippiler ile arkadaşlık	3,68	1,216	-,524	-,652
Aynı yüzler	2,99	1,199	-,788	-,008
Filmi tekrar izleme	2,75	1,265	-,870	,271
Sıkılmak	3,60	1,243	-,636	-,579
Evde huzursuz olma	2,80	1,327	-1,135	,161
Donuk ve sıkıcı	3,69	1,182	-,621	-,570
Sürekli aynı şeyler yapmak	3,58	1,209	-,771	-,434
Sonu belli olan film	3,44	1,208	-,754	-,401

6.4. Duyusal Arayış İçin Faktör Analizi

Duyusal arayış ölçeği kapsamında ortaya çıkacak faktörlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmanın bu aşamasında, açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi, yapıların temelini oluşturan göstergelerin ilişkileri hakkında yeterli ve detaylı bir bilginin bulunmadığı durumlarda başlangıç analizi olarak

kullanılmaktadır (Creswell, 2013). Açıklayıcı faktör analizinin bir araştırmada kullanılabilmesi için çeşitli varsayımların test edilmesi gerekmektedir (Hair vd., 2005). Bu bağlamda ifadeler arasındaki korelasyonlar incelenmiş, örneklem yeterliliğini test etmek için, Kaiser Meyer Olkin Testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren Bartlett's Küresellik Testi gerçekleştirilmiştir. Tablo 6.6'da görüldüğü üzere, KMO değeri 0,778, Bartlett's Küresellik Testi sonucu ise $X^2 = 6417,041$, $p=0,00$ olarak ortaya çıkmıştır. KMO değerlerinin 0,50'den büyük olması, örneklem faktör analizi için yeterli olduğunu gösterdiğinden (Creswell, 2013; Hair vd., 2005), bu veriler üzerinden faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Böylece elde edilen verilerin anlamlı farklılık gösterdiği ve faktör analizi yapmaya uygun olduğu saptanmıştır.

Tablo 6.6. KMO değeri ve Bartlett's testi

KMO	0,778
Bartlett's Küresellik Testi	
Ki Kare	6417,041
df.	276
Sig.	0,00

Ölçekte yer alan 30 ifade ile gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonucunda, faktör yük değerleri ve ortak varyans değerleri yüksek olan 24 ifadenin oluşturduğu dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktör analizi sonucunda kalan diğer altı ifade ise faktör yük değerlerinin 0,40'ın altında olması veya birden fazla faktörde yer alması nedeniyle faktör analizinden çıkarılmıştır. Ayrıca, araştırma kapsamında ortaya çıkan dört faktöre ilişkin güvenirlik analizleri de yapılmış ve Cronbach's Alpha değerleri belirlenmiştir. Cronbach's Alpha değeri ölçek için 0,817 olarak ölçülürken, faktörler için ortaya çıkan değerler ise 0,528 ile 0,776 arasında değişmiştir. Ölçeğe ilişkin faktörlerin öz değerleri, açıklanan varyansları, Cronbach's Alpha değerleri ve faktör yük değerleri Tablo 6.7'de gösterilmiştir.

Macera arayışı faktörü olan ilk faktör, varyansın yüzde 17,991'ini açıklamıştır. Bu faktörde toplam sekiz ifade yer almış ve faktör yük değerleri 0,484 ile 0,738 arasında değişmiştir. *Macera arayışı* faktörünün Cronbach's Alpha değeri ise 0,776 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ikinci faktörü olan *sıkıntı duyarlılığı* faktörü, toplam yedi ifadeden oluşmakta olup, varyansın yüzde 10,294'ünü açıklamıştır. Cronbach's Alpha

değeri 0,697 olarak ölçülen sıkıntı duyarlılığı faktörünün faktör yük değerleri ise 0,497 ile 0,679 değerleri arasında değişmiştir.

Tablo 6.7. Duyusal arayış için faktör analizi

		Öz değer	Açıklanan Varyans	Cronbach α	Faktör Yük Değerleri	Pilot Araştırma
	Macera Arayışı	4,318	17,991	,776		
RK	Rafting ve kano				,738	,659
TD	Tüplü dalış				,712	,593
UP	Uçak, planör kullanmak				,684	,660
SY	Sörf yapmak				,677	,780
KS	Kayak/Snowboard				,545	,501
YP	Paraşüt atlayışı				,541	,695
YG	Yelkenli				,509	,447
KT	Tırmanış yapmak				,484	,778
	Sıkıntı Duyarlılığı	2,471	10,294	,697		
AY	Aynı yüzler görmek				,679	,469
AF	Filmi tekrar izlemek				,609	,599
DS	Sıkılmak				,599	,413
EH	Evde huzursuz olmak				,593	,580
DS	Donuk ve sıkıcı bireyler				,591	,405
AŞ	Sürekli aynı şeyler yapmak				,527	,534
SBF	Sonu belli olan film izlemek				,497	,525
	Sınırsızlık	2,002	8,340	,736		
HD	Heyecan verici deneyimler				,728	,692
PARTİ	Çılgın partiler				,720	,755
FLÖRT	Flört etmek				,670	,780
İÇKİ	İçki				,644	,551
HİPPİ	Hippiler ile arkadaşlık				,574	,519
	Deneyim Arayışı	1,416	5,899	,528		
YD	Yeni deneyimler				,667	,412
Yİ	Yiyecekler				,616	,581
GİY	Giyim				,461	,500
ROTA	Rotasız geziye çıkmak				,447	,746

Üçüncü faktör olan *sınırsızlık* faktörü, toplam beş ifadeden oluşmuş ve varyansın yüzde 8,340'ını açıklamıştır. Sınırsızlık faktörünün faktör yük değerleri 0,574 ile 0,728 arasında değişmiş, Cronbach's Alpha değeri ise 0,736 olarak ölçülmüştür. *Deneyim arayışı* olarak adlandırılan son faktörde, toplam dört ifade yer almış ve varyansın yüzde 5,889'unu açıklamıştır. Cronbach's Alpha değeri 0,528 olarak hesaplanan deneyim arayışı faktörünün faktör yük değerleri ise en düşük 0,447, en yüksek 0,667 olarak ortaya

çıkıştır. Sonuç olarak, elde edilen dört faktörlü yapı, toplam varyansın yüzde 42,574'ünü açıklamış ve güvenilirlik açısından uygun görülmüştür.

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan dört faktörlü yapının yanı sıra, duyuşal arayış ölçeğinde yer alan 24 ifadenin ortalamalarının alınmasıyla genel duyuşal arayış boyutu oluşturulmuştur. Böylelikle yapılan analizler ile katılımcıların genel duyuşal arayışları ile ilgili bulgulara da ulaşılması amaçlanmıştır. Bu noktadan sonra yapılan analizler, “*macera arayışı*”, “*sıkıntı duyarlılığı*”, “*sınırsızlık*” ve “*deneyim arayışı*” faktörleri ile “*genel duyuşal arayış*”ı kapsamaktadır.

Faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktörlerin ve genel duyuşal arayışın aritmetik ortalamaları ile standart sapmaları, Tablo 6.8’de gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, deneyim arayışı (Ort=4,14), dört faktör arasında en yüksek puana sahip faktör olup, bu faktörü macera arayışı (Ort=4,08) faktörü izlemiştir. Sınırsızlık faktörünün ortalama puanı 3,75 olurken, en düşük değere sahip faktör ise sıkıntı duyarlılığı (Ort=3,26) olmuştur. Genel duyuşal arayışın ortalama puanı ise 3,80 olarak ölçülmüştür.

Tablo 6.8. *Macera turistlerinin duyuşal arayış faktör ortalamaları*

Faktörler	Ort	SS
<i>Macera Arayışı</i>	4,08	,685
<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	3,26	,736
<i>Sınırsızlık</i>	3,75	,855
<i>Deneyim Arayışı</i>	4,14	,627
<i>Genel Duyuşal Arayış</i>	3,80	,459

Duyuşal arayış ölçeğinde yer alan faktörler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda faktörler arası korelasyon değerleri Tablo 6.9’da gösterilmiştir. Faktörler arasındaki en yüksek korelasyon 0,385, en düşük korelasyon ise 0,142 olarak ölçülmüştür. Yapılan korelasyon analizine göre, faktörler arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur. Sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri arasındaki ilişki, faktörler arasındaki en yüksek ilişkinin bulunduğu faktörlerdir. Ölçekteki faktörler arasında zayıf düzeyde bir ilişkinin bulunması, ortaya çıkan dört faktörün birbirinden bağımsız olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 6.9. Duyusal arayış faktörleri arasındaki ilişki

Korelasyon		<i>Macera Arayışı</i>	<i>Deneyim Arayışı</i>	<i>Sınırsızlık</i>	<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>
<i>Macera Arayışı</i>	Pearson Korelasyon	1	,236**	,301**	,142**
	p.		,000	,000	,000
<i>Deneyim Arayışı</i>	Pearson Korelasyon	,236**	1	,385**	,169**
	p.	,000		,000	,000
<i>Sınırsızlık</i>	Pearson Korelasyon	,301**	,385**	1	,202**
	Sig.	,000	,000		,000
<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	Pearson Korelasyon	,142**	,169**	,202**	1
	p.	,000	,000	,000	

**p<,01 *p<,05

6.5. Duyusal Arayış İçin Macera Aktivite Türlerinin Karşılaştırılması

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin ortalamaları ve standart sapmalarının macera aktivite türlerine göre karşılaştırılması Tablo 6.10’da gösterilmiştir. Deneyim arayışı faktörü, yamaç paraşütü ve kano aktiviteleri dışındaki tüm aktivitelerde, diğer üç faktörden daha yüksek ortalamaya sahiptir. Deneyim arayışı için en yüksek ortalamaya sahip aktivite kaya tırmanışı (Ort=4,38) olurken, bu aktiviteyi sırasıyla rafting (Ort=4,30) ve tüplü dalış (Ort=4,29) takip etmiştir. Macera arayışı faktöründe, yamaç paraşütü en yüksek ortalama olan 4,41 puan ortalamasına sahipken, bu aktiviteyi 4,25 ortalama puan ile kaya tırmanışı takip etmiştir.

Sınırsızlık faktöründe kaya tırmanışı, diğer aktivitelere göre oldukça yüksek ortalamaya sahiptir (Ort=4,34). Bu aktiviteyi yamaç paraşütü takip etmiştir (Ort=3,95). Son olarak, sıkıntı duyarlılığı için en yüksek ortalamaya sahip aktivite, yamaç paraşütü olmuştur (Ort=3,75). Ardından gelen kaya tırmanışının bu faktör için ortalaması ise 3,39 olmuştur. Yamaç paraşütü, macera aktiviteleri arasında genel duyusal arayışta en yüksek puana sahip aktivitedir (Ort=4,09). Bu aktiviteye katılanların duyusal arayış için diğer katılımcılara göre daha istekli olduklarını göstermektedir. Sırasıyla, kaya tırmanışı (Ort=4,04) ve rafting (Ort=3,98) yamaç paraşütünün ardından duyusal arayış için en yüksek puana sahip diğer iki macera aktivitesidir. Diğer aktivitelerin genel duyusal arayış için ortalama puanları ise 3,58 ile 3,84 arasında değişmiştir.

Tablo 6.10. Duyusal arayış faktörleri ile macera aktivite türlerinin karşılaştırılması

Faktörler	Bisiklet		Kamp		Kano		Y.Paraşütü		K.Tırmanışı	
	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS
Macera Arayışı	3,89	,765	3,93	,840	4,03	,776	4,41	,258	4,25	,500
Sıkıntı	3,04	,767	3,27	,813	2,93	,772	3,75	,530	3,39	,514
Duyarlılığı	3,62	,858	3,48	,911	3,72	,942	3,95	,333	4,34	,571
Sınırsızlık	4,06	,585	4,11	,622	3,72	,893	4,25	,353	4,38	,456
Deneyim	3,61	,455	3,68	,497	3,59	,544	4,09	,207	4,04	,328
Genel Duyusal Arayış										
Faktörler	Sörf		Kayak		Rafting		Trekking		T.Dalış	
	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS
Macera Arayışı	4,18	,578	4,08	,613	4,17	,547	3,88	,802	4,07	,727
Sıkıntı	3,31	,693	3,38	,747	3,46	,570	3,01	,785	3,17	,687
Duyarlılığı	3,71	,743	3,53	,924	4,13	,605	3,55	,872	3,64	,983
Sınırsızlık	4,25	,584	4,15	,726	4,30	,537	3,98	,526	4,29	,616
Deneyim	3,84	,401	3,78	,443	3,98	,376	3,58	,451	3,75	,447
Genel Duyusal Arayış										

6.6. Duyusal Arayışın Macera Aktivite Türlerine Göre Farklılaşması

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin macera turistlerinin katıldıkları aktivite türlerine göre anlamlı olarak farklılaşma durumunu ortaya koymak için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Bu test sonuçlarından çıkan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığının incelenmesi için ise Post-Hoc testlerden biri olan Tukey testi yapılmıştır. Yapılan analizlere göre, macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı, sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri ile genel duyusal arayışın aktivite türlerine göre ($p=,000$) anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Tablo 6.11).

Duyusal arayış ölçeğinin ilk faktörü olan macera arayışı faktöründe, yamaç paraşütü katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Bunun yanı sıra, tur bisikleti katılımcıları ile kaya tırmanışı ($p<,01$) ve sörf katılımcıları ($p<,05$), kamp katılımcıları ile kaya tırmanışı katılımcıları ($p<,01$) arasında da anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Ayrıca, trekking katılımcıları ile kaya tırmanışı, sörf ve rafting katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Tablo 6.11. Duyusal arayışın macera aktivite türlerine göre farklılaşması

	Aktiviteler	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Bisiklet	3,89	,765	,000**
	Kamp	3,93	,840	
	Kano	4,03	,776	
	Yamaç Paraşütü	4,41	,258	
	Kaya Tırmanışı	4,25	,500	
	Sörf	4,18	,578	
	Dalış	4,07	,727	
	Kayak/Snowboard	4,08	,613	
	Trekking	3,88	,802	
	Rafting	4,17	,547	
Sıkıntı Duyarlılığı	Bisiklet	3,04	,460	,000**
	Kamp	3,27	,537	
	Kano	2,93	,575	
	Yamaç Paraşütü	3,75	,228	
	Kaya Tırmanışı	3,39	,344	
	Sörf	3,31	,418	
	Dalış	3,17	,474	
	Kayak/Snowboard	3,38	,469	
	Trekking	3,01	,451	
	Rafting	3,46	,377	
Sınırsızlık	Bisiklet	3,62	,858	,000**
	Kamp	3,48	1,017	
	Kano	3,72	,942	
	Yamaç Paraşütü	3,95	,333	
	Kaya Tırmanışı	4,34	,571	
	Sörf	3,71	,743	
	Dalış	3,64	,983	
	Kayak/Snowboard	3,53	,924	
	Trekking	3,55	,872	
	Rafting	4,13	,605	
Deneyim Arayışı	Bisiklet	4,06	,585	,000**
	Kamp	4,11	,622	
	Kano	3,72	,893	
	Yamaç Paraşütü	4,25	,353	
	Kaya Tırmanışı	4,38	,456	
	Sörf	4,25	,584	
	Dalış	4,29	,616	
	Kayak/Snowboard	4,15	,726	
	Trekking	3,98	,526	
	Rafting	4,30	,537	
Genel Duyusal Arayış	Bisiklet	3,61	,767	,000**
	Kamp	3,68	,813	
	Kano	3,59	,772	
	Yamaç Paraşütü	4,09	,530	
	Kaya Tırmanışı	4,04	,514	
	Sörf	3,84	,693	
	Dalış	3,75	,687	
	Kayak/Snowboard	3,78	,747	
	Trekking	3,58	,785	
	Rafting	3,98	,570	

**p <,01 *p <,05

Duyusal arayış ölçeğinin ikinci faktörü olan sıkıntı duyarlılığı faktörü için yapılan analiz sonucunda, yamaç paraşütü katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, kaya

tırmanışı, sörf, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,01$). Ayrıca, trekking katılımcıları ile rafting, kayak, sörf, kaya tırmanışı katılımcıları ($p<,01$), kano katılımcıları ile kamp, kaya tırmanışı, sörf, kayak ve rafting katılımcıları ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Son olarak, rafting katılımcıları ile tur bisikleti katılımcıları ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Sınırsızlık faktöründe yamaç paraşütü katılımcıları ile tur bisikleti ($p<,05$), kamp ($p<,01$), kaya tırmanışı ($p<,01$), kayak ($p<,01$) ve trekking katılımcıları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Ayrıca, sörf katılımcıları ile kaya tırmanışı ve rafting katılımcıları ($p<,01$), rafting katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,01$). Son olarak, kaya tırmanışı katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Son faktör olan deneyim arayışı faktöründe aktivite katılımcılarına göre farklılıklar incelendiğinde, kano katılımcıları ile diğer bütün macera aktivite katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kano katılımcıları ile trekking katılımcıları arasında $p<,05$ oranında farklılık bulunurken, kano katılımcıları ile diğer macera aktiviteleri katılımcılarının tümünde ise $p<,01$ oranında bir farklılık ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kaya tırmanışı katılımcıları ile bisiklet ($p<,01$) kamp ($p<,05$) ve trekking katılımcıları ($p<,01$), trekking katılımcıları ile yamaç paraşütü, sörf ve rafting katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Genel duyuşal arayışta ise yamaç paraşütü katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, sörf, kayak, rafting ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Aynı şekilde, kaya tırmanışı ve rafting katılımcıları ile tur bisikleti, kamp, kano, sörf, kayak, rafting ve tüplü dalış katılımcıları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,01$). Ayrıca, genel duyuşal arayış için tur bisikleti katılımcıları ile sörf katılımcıları ($p<,01$), kano katılımcıları ile sörf ve kayak katılımcıları ($p<,01$), trekking katılımcıları ile sörf, kayak ve tüplü dalış katılımcıları ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir.

Elde edilen bu bulgulara göre, yamaç paraşütü yapanların macera arayışı, tur bisikleti, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcılarına göre daha yüksektir. Ayrıca, tur bisikleti ve kamp katılımcılarının kaya tırmanışı katılımcılarına göre, trekking katılımcılarının ise kaya tırmanışı, sörf ve rafting katılımcılarına göre macera arayışları daha düşüktür. Yamaç paraşütü yapanların, tur bisiklet, kamp, kano, kaya tırmanışı, sörf,

kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcılarına göre sıkıntı duyarlılığı daha yüksektir. Rafting yapanların ise sıkıntı duyarlılığı tur bisikleti katılımcılarına göre daha yüksektir. Ayrıca, kano yapanların sıkıntı duyarlılığı, kamp, kaya tırmanışı, sörf, kayak ve rafting katılımcılarına göre, trekking yapanların sıkıntı duyarlılığı ise rafting, kayak, sörf, kaya tırmanışı katılımcılarına daha düşüktür.

Kaya tırmanışı yapanların sınırsızlık duygusu, yamaç paraşütü, sörf, bisiklet, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcılarına göre daha yüksektir. Rafting yapanların ise sörf, tur bisiklet, kamp, kano, kayak, trekking ve tüplü dalış katılımcılarına göre sınırsızlık duygusu daha yüksektir. Son olarak, yamaç paraşütü yapanların sınırsızlık duygusu, tur bisikleti, kamp, kayak ve trekking katılımcılarına göre daha yüksektir. Duyusal arayış ölçeğinin son faktörü olan deneyim arayışı faktörü için katılımcılar arası farklar incelendiğinde, kano yapanların deneyim arayışı diğer tüm katılımcılara daha düşüktür. Ayrıca trekking yapanların deneyim arayışı, kaya tırmanışı, yamaç paraşütü, sörf ve rafting katılımcılarına göre daha düşüktür. Son olarak, tur bisikleti ve kamp katılımcılarının ise deneyim arayışı kaya tırmanışı katılımcılarına göre daha düşüktür.

Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting katılımcılarının genel duyusal arayışı, kamp, kano, sörf, kayak ve tüplü dalış katılımcılarına göre daha yüksektir. Ayrıca, sörf katılımcılarının genel duyusal arayışı, tur bisikleti katılımcılarına göre, sörf ve kayak katılımcılarının genel duyusal arayışı ise kano katılımcılarına göre daha yüksektir. Son olarak, sörf, kayak ve tüplü dalış katılımcılarının duyusal arayışı trekking katılımcılarına göre daha yüksektir. ANOVA sonuçlarının değerlendirilmesi ile ulaşılan bulgular sonucunda, araştırmanın ilk hipotezi olan; *“H1: Macera turistlerinin duyusal arayışları aktivite türlerine göre farklılık göstermektedir.”* hipotezi kabul edilmiştir.

6.7. Duyusal Arayışın Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin demografik özelliklere göre istatistiki açıdan farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla, cinsiyet, medeni durum, çocuk durumu ve milliyet için bağımsız örneklem t testi yapılırken, yaş, eğitim durumu, meslek ve gelir için ise tekyönlü ANOVA yapılmıştır. Sonuçlardan çıkan anlamlı farkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığının incelenmesi için ise Post-Hoc testlerden biri olan Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 6.12’de duyusal arayış faktörlerinde ve genel duyusal arayışta cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığına yönelik yapılan bağımsız örneklem t testi

sonucunda ulaşılan bulgular gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, duyuşal arayış faktörlerinde cinsiyete göre farklılığının olup olmadığı incelendiğinde, macera arayışı ($p=,000$) ve sınırsızlık ($p=,001$) faktörlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca, genel duyuşal arayışta da cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p=,000$). Bu sonuçlar, erkeklerin macera arayışı ve sınırsızlık duygusu ile genel duyuşal arayışının, kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.12. Duyuşal arayışın cinsiyete göre farklılaşması

	Cinsiyet	Ort	SS	P
<i>Macera Arayışı</i>	Kadın	3,99	,620	,000**
	Erkek	4,14	,719	
<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	Kadın	3,22	,449	,065
	Erkek	3,30	,491	
<i>Sınırsızlık</i>	Kadın	3,65	,883	,001**
	Erkek	3,82	,830	
<i>Deneyim Arayışı</i>	Kadın	4,16	,635	,492
	Erkek	4,13	,621	
<i>Genel Duyuşal Arayış</i>	Kadın	3,72	,719	,000**
	Erkek	3,83	,746	

**p <,01 *p <,05

Genel duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinin, demografik özelliklerden bir diğeri olan medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 6.13'te sunulmuştur. Analiz sonucunda, sıkıntı duyarlılığı ($p=,032$) ve sınırsızlık ($p=,000$) faktörlerinde medeni duruma göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, bekârların sınırsızlık duygusu evlilerden daha yüksekken, sıkıntı duyarlılığı ise daha düşüktür.

Tablo 6.13. Duyuşal arayışın medeni duruma göre farklılaşması

	Medeni Durum	Ort	SS	P
<i>Macera Arayışı</i>	Bekâr	4,10	,669	,196
	Evli	4,03	,740	
<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	Bekâr	3,24	,460	,032*
	Evli	3,35	,533	
<i>Sınırsızlık</i>	Bekâr	3,81	,814	,000**
	Evli	3,53	,958	
<i>Deneyim Arayışı</i>	Bekâr	4,15	,614	,583
	Evli	4,12	,670	
<i>Genel Duyuşal Arayış</i>	Bekâr	3,80	,721	,110
	Evli	3,74	,782	

**p <,01 *p <,05

Benzer şekilde, genel duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinin çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan analiz sonucunda, macera arayışı ($p=,009$) ve sıkıntı duyarlılığı ($p=,006$) faktörleri ile genel duyuşal arayışta ($p=,005$) anlamlı farklılık bulunmuştur. Tablo 6.14'te görüldüğü üzere, çocuk sahibi olan kişilerin macera arayışı ve sıkıntı duyarlılığı ile genel duyuşal arayışı, çocuksuz kişilere göre daha yüksektir.

Tablo 6.14. *Duyuşal arayışın çocuk sahipliğine göre farklılaşması*

	Çocuk sahipliği	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Var	4,22	,594	,009**
	Yok	4,06	,695	
Sıkıntı Duyarlılığı	Var	3,42	,451	,006**
	Yok	3,24	,480	
Sınırsızlık	Var	3,77	,920	,819
	Yok	3,75	,846	
Deneyim Arayışı	Var	4,20	,582	,235
	Yok	4,13	,633	
Genel Duyusal Arayış	Var	3,89	,848	,005**
	Yok	3,77	,716	

** $p < ,01$ * $p < ,05$

Araştırmada macera turistleri, milliyetleri bakımından yerli ve yabancı olarak sınıflandırılmıştır. Sıkıntı duyarlılığı faktörü ($p=,000$) ile genel duyuşal arayışta ($p=,011$) yerli ve yabancı macera turistleri arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır. Tablo 6.15 incelendiğinde, yabancı turistlerin sıkıntı duyarlılığı ile genel duyuşal arayışı yerli turistlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6.15. *Duyuşal arayışın milliyete göre farklılaşması*

	Milliyet	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Yerli	4,08	,708	,959
	Yabancı	4,08	,597	
Sıkıntı Duyarlılığı	Yerli	3,21	,478	,000**
	Yabancı	3,45	,469	
Sınırsızlık	Yerli	3,73	,878	,080
	Yabancı	3,83	,763	
Deneyim Arayışı	Yerli	4,15	,616	,344
	Yabancı	4,11	,665	
Genel Duyusal Arayış	Yerli	3,77	,730	,011**
	Yabancı	3,85	,730	

** $p < ,01$ * $p < ,05$

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinde yaşa göre anlamlı farklılığın olup olmadığına yönelik analiz sonucunda, deneyim arayışı ($p=,038$) ve sınırsızlık ($p=,002$) faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 6.16). Bu iki faktörde hangi yaş gruplarına göre anlamlı farklılığın ortaya çıktığına yönelik analiz sonuçları, deneyim arayışı faktöründe yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Sınırsızlık faktöründe ise 25-30 ve 31-40 yaş aralığındaki macera turistleri ile 56 ve üstü ($p<,05$) yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Şöyle ki 25-40 yaş aralığındaki macera turistlerinin sınırsızlık duygusu, 56 yaşın üstündekilere göre daha yüksektir.

Tablo 6.16. *Duyusal arayışın yaşa göre farklılaşması*

	Yaş	Ort	SS	P
Macera Arayışı	16-24	4,01	,040	,494
	25-30	4,14	,031	
	31-40	4,04	,037	
	41-55	4,09	,061	
	56 ve üstü	4,18	,136	
Sıkıntı Duyarlılığı	16-24	3,27	,473	,494
	25-30	3,23	,477	
	31-40	3,27	,501	
	41-55	3,37	,442	
	56 ve üstü	3,27	,258	
Sınırsızlık	16-24	3,72	,815	,002*
	25-30	3,80	,883	
	31-40	3,80	,810	
	41-55	3,55	,883	
	56 ve üstü	3,24	,929	
Deneyim Arayışı	16-24	4,13	,694	,038**
	25-30	4,18	,655	
	31-40	4,15	,560	
	41-55	4,03	,498	
	56 ve üstü	3,83	,624	
Genel Duyusal Arayış	16-24	3,75	,752	,309
	25-30	3,81	,683	
	31-40	3,79	,781	
	41-55	3,76	,824	
	56 ve üstü	3,66	,405	

**p <,01 *p <,05

Tablo 6.17’de genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin macera turistlerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren analiz sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucuna göre, sıkıntı duyarlılığı ($p=,001$) ve sınırsızlık ($p=,006$) faktörleri ile genel duyusal arayış ($p=,001$) eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır. Yapılan analiz sonucunda, sıkıntı duyarlılığı faktörü ile genel duyusal arayışta lisans ve

lisansüstü ($p < ,05$) mezunları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınırsızlık faktöründe ise lisans ve ilköğretim mezunları ($p < ,05$) arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre, lisans mezunlarının sıkıntı duyarlılığı ile genel duyusal arayışı lisansüstü mezunlarına göre, sınırsızlık duygusu ise ilköğretim mezunlarına göre daha yüksektir.

Tablo 6.17. Duyusal arayışın eğitim durumuna göre farklılaşması

	Eğitim Durumu	Ort	SS	P
Macera Arayışı	İlköğretim	4,05	,536	,782
	Lise	4,03	,662	
	Ön lisans	4,06	,717	
	Lisans	4,10	,693	
	Lisansüstü	4,07	,654	
Sıkıntı Duyarlılığı	İlköğretim	3,05	,462	,001*
	Lise	3,15	,408	
	Ön lisans	3,24	,474	
	Lisans	3,33	,480	
	Lisansüstü	3,12	,496	
Sınırsızlık	İlköğretim	3,29	,740	,006*
	Lise	3,75	,798	
	Ön lisans	3,68	,937	
	Lisans	3,81	,848	
	Lisansüstü	3,64	,820	
Deneyim Arayışı	İlköğretim	4,07	,680	,261
	Lise	4,11	,637	
	Ön lisans	4,16	,647	
	Lisans	4,17	,611	
	Lisansüstü	4,06	,653	
Genel Duyusal Arayış	İlköğretim	3,60	,756	,001*
	Lise	3,73	,719	
	Ön lisans	3,76	,661	
	Lisans	3,83	,730	
	Lisansüstü	3,70	,809	

**p < ,01 *p < ,05

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin meslek gruplarına göre farklılaşma durumları, Tablo 6.18’de gösterilmiştir. Buna göre, macera arayışı ($p = ,000$), sıkıntı duyarlılığı ($p = ,004$) ve sınırsızlık ($p = ,000$) faktörleri ile genel duyusal arayışta ($p = ,000$) mesleklere göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Analiz sonucunda, macera arayışı faktöründe öğrenciler ile sporcular ($p < ,01$) ve işsizler ($p < ,01$), kamu çalışanları ile işsizler ($p < ,05$) ve sporcular arasında ($p < ,01$) anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sıkıntı duyarlılığı faktöründe ise işçiler ile kamu çalışanları ($p < ,01$) ve özel sektör çalışanları ($p < ,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Son olarak, sınırsızlık

faktöründe, sporcular ile kamu çalışanları ($p<,01$), işçiler ($p<,01$) ve özel sektör çalışanları ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Genel duyusal arayışta ise sporcular ile öğrenciler ($p<,05$), kamu çalışanları ($p<,01$) ve özel sektör çalışanları ($p<,05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak, sporcular ve işsizlerin macera arayışı, öğrenciler ve kamu çalışanlarına göre daha yüksektir. Ayrıca, sporcuların sınırsızlık duygusu, işçiler ile kamu ve özel sektör çalışanlarına göre daha yüksektir. İşçilerin sıkıntı duyarlılığı ise kamu ve özel sektör çalışanlarına göre daha yüksektir. Son olarak, sporcular ve işsizlerin genel duyusal arayışlarının, öğrenciler, kamu ve özel sektör çalışanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6.18. Duyusal arayışın meslek gruplarına göre farklılaşması

	Meslekler	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Öğrenci	3,97	,624	,000*
	Kamu	4,03	,757	
	İşçi	4,07	,766	
	Sporcu	4,35	,610	
	Özel sektör	4,08	,633	
	İşsiz	4,31	,722	
	Emekli	4,45	,392	
Sıkıntı Duyarlılığı	Öğrenci	3,27	,399	,004*
	Kamu	3,18	,506	
	İşçi	3,56	,545	
	Sporcu	3,35	,477	
	Özel sektör	3,26	,452	
	İşsiz	3,31	,580	
	Emekli	3,53	,078	
Sınırsızlık	Öğrenci	3,80	,812	,000*
	Kamu	3,67	,975	
	İşçi	3,57	,711	
	Sporcu	4,11	,736	
	Özel sektör	3,73	,791	
	İşsiz	3,98	,940	
	Emekli	3,70	,276	
Deneyim Arayışı	Öğrenci	4,16	,646	,518
	Kamu	4,11	,618	
	İşçi	4,09	,726	
	Sporcu	4,17	,557	
	Özel sektör	4,15	,585	
	İşsiz	4,24	,855	
	Emekli	3,89	,327	
Genel Duyusal Arayış	Öğrenci	3,76	,699	,000*
	Kamu	3,72	,807	
	İşçi	3,82	,723	
	Sporcu	3,98	,776	
	Özel sektör	3,78	,700	
	İşsiz	3,94	,656	
	Emekli	3,93	,137	

**p <,01 *p <,05

Hem genel duyusal arayış hem de duyusal arayış faktörlerinin tümünde gelir durumuna göre anlamlı farklılık görülmüştür. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular incelendiğinde, macera arayışı faktöründe 3001-4000 TL gelir grubu ile 6000 TL üstü gelir grubu ($p<,05$) arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Sıkıntı duyarlılığı faktöründe, 6000 TL üstü gelir grubu ile 3001-4000 TL gelir grubu ($p<,05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınırsızlık faktöründe ise 6000 TL üstü gelir grubu ile 3001-4000 TL gelir grubu ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Son olarak, deneyim arayışı faktöründe 2000 TL ve altı gelir grubu ile 3001-4000 TL gelir grubu ($p<,01$), 4001-6000 TL gelir grubu ($p<,01$) ve 6000 TL üstü gelir grubu ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Genel duyusal arayışta ise 3001-4000 TL gelir grubu ile 2000 TL ve altı gelir grubu ($p<,05$) ve 6000 TL üstü gelir grubu ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır (Tablo 6.19).

Tablo 6.19. Duyusal arayışın gelire göre farklılaşması

	Gelir	Ort	SS	P
Macera Arayışı	0-2000	4,02	,694	,027**
	2001-3000	4,07	,718	
	3001-4000	3,97	,753	
	4001-6000	4,11	,703	
	6001 ve üstü	4,15	,600	
Sıkıntı Duyarlılığı	0-2000	3,25	,487	,003**
	2001-3000	3,34	,449	
	3001-4000	3,19	,502	
	4001-6000	3,19	,464	
	6001 ve üstü	3,38	,469	
Sınırsızlık	0-2000	3,82	,958	,013**
	2001-3000	3,76	,833	
	3001-4000	3,57	,931	
	4001-6000	3,76	,835	
	6001 ve üstü	3,82	,764	
Deneyim Arayışı	0-2000	4,34	,635	,000**
	2001-3000	4,14	,634	
	3001-4000	3,99	,598	
	4001-6000	4,15	,612	
	6001 ve üstü	4,12	,627	
Genel Duyusal Arayış	0-2000	3,81	,706	,000**
	2001-3000	3,80	,717	
	3001-4000	3,66	,759	
	4001-6000	3,77	,694	
	6001 ve üstü	3,85	,774	

**p <,01 *p <,05

Bu sonuçlara göre, 6000 TL ve üstü gelir grubunun macera arayışı, 3001-4000 TL gelir grubuna göre daha yüksektir. Ayrıca, 6000 TL üstü gelir grubunun sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık duygusu 3001-4000 TL gelir grubuna göre daha yüksektir. Son olarak, 0-

2000 TL gelir grubunun deneyim arayışı, 3001 TL ve üstü gelir gruplarına göre daha yüksektir. 0-2000 TL ile 6000 TL üstü gelir grubunun genel duysal arayışı ise 3001-4000 TL gelir grubuna göre daha yüksektir. Tek yönlü ANOVA ve t testi sonuçlarının değerlendirilmesi ile ulaşılan bulgular sonucunda; “*H2: Macera turistlerinin duysal arayışları demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

6.8. Duyusal Arayış ile Demografik Özellikler Arasındaki İlişki

Tablo 6.20’ye bakıldığında, yaş ve eğitim durumu ile duysal arayış faktörleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; gelir ile macera arayışı arasında pozitif yönlü ve zayıf bir ilişki, gelir ile deneyim arayışı arasında ise negatif yönlü ve zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, gelir arttıkça macera arayışı da artmakta, ancak deneyim arayışı azalmaktadır. Demografik özellikler ile duysal arayış faktörleri arasındaki Pearson korelasyon katsayıları ise -0,087 ile 0,070 arasında hesaplanmıştır.

Tablo 6.20. *Duyusal arayış faktörleri ile demografik özellikler arasındaki ilişki*

Demografik özellikler	Duyusal arayış			
	<i>Macera Arayışı</i>	<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	<i>Sınırsızlık</i>	<i>Deneyim Arayışı</i>
Yaş	,016	,032	-,051	-,049
Eğitim durumu	,022	,025	,027	-,006
Gelir	,070*	,038	,015	-,087**

**p <,01 *p <,05

Tablo 6.21, genel duysal arayış ile yaş, eğitim durumu ve gelir gibi demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesini göstermektedir. Buna göre, yaş, eğitim durumu ve gelir ile genel duysal arayış arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 6.21. *Duyusal arayış ile demografik özellikler arasındaki ilişki*

Demografik özellikler	Duyusal arayış	
	<i>Pearson Korelasyon</i>	<i>P</i>
Yaş	-,008	,789
Eğitim durumu	,031	,279
Gelir	,038	,185

**p <,01 *p <,05

Bulgular değerlendirildiğinde sadece gelir ile macera arayışı ve deneyim arayışı faktörleri arasında anlamlı ilişki bulunduğundan; “*H3: Macera turistlerinin duyuşal arayışları ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

6.9. Duyusal Arayışın Rekreatif Davranış Özelliklerine Göre Farklılaşması

Macera turistlerinin macera aktivitelerine tekrar katılma isteğini analiz etmek için bağımsız örneklem t testi kullanılırken; aktivite süresi, beceri düzeyi, yıllık ortalama harcama, katılım sıklığı ve aktivitelere zaman harcamayı analiz etmek için ise tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Ayrıca, anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığının incelenmesi için ise Post-Hoc testlerden biri olan Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 6.22’de genel duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinde aktivitelere tekrar katılım isteğinde anlamlı farklılığın olup olmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan bulgular gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, duyuşal arayış faktörleri olan macera arayışı ($p=,002$), sıkıntı duyarlılığı ($p=,008$) ve sınırsızlık ($p=,001$) faktörlerinde aktivitelere tekrar katılma niyetine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca, genel duyuşal arayışta da aktivitelere tekrar katılma niyetine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür ($p=,002$). Ulaşılan bulgulara göre, aktivitelere tekrar katılmak isteyen macera turistlerinin, macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık duygusu ile genel duyuşal arayışı, katılmak istemeyenlere göre daha yüksektir.

Tablo 6.22. *Duyuşal arayışın aktivitelere tekrar katılma niyetine göre farklılaşması*

	Tekrar Katılım	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Evet	4,04	1,067	,005**
	Hayır	3,62	1,342	
Sıkıntı Duyarlılığı	Evet	3,27	,478	,008**
	Hayır	3,12	,443	
Sınırsızlık	Evet	3,76	,854	,047**
	Hayır	3,56	,846	
Deneyim Arayışı	Evet	4,14	,635	,443
	Hayır	4,20	,476	
Genel Duyusal Arayış	Evet	3,79	,736	,002**
	Hayır	3,64	,727	

**p <,01 *p <,05

Duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinin tümünde ($p=,000$) aktivite süresine göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır (Tablo 6.23). Gruplar arası farklılıklara yönelik

analiz sonucunda, macera arayışı, sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri ile genel duyusal arayışta, bir yıldan daha az süredir bu aktivitelere katılanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Sıkıntı duyarlılığı faktöründe ise 8-10 yıldır bu aktivitelere katılanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Elde edilen sonuçlar bir yıldan daha az süredir macera aktivitelerine katılanların, macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve deneyim arayışı ile genel duyusal arayışının daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Ancak 8-10 yıldır bu aktivitelere katılanların sıkıntı duyarlılığı, diğer gruplara göre daha yüksektir.

Tablo 6.23. *Duyusal arayışın aktivite süresine göre farklılaşması*

	Aktivite Süresi	Ort	SS	P
Macera Arayışı	1 yıl-alt	3,87	,780	,000**
	1-3 yıl	4,08	,649	
	4-7 yıl	4,06	,670	
	8-10 yıl	4,20	,593	
	11 yıl-üst	4,23	,761	
Sıkıntı Duyarlılığı	1 yıl alt	3,18	,554	,000**
	1-3 yıl	3,25	,479	
	4-7 yıl	3,22	,428	
	8-10 yıl	3,52	,439	
	11 yıl-üst	3,14	,443	
Sınırsızlık	1 yıl-alt	3,39	,964	,000**
	1-3 yıl	3,83	,836	
	4-7 yıl	3,65	,768	
	8-10 yıl	3,94	,783	
	11 yıl-üst	3,94	,911	
Deneyim Arayışı	1 yıl-alt	3,94	,737	,000**
	1-3 yıl	4,20	,635	
	4-7 yıl	4,08	,554	
	8-10 yıl	4,17	,613	
	11 yıl-üst	4,34	,570	
Genel Duyusal Arayış	1 yıl-alt	3,58	,838	,000**
	1-3 yıl	3,80	,777	
	4-7 yıl	3,73	,677	
	8-10 yıl	3,94	,701	
	11 yıl-üst	3,87	,595	

**p <,01 *p <,05

Macera turistlerinin genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin beceri düzeylerine göre farklılaşma durumu için yapılan analiz sonuçları, sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri ile genel duyusal arayışta ($p=,010$, $p=,001$ ve $p=,009$) anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular incelendiğinde, sınırsızlık faktörü ile genel duyusal arayışta, profesyoneller ile orta düzey öğrenciler ($p<,01$) ve amatörler ($p<,01$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, macera

aktivitelerini profesyonel olarak yapanların sınırsızlık duygusu ile genel duyusal arayışı, amatör ve orta düzey öğrencilere göre daha yüksektir. Deneyim arayışı faktöründe ise başlangıç seviyesindekiler ile orta düzey öğrenciler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,05$). Ulaşılan bulgulara göre, başlangıç seviyesindekilerin deneyim arayışı, orta düzey öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 6.24).

Tablo 6.24. Duyusal arayışın beceri düzeylerine göre farklılaşması

	Beceri Düzeyi	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Başlangıç	4,13	,699	,068
	Amatör/gönüllü	4,03	,648	
	Orta düzey öğrenci	4,19	,826	
	Profesyonel	4,09	,666	
Sıkıntı Duyarlılığı	Başlangıç	3,32	,523	,476
	Amatör/gönüllü	3,23	,459	
	Orta düzey öğrenci	3,32	,545	
	Profesyonel	3,27	,449	
Sınırsızlık	Başlangıç	3,74	,766	,001**
	Amatör/gönüllü	3,76	,820	
	Orta düzey öğrenci	3,98	,931	
	Profesyonel	3,65	,892	
Deneyim Arayışı	Başlangıç	4,22	,675	,010**
	Amatör/gönüllü	4,16	,593	
	Orta düzey öğrenci	4,21	,626	
	Profesyonel	4,06	,647	
Genel Duyusal Arayış	Başlangıç	3,83	,810	,009**
	Amatör/gönüllü	3,77	,714	
	Orta düzey öğrenci	3,89	,745	
	Profesyonel	3,75	,733	

**p <,01 *p <,05

Macera turistlerinin genel duyusal arayışı ve duyusal arayış faktörlerinin tümünde, macera aktivitelerine yıllık ortalama harcama miktarlarına göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık faktörleri ile genel duyusal arayışta 500 TL ve altında harcama yapanlar ile diğer harcama grupları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,01$). Deneyim arayışı faktöründe ise macera turistlerinin aktivitelere yıllık harcama miktarına göre herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre, macera aktivitelerine yıllık ortalama 0-500 TL arasında harcama yapanların macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı, sınırsızlık duygusu ile genel duyusal arayışı, diğer harcama gruplarına göre daha düşüktür. Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinin macera turistlerinin yıllık ortalama harcama miktarına göre farklılaşma durumuna yönelik detaylı bulgular, Tablo 6.25'te yer almaktadır.

Genel duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinin macera turistlerinin aktivitelere katılım sıklığına göre farklılaşma durumları incelendiğinde, genel duyuşal arayış ve duyuşal arayış faktörlerinin tümünün katılım sıklığına göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($p=,000$). Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonucunda, macera arayışı ve sıkıntı duyarlılığı faktörlerinde, yılda bir defa macera aktivitelere katılanlar ile ayda bir defa ve ayda iki defa ve daha çok katılanlar arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p<,05$). Sınırsızlık faktöründe ise ayda ortalama bir defa macera aktivitelere katılanlar ile yılda bir ve yılda 2-5 defa katılanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Son olarak, deneyim arayışı faktörü ile genel duyuşal arayışta yılda bir defa aktivitelere katılanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Tablo 6.25. Duyuşal arayışın yıllık ortalama harcama miktarına göre farklılaşması

	Yıllık Harcama	Ort	SS	P
Macera Arayışı	0-500	3,86	,742	,000**
	501-1000	4,08	,650	
	1001-2000	4,09	,654	
	2001-5000	4,20	,696	
	5001 ve üstü	4,16	,651	
Sıkıntı Duyarlılığı	0-500	3,11	,536	,000**
	501-1000	3,29	,474	
	1001-2000	3,19	,438	
	2001-5000	3,26	,450	
	5001 ve üstü	3,46	,442	
Sınırsızlık	0-500	3,48	,991	,000**
	501-1000	3,67	,777	
	1001-2000	3,74	,816	
	2001-5000	3,87	,831	
	5001 ve üstü	3,97	,797	
Deneyim Arayışı	0-500	4,08	,804	,049**
	501-1000	4,20	,569	
	1001-2000	4,08	,615	
	2001-5000	4,19	,563	
	5001 ve üstü	4,17	,569	
Genel Duyuşal Arayış	0-500	3,60	,844	,000**
	501-1000	3,79	,747	
	1001-2000	3,75	,705	
	2001-5000	3,86	,619	
	5001 ve üstü	3,91	,727	

**p <,01 *p <,05

Elde edilen bulgulara göre, yılda bir defa macera aktivitelere katılan macera turistlerinin macera arayışı ve sıkıntı duyarlılığı hem ayda bir defa hem de ayda iki ve daha çok katılanlara göre daha düşüktür. Ayrıca, ayda iki ve daha çok kez macera

aktivitelerine katılanların sınırsızlık duygusu, yılda bir defa ve yılda 2-5 defa katılanlara göre daha yüksektir. Son olarak, yılda bir defa macera aktivitelerine katılanların, deneyim arayışı ile genel duyuşal arayışı diğler diğler tüm katılım gruplarına göre daha düşüktür. Genel duyuşal arayışı ve duyuşal arayış faktörlerinin macera turistlerinin katılım sıklığına göre farklılaşmasına yönelik detaylı bulgular, Tablo 6.26'da gösterilmiştir.

Tablo 6.26. *Duyuşal arayışın aktivitelere katılım sıklığına göre farklılaşması*

	Katılım Sıklığı	Ort	SS	P
Macera Arayışı	Yılda 1 defa	3,91	,763	,000**
	Yılda 2-5 defa	4,05	,680	
	Yılda 6-11 defa	4,12	,637	
	Ayda 1 defa	4,14	,634	
	Ayda 2 defa-üst	4,14	,719	
Sıkıntı Duyarlılığı	Yılda 1 defa	3,07	,523	,009**
	Yılda 2-5 defa	3,22	,474	
	Yılda 6-11 defa	3,22	,473	
	Ayda 1 defa	3,33	,397	
	Ayda 2 defa-üst	3,40	,494	
Sınırsızlık	Yılda 1 defa	3,56	,950	,000**
	Yılda 2-5 defa	3,66	,856	
	Yılda 6-11 defa	3,78	,772	
	Ayda 1 defa	3,80	,784	
	Ayda 2 defa-üst	3,93	,889	
Deneyim Arayışı	Yılda 1 defa	3,83	,733	,000**
	Yılda 2-5 defa	4,17	,620	
	Yılda 6-11 defa	4,20	,564	
	Ayda 1 defa	4,17	,525	
	Ayda 2 defa-üst	4,18	,670	
Genel Duyuşal Arayış	Yılda 1 defa	3,58	,839	,000**
	Yılda 2-5 defa	3,75	,675	
	Yılda 6-11 defa	3,80	,789	
	Ayda 1 defa	3,84	,768	
	Ayda 2 defa-üst	3,89	,677	

**p <,01 *p <,05

Genel duyuşal arayış ile duyuşal arayış faktörlerinin macera turistlerinin katıldıkları aktivitelere harcadıkları zamana göre farklılaşma durumu, Tablo 6.27'de sunulmuştur. Yapılan analizde, macera arayışı (p=,023), sıkıntı duyarlılığı (p=,000) ve sınırsızlık (p=,004) faktörleri ile genel duyuşal arayışta (p=,000) aktivitelere harcanan zamana göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Macera turistlerinin aktivitelere harcadıkları zaman ile ilgili ortaya çıkan gruplar arasındaki farklılıkların incelendiği analiz sonuçlarına göre, sınırsızlık faktöründe, aktivitelere 8-10 saat zaman harcayan turistler ile 2-4 saat (p<,05) ve 5-7 saat (p<,01) zaman harcayan macera turistleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca, macera

arayışı ve sıkıntı duyarlılığı faktörlerinde gruplar arası anlamlı farklılık bulunmamıştır. Genel duyusal arayışta ise her defasında macera aktivitelerine ortalama iki saatten daha az zaman harcayanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır ($p < ,01$).

Tablo 6.27. *Duyusal arayışın aktivitelere zaman harcama süresine göre farklılaşması*

	Zaman Harcama	Ort	SS	P
Macera Arayışı	2 saatten daha az	4,20	,616	,023*
	2-4 saat	4,06	,670	
	5-7 saat	4,12	,645	
	8-10 saat	4,17	,696	
	11 saat ve üstü	3,98	,779	
Sıkıntı Duyarlılığı	2 saatten daha az	3,55	,404	,000**
	2-4 saat	3,21	,494	
	5-7 saat	3,27	,442	
	8-10 saat	3,36	,497	
	11 saat ve üstü	3,19	,488	
Sınırsızlık	2 saatten daha az	3,92	,617	,004**
	2-4 saat	3,72	,845	
	5-7 saat	3,67	,863	
	8-10 saat	3,95	,832	
	11 saat ve üstü	3,73	,942	
Deneyim Arayışı	2 saatten daha az	4,21	,548	,667
	2-4 saat	4,16	,647	
	5-7 saat	4,12	,651	
	8-10 saat	4,10	,601	
	11 saat ve üstü	4,14	,598	
Genel Duyusal Arayış	2 saatten daha az	3,95	,697	,000**
	2-4 saat	3,76	,701	
	5-7 saat	3,78	,726	
	8-10 saat	3,88	,757	
	11 saat ve üstü	3,72	,795	

**p < ,01 *p < ,05

Bu sonuçlara göre, aktivitelere ortalama 8-10 saat zaman harcayanların sınırsızlık duygusu 2-4 saat ve 5-7 saat zaman harcayanlara göre daha yüksektir. Macera aktivitelerine iki saatten daha az zaman harcayanların duyusal arayışları ise diğer tüm gruplara göre daha yüksektir. Bu açıklamalara bağlı olarak; “H4: Macera turistlerinin duyusal arayışları rekreasyonel davranış özelliklerine göre farklılık göstermektedir.” hipotezi kabul edilmiştir.

6.10. Duyusal Arayış ile Rekreasyonel Davranış Özellikleri Arasındaki İlişki

Duyusal arayış faktörleri ile aktivite süresi, beceri düzeyi, yıllık harcama, aktivitelere katılım sıklığı ve aktivitelere zaman harcama gibi rekreasyonel davranış özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi, Tablo 6.28’de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde,

macera turistlerinin beceri düzeyleri ve aktivitelere zaman harcamaları ile duyuşal arayış faktörleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görölmüştür. Bununla birlikte, aktivite süresi, yıllık harcama ve katılım sıklığı ile duyuşal arayış faktörleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 6.28. *Duyuşal arayış faktörleri ile rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişki*

Rekreasyonel D. Özellikleri	Duyuşal Arayış			
	<i>Macera Arayışı</i>	<i>Sıkıntı Duyarlılığı</i>	<i>Sınırsızlık</i>	<i>Deneyim Arayışı</i>
Aktivite süresi	,135**	,050	,143**	,118**
Beceri düzeyi	,041	,010	,035	-,034
Yıllık harcama	,138**	,125**	,187**	,039
Katılım sıklığı	,090**	,112**	,112**	,088**
Zaman harcama	-,040	-,044	,001	-,028

**p <,01 *p <,05

Aktivite süresi ile macera arayışı, sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ortaya çıkmıştır. Aktivite süresi ile sıkıntı duyarlılığı faktörü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre, aktivite süresi arttıkça macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve deneyim arayışı için aktivitelere katılım da artmaktadır. Yıllık harcama ile macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık faktörleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkarken, deneyim arayışı faktörü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre, yıllık harcama arttıkça macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık duygusu için aktivitelere katılım da artmaktadır. Katılım sıklığı ile duyuşal arayış faktörlerinin tümü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, katılım sıklığı arttıkça macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı, sınırsızlık duygusu ve deneyim arayışı için aktivitelere katılım da artmaktadır. Rekreasyonel davranış özellikleri ile duyuşal arayış faktörleri arasındaki ilişkiler için, Pearson korelasyon katsayısı 0,088 ile 0,187 arasında değişmiştir.

Tablo 6.29, genel duyuşal arayış ile aktivite süresi, beceri düzeyi, yıllık harcama, aktivitelere katılım sıklığı ve aktivitelere zaman harcama gibi rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda, beceri düzeyi ve aktivitelere harcanan zaman ile genel duyuşal arayış arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, aktivite süresi, yıllık harcama ve katılım sıklığı ile genel duyuşal arayış arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre aktivite süresi, yıllık harcama ve katılım sıklığı arttıkça, duyuşal arayışın

da arttığı sonucuna varılmıştır. Rekreatyönel davranış özellikleri ile duyusal arayış arasındaki ilişkiler için, Pearson korelasyon katsayısı 0,155 ile 0,200 arasında değişmiştir. Ulaşılan bu bulgular; “H5: *Macera turistlerinin duyusal arayışları ile rekreatyönel davranış özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezini desteklemesi nedeniyle, H5 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 6.29. *Duyusal arayış ile rekreatyönel davranış özellikleri arasındaki ilişki*

Rekreatyönel Davranış Özellikleri	Duyusal Arayış	
	Pearson Korelasyon	P
Aktivite süresi	,166**	,000
Beceri düzeyi	-,030	,297
Yıllık harcama	,200**	,000
Katılım sıklığı	,155**	,000
Zaman harcama	-,045	,114

**p <,01 *p <,05

6.11. Macera Turistlerinin Uyarılma Düzeyleri

Duyusal arayış ölçeği, macera turistlerinin uyarılma için niyet ve isteklerinin yanında, uyarılma düzeylerini de ölçen bileşik bir ölçektir. Ölçekteki ifadeler, macera turistlerinin hangi düzeyde uyarıldıklarını ölçmektedir. Bu bağlamda, duyusal arayış ölçeğine uygulanan hiyerarşik olmayan kümeleme analizi sonucunda, macera turistlerinin uyarılma düzeyleri, düşük, orta ve yüksek düzey olarak ortaya çıkmıştır. Macera turistlerinin duyusal arayışlarına göre uyarılma düzeyleri belirlenerek, bu düzeyleri sınıflayabilmek için duyusal arayış ifadelerine, 1-5 arasında puanlar verilmiştir. Dolayısıyla, duyusal arayış ifadelerinden alınabilecek toplam değerler, 24-120 puan arasında değişmektedir. Değer 120'ye yaklaştıkça, macera turistlerinin uyarılma düzeyi artmakta, 24'e yaklaştıkça uyarılma düzeyi azalmaktadır. Yapılan kümeleme analizi sonucunda, 0-78 puan arasında puana sahip macera turistleri düşük düzeyde uyarılanlar, 79-94 puana sahip macera turistleri orta düzeyde uyarılanlar, 95-120 puan aralığında yer alan macera turistleri ise yüksek düzeyde uyarılanlar olarak belirlenmiştir. Düşük düzeyde uyarılanların toplam puan ortalamaları 70,16, orta düzeyde uyarılanların toplam puan ortalamaları 87,16, yüksek düzeyde uyarılanların toplam puan ortalamaları ise 101,74 olarak ölçülmüştür.

Bu kümelerin sayıları ve yüzdeleri incelendiğinde, düşük düzeyde uyarılanların sayısı 162 (%13), orta düzeyde uyarılanların sayısı 577 (%46,30), yüksek düzeyde

uyarılanların sayısı ise 507 (%41,70) olarak ortaya çıkmıştır. Üç kümede sınıflanan macera turistlerinin aritmetik ortalamaları ise düşük düzeyde uyarılanlar için 2,94, orta düzeyde uyarılanlar için 3,63, yüksek düzeyde uyarılanlar için ise 4,23 olmuştur. Tablo 6.30, her küme için aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri, yüzdeleri ve katılımcı sayılarını göstermektedir.

Tablo 6.30. *Uyarılma düzeyleri ile ilgili ortalamalar ve yüzdeler*

Uyarılma Düzeyleri	Ort	SS	Min	Maks	Sayı	Yüzde
<i>Düşük Düzey</i>	2,94	,2918	2,04	3,25	162	13,00
<i>Orta Düzey</i>	3,63	,1922	3,29	3,92	577	46,30
<i>Yüksek Düzey</i>	4,23	,1883	3,96	4,96	507	41,70

Macera turistlerinin aktivite türlerine göre uyarılma düzeyleri incelendiğinde (Tablo 6.31), yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting aktivitelerine katılan macera turistleri çoğunlukla yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Bu üç aktivitenin tümünde, yüksek düzeyde uyarılanlardan sonra sayıca daha fazla olanlar, orta düzeyde uyarılanlar olmuştur. Tur bisikleti, kamp, kano, sörf, kayak/snowboard, trekking ve tüplü dalış aktivitelerine katılanlar ise daha çok orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almışlardır.

Tablo 6.31. *Macera aktivite türleri için uyarılma düzeylerinin karşılaştırılması*

Uyarılma Düzeyleri	Bisiklet	Kamp	Kano	Y.Paraşütü	K.Tırmanışı
<i>Düşük Düzey</i>	24	32	26	-	-
<i>Orta Düzey</i>	73	50	54	34	48
<i>Yüksek Düzey</i>	32	48	32	90	69
Uyarılma Düzeyleri	Sörf	Kayak/S	Rafting	Trekking	T.Dalış
<i>Düşük Düzey</i>	13	17	5	32	13
<i>Orta Düzey</i>	63	63	45	90	57
<i>Yüksek Düzey</i>	49	49	58	34	46

Bu aktiviteler için orta düzeyde uyarılanların ardından sayıca daha fazla olan küme ise yüksek düzeyde uyarılanlar olmuştur. Aktivitelerin tamamında en az sayıya sahip olan küme, düşük düzeyde uyarılanlar kümesi olmuştur. Özellikle yamaç paraşütü ve kaya tırmanışı katılımcılarından düşük düzeyde uyarılanlar kümesine mensup hiçbir katılımcı olmamıştır.

6.11.1. Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine göre demografik özellikleri

Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine göre demografik özelliklerine, çapraz tablolar aracılığıyla ulaşılmıştır. Tablo 6.32 incelendiğinde, erkeklerin çoğunluğu yüksek düzeyde, kadınların çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar olarak sınıflanmıştır. Macera turistlerinin milliyetleri incelendiğinde hem yerli hem de yabancı turistlerin çoğunluğu orta düzeyde uyarılanlar kümesine dâhildir.

Tablo 6.32. Uyarılma düzeylerine göre demografik özellikler

Demografik Özellikler	Gruplar	D. D. Uyarılma (N=162)	O. D. Uyarılma (N=577)	Y. D. Uyarılma (N=507)
Cinsiyet	Kadın	65	257	171
	Erkek	97	320	336
	16-24	33	148	82
Yaş	25-30	63	215	232
	31-40	49	137	147
	41-55	17	62	43
	56 ve üstü	0	15	3
Milliyet	Yerli	138	451	385
	Yabancı	24	126	122
M. Durum	Bekâr	121	463	391
	Evli	41	114	116
Çocuk Durumu	Var	14	77	65
	Yok	148	430	512
Meslek	Öğrenci	15	132	49
	Kamu	62	145	139
	Özel S.	62	225	185
	İşçi	11	21	37
	İşsiz	6	21	44
	Sporcu	6	25	49
	Emekli	0	8	4
	İlköğretim	6	14	3
	Lise	13	67	43
	Ön Lisans	25	101	63
Eğitim Durumu	Lisans	88	298	341
	Lisansüstü	30	97	57
	2000-alt	20	105	70
	2001-4000	52	155	108
Gelir	4001-6000	50	166	162
	6001-üst	40	151	169

25-40 yaş aralığındaki macera turistlerinin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesine dâhilken, diğer yaş grupları ise orta düzeyde uyarılanlar kümesine dâhildir. Bekârların çoğunluğu orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, evlilerin çoğunluğu ise yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Bu kişilerden çocuk sahibi olanlar yüksek düzeyde uyarılanlar kümesine dâhilken, çocuk sahibi olmayanlar ise orta düzeyde uyarılanlar kümesine dâhildir.

Meslek, eğitim durumu ve gelir bakımından düşük, orta ve yüksek düzeyde uyarılanlar kümeleri incelendiğinde, sporcular, işçiler ve işsizlerin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer meslek grupları ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Lisans mezunlarının çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesine dâhilken, ilköğretim, lise, ön lisans ve lisansüstü mezunları ise orta düzeyde uyarılanlar kümesine dâhildir. Son olarak, macera turistlerinden 6000 TL'nin üzerinde aylık kazanca sahip macera turistlerinin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer gelir gruplarında yer alan macera turistleri ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır.

6.11.2. Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine göre rekreasyonel davranış özellikleri

Macera turistlerinin uyarılma düzeylerine rekreasyonel davranış özelliklerine, çapraz tablolar aracılığıyla ulaşılmıştır. Rekreasyonel davranış özelliklerine göre uyarılma düzeyleri incelendiğinde (Tablo 6.33), 8-10 yıldır macera aktivitelerine katılan macera turistlerinin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer gruplarda yer alan macera turistlerinin çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Beceri düzeyleri incelendiğinde, profesyonellerin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer gruplarda yer alan macera turistlerinin çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır.

Macera aktiviteleri için yıllık ortalama harcamaları 2000 TL üzerinde olanların çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, yıllık ortalama harcamaları 2000 TL ve altında olanların çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Katılım sıklıkları incelendiğinde ise ayda bir defa bu aktivitelere katılan macera turistlerinin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer gruplarda yer alan macera turistlerinin çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır.

Her defasında bu aktivitelere 8-10 saat zaman harcayan macera turistlerinin çoğunluğu yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer alırken, diğer gruplarda yer alan macera turistlerinin çoğunluğu ise orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Macera aktivitelerine hem tekrar katılmak isteyenler hem de istemeyenlerin çoğunluğu orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almışlardır.

Tablo 6.33. Uyarılma düzeylerine göre rekreasyonel davranış özellikleri

Rekreasyonel D. Özellikleri	Gruplar	D. D. Uyarılma (N=162)	O. D. Uyarılma (N=577)	Y. D. Uyarılma (N=507)
<i>Aktivite süresi</i>	1 yıldan az	50	70	50
	1-3 yıl	40	182	156
	4-7 yıl	43	188	110
	8-10 yıl	19	60	134
	11 yıl ve üstü	10	77	57
<i>Beceri Düzeyi</i>	Başlangıç	23	53	80
	Amatör	72	282	205
	Orta düzey	50	181	145
	Profesyonel	17	61	77
<i>Yıllık Harcama</i>	1000 ve altı	87	219	159
	1001-2000	39	147	101
	2001-5000	33	104	119
	5001 ve üstü	24	107	128
	Yılda 1	32	64	35
<i>Katılım Sıklığı</i>	Yılda 2-5	66	188	168
	Yılda 6-11	22	98	70
	Ayda 1	25	104	133
	Ayda 2 ve üstü	17	123	101
	2 saatten az	8	24	64
<i>Zaman Harcama</i>	2-4	68	216	176
	5-7	42	168	115
	8-10	12	66	69
	11 ve üstü	32	103	83
<i>Tekrar Katılım</i>	Evet	148	540	488
	Hayır	14	37	19

6.12. Macera Turistlerinin Kişilik Tipleri

Dışadönüklük kişilik ölçeği, turistlerin kişilik özelliklerini ölçmek için tasarlanmış bir ölçektir. Bu ölçekteki ifadeler, macera turistlerinin içedönük ve dışadönük kişilik özelliklerini ölçmektedir. Bu bağlamda, dışadönüklük kişilik ölçeğine uygulanan hiyerarşik olmayan kümeleme analizi sonucunda macera turistleri, içedönükler ve dışadönükler olmak üzere, iki kümede sınıflanmıştır. Macera turistlerinin kişilik tipleri belirlenerek, bu kişilik tiplerini sınıflayabilmek için dışadönüklük kişilik ölçeği ifadelerine 1-5 arasında puanlar verilmiştir. Toplam 14 ifadeden oluşan ölçekte, içedönüklük ile ilgili olan yedi ifade tekrar kodlanarak ters puanlanmıştır. Böylelikle, dışadönüklük kişilik ölçeğinde yer alan tüm ifadelerin alabileceği toplam değerler, 14-70 puan arasında değişmiştir. Değer 70 puana yaklaştıkça macera turistlerinin dışadönük kişilik özelliklerini, 14 puana yaklaştıkça ise içedönük kişilik özelliklerini taşıma eğilimleri artmaktadır. 0-52 aralığındaki puana sahip katılımcılar içedönük tipler, 53-70 aralığındaki puana sahip katılımcılar ise dışadönük tipler olarak sınıflanmıştır.

Tablo 6.34. Kişilik tipleri ile ilgili ortalamalar ve yüzdelere

Kişilikler	Ort	SS	Min	Maks	Sayı	Yüzde
İçedönüklük	3,28	,4481	2,04	4,75	404	32,40
Dışadönüklük	4,18	,5013	2,04	4,96	842	67,60

İçedönüklerin toplam puan ortalamaları 45,86, dışadönüklerin toplam puan ortalamaları ise 58,47, olarak ölçülmüştür. Macera turistlerinden içedönüklerin sayısı 404, dışadönüklerin sayısı ise 842 olarak ölçülmüştür. Macera turistlerinin yüzde 32,40'ını oluşturan içedönükler ve yüzde 67,60'ını oluşturan dışadönüklerin aritmetik ortalamaları ise sırasıyla 3,28 ve 4,18 olmuştur. Tablo 6.34, her küme için aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri, yüzdelere ve katılımcı sayılarını göstermektedir.

Tablo 6.35. Kişilik tiplerine göre aktivite türleri

Aktiviteler	Bisiklet	Kamp	Kano	Yamaç P	Kaya T
İçedönük	32	53	15	2	44
Dışadönük	97	77	97	122	73
Toplam	129	130	112	124	117
Aktiviteler	Sörf	Kayak/S	Rafting	Trekking	T Dalış
İçedönük	57	70	45	31	55
Dışadönük	68	59	63	125	61
Toplam	125	129	108	156	116

Macera aktivite türlerine göre kişilik tipleri incelendiğinde (Tablo 6.35), tur bisikleti, kamp, kano, yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, sörf, tüplü dalış, rafting ve trekking aktivitelerine katılan macera turistlerinin çoğunluğu dışadönük kişilik özelliklerini sergilemektedirler. Sadece kayak/snowboard aktivitesine katılanların çoğunluğu içedönük kişilik özelliklerini taşımaktadırlar. Yamaç paraşütü, dışadönükler ve içedönükler arasında en büyük farklılığın olduğu macera aktivitesidir (dışadönük sayısı=122, içedönük sayısı=2).

6.12.1. Macera turistlerinin kişilik tiplerine göre demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özellikleri

Macera turistlerinin kişilik tiplerinin demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özelliklerine yönelik dağılımı çapraz tablolar ile ölçülmüştür. Yapılan analizlere göre hem kadınların hem de erkeklerin çoğunluğunun dışadönük kişilik özelliğini taşıdığı

ortaya çıkmıştır. Macera turistlerinin yaşları kapsamında kişilik tipleri incelendiğinde, tüm yaş gruplarındaki katılımcıların çoğunluğunun dışadönük oldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 6.36. *Kişilik tiplerine göre demografik özellikler*

Demografik Özellikler	Gruplar	İçedönük (N=404)	Dışadönük (N=842)	Toplam (N=1246)
Cinsiyet	Kadın	141	352	493
	Erkek	263	490	753
Yaş	16-24	109	154	263
	25-30	174	336	510
	31-40	77	256	333
	41-55	40	82	122
Milliyet	56 ve üstü	4	14	18
	Yerli	332	642	974
	Yabancı	72	200	272
M. Durum	Bekâr	328	647	975
	Evli	76	195	271
Çocuk Durumu	Var	44	112	156
	Yok	360	730	1090
	Öğrenci	68	128	196
	Kamu	110	236	346
Meslek	İşçi	12	57	69
	Sporcu	32	48	80
	Özel sektör	159	313	472
	İşsiz	21	50	71
	Emekli	2	10	12
	İlköğretim	9	14	23
	Lise	31	92	123
Eğitim Durumu	Ön Lisans	64	125	189
	Lisans	253	474	727
	Lisansüstü	47	137	184
	2000-alt	69	126	195
Gelir	2001-4000	109	204	313
	4001-6000	117	261	378
	6001-üst	109	251	360

Dışadönükler ve içdönükler arasındaki en büyük farklılık 31-40 yaş grubunda ortaya çıkmıştır (dışadönük sayısı=256, içdönük sayısı=77). Aynı şekilde, yerli ve yabancı macera turistleri olarak sınıflanan macera turistlerinin çoğunluğunu dışadönükler oluşturmaktadır. Medeni durum incelendiğinde gerek evliler gerekse bekârların çoğunluğunun dışadönük kişilik özelliklerini taşıdıkları görülmektedir. Çocuk sahibi olma durumunda ise hem çocuk sahibi olanlar hem de çocuk sahibi olmayanların çoğunluğu dışadönük kişilik özelliklerini taşımaktadırlar (Tablo 6.36).

Meslek grupları bakımından kişilik özellikleri incelendiğinde, tüm meslek gruplarında yer alan katılımcıların çoğunluğunun dışadönük kişilik özelliklerini taşıdıkları görülmektedir. Dışadönükler ve içdönükler arasındaki en büyük farklılık ise

özel sektörde (dışadönük sayısı=313, içedönük sayısı=159) meydana gelmiştir. Benzer şekilde, ilköğretim, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunlarının çoğunluğu dışadönük kişilik özelliklerini taşımaktadırlar. Dışadönükler ve içedönükler arasındaki en büyük farklılık ise lisansüstü mezunlarında ortaya çıkmıştır (dışadönük sayısı=137, içedönük sayısı=47). Son olarak, macera turistlerinin gelirleri incelendiğinde, tüm gelir gruplarında yer alan macera turistlerinin çoğunluğu dışadönükler kümesinde yer almıştır. Dışadönükler ve içedönükler arasındaki en büyük farklılık ise 4001-6000 TL gelir gurubunda bulunmuştur (dışadönük sayısı=261, içedönük sayısı=117).

Tablo 6.37. Kişilik tiplerine göre rekreasyonel davranış özellikleri

Rekreasyonel D. Özellikleri	Gruplar	İçedönük (N=404)	Dışadönük (N=842)	Toplam (N=1246)
<i>Aktivite süresi</i>	1 yıldan az	69	101	170
	1-3 yıl	101	278	379
	4-7 yıl	138	202	340
	8-10 yıl	58	155	213
	11 yıl ve üstü	38	106	144
<i>Beceri Düzeyi</i>	Başlangıç	53	103	156
	Amatör	158	401	559
	Orta düzey	141	235	376
	Profesyonel	52	103	155
<i>Yıllık Harcama</i>	1000 ve altı	164	301	465
	1001-2000	103	178	281
	2001-5000	65	182	247
	5001 ve üstü	72	181	253
	Yılda 1	51	80	131
<i>Katılım Sıklığı</i>	Yılda 2-5	141	281	422
	Yılda 6-11	56	134	190
	Ayda 1	75	187	262
	Ayda 2 ve üstü	81	160	241
	2 saatten az	18	78	96
<i>Zaman Harcama</i>	2-4	193	267	460
	5-7	92	233	325
	8-10	24	123	147
	11 ve üstü	77	141	218
<i>Tekrar Katılım</i>	Evet	387	789	1176
	Hayır	17	53	70

Rekreasyonel davranış özellikleri itibarıyla kişilik tiplerine bakıldığında (Tablo 6.37), aktivite süresi, beceri düzeyi, yıllık ortalama harcama, katılım sıklığı, aktivitelere zaman harcama ve tekrar katılım niyetine göre gruplara ayrılan katılımcıların çoğunluğunun dışadönükler kümesinde yer aldığı görülmektedir. Aktivite süresi için dışadönükler ve içedönükler arasındaki en büyük farklılık aktivitelere 1-3 yıl katılanlar arasındadır (dışadönük sayısı=278, içedönük sayısı=101). Beceri düzeyi için en büyük farklılık amatörler arasında ortaya çıkarken (dışadönük 401, içedönük 158), yıllık

ortalama harcama için ise aktivitelere yıllık ortalama 2001-5000 TL harcama yapanlar arasındadır (dışadönük sayısı=182, içedönükler sayısı=65). Katılım sıklığında dışadönükler ile içedönükler arasındaki en büyük farklılık, macera aktivitelerine ayda bir defa katılanlar arasındadır (dışadönük sayısı=187, içedönük sayısı=75). Son olarak, aktivitelere zaman harcama bakımından en büyük farklılığın olduğu grup ise her defasında aktivitelere 8-10 saat zaman harcayanlar olarak belirlenmiştir (dışadönük sayısı=123, içedönük sayısı=24).

6.12.2. Duyusal arayışın kişilik tiplerine göre farklılaşması

Macera turistlerinin genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörlerinde kişilik tiplerine göre anlamlı farklılıkların olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız örneklem t testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 7.38’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, macera arayışı ($p=,000$), sınırsızlık ($p=,000$) ve deneyim arayışı faktörlerinde kişilik tiplerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Aynı şekilde, macera turistlerinin genel duyusal arayışları da kişilik tiplerine göre anlamlı farklılık göstermiştir ($p=,000$). Sıkıntı duyarlılığı faktöründe ise kişilik tiplerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 6.38. Duyusal arayışın kişilik tiplerine göre farklılaşması

	Kişilik Tipleri	Ort	SS	P
Macera Arayışı	İçedönük	4,00	,696	,003**
	Dışadönük	4,12	,675	
Sıkıntı	İçedönük	3,23	,674	,232
	Dışadönük	3,28	,790	
Duyarlılığı	İçedönük	3,60	,912	,000**
	Dışadönük	3,83	,780	
Sınırsızlık	İçedönük	4,05	,632	,000**
	Dışadönük	4,19	,622	
Deneyim Arayışı	İçedönük	3,70	,448	,000**
	Dışadönük	3,83	,501	

**p <,01 *p <,05

Elde edilen bu bulgulara göre, dışadönük macera turistlerinin macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve deneyim arayışı ile genel duyusal arayışı içedönüklere göre daha yüksektir. Dolayısıyla, “H6: Macera turistlerinin duyusal arayışları kişilik tiplerine göre farklılık göstermektedir.” hipotezi kabul edilmiştir.

6.12.3. Duyusal arayış ile kişilik tipleri arasındaki ilişki

Genel duyusal arayış ve duyusal arayış faktörleri ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Tablo 6.39’da sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda kişilik tipleri ile macera arayışı, sınırsızlık ve deneyim arayışı faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde, kişilik tipleri ile genel duyusal arayış arasında da pozitif yönlü zayıf bir ilişki ortaya çıkmıştır. Kişilik tipleri ile sıkıntı duyarlılığı faktörü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 6.39. *Duyusal arayış ile kişilik tipleri arasındaki ilişki*

Duyusal Arayış	Kişilik Tipleri	
	Pearson Korelasyon	P
Macera Arayışı	,085**	,003
Sıkıntı Duyarlılığı	,034	,232
Sınırsızlık	,127**	,000
Deneyim Arayışı	,100**	,000
Genel Duyusal Arayış	,125**	,000

**p <,01 *p <,05

Pearson korelasyon katsayısı, macera arayışı için 0,169, sınırsızlık için 0,127, deneyim arayışı için 0,085 olarak ölçülürken, genel duyusal arayış için ise 0,125 olarak ölçülmüştür. Bu sonuçlar, macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve deneyim arayışı ile genel duyusal arayışta kişilik özellikleri dışadönüklüğe yaklaştıkça macera aktivitelerine katılımın da arttığını göstermektedir. Bu durumda, “H7: Macera turistlerinin duyusal arayışları ile kişilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi kabul edilmiştir.

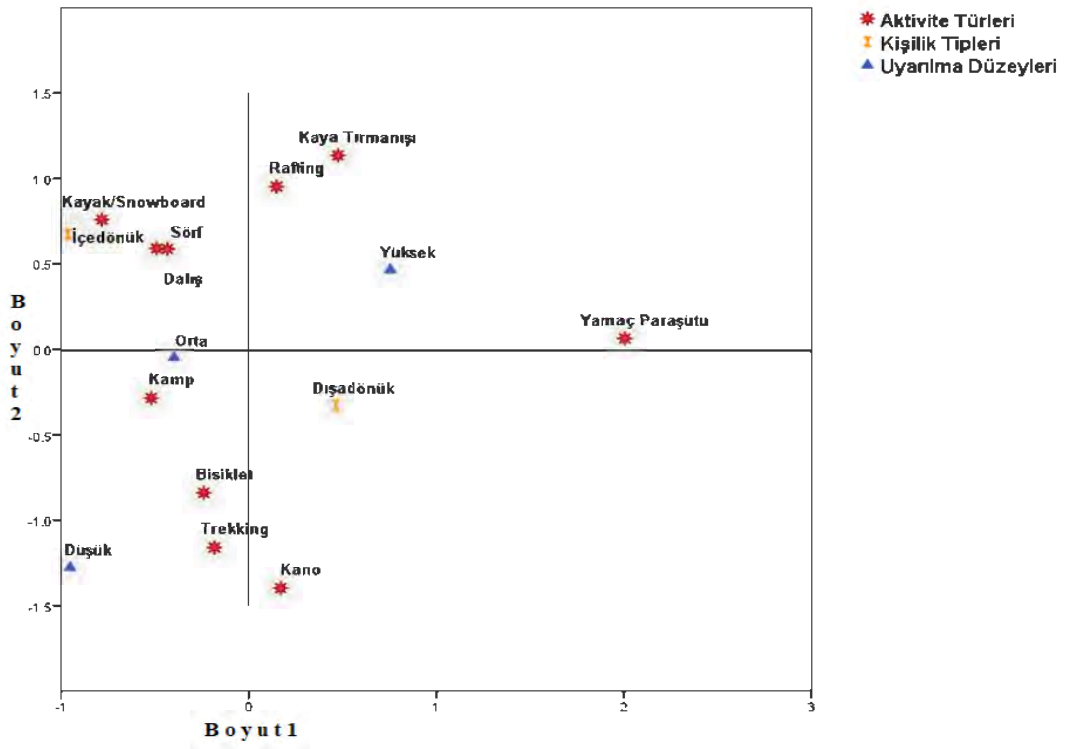
6.13. Macera Turisti Tipolojisi

Macera turistlerinin aktivite türlerine göre tipolojisini ortaya koymak için çoklu uyum analizi yapılmıştır. Çoklu uyum analizi ile macera turistlerinin macera aktivite türlerine göre kişilik tipleri, uyarılma düzeyleri, demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özelliklerine ait gruplar arası birliktelikler, benzerlikler ve ilişkilerden doğan uyum ölçülebilmektedir. Böylelikle, macera turistlerinin aktivite türlerine göre kişilik tipleri, uyarılma düzeyleri, demografik özellikleri ve rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişkiler ölçülerek, 10 macera aktivitesi kapsamında macera turisti tipolojisi ortaya konmuştur.

Aktivite türlerine göre kişilik tipleri ve uyarılma düzeyleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak için yapılan çoklu uyum analizi ile aktivite türlerinin iki boyutta

açıklandığı ortaya çıkmıştır. İlk boyut varyansın yüzde 47,95'ini açıklarken, eylemsizlik değeri (inertia) 0,480 olarak ölçülmüştür. İkinci boyut varyansın yüzde 42,37'sini açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,424 olmuştur. Böylelikle iki boyut, toplamda varyansın yüzde 90,32'sini açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,904 olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 6.1).

Macera turistlerinin aktivite türlerine göre uyarılma düzeyleri ve kişilik tipleri incelendiğinde, yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting aktivitelerine katılanların uyarılma düzeyleri yüksek, kişilik tipleri ise dışadönük olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bisiklet ve kamp aktivitelerine katılanların uyarılma düzeyleri orta, kişilik tipleri ise dışadönük olarak saptanmıştır. Kayak/snowboard, sörf ve tüplü dalış aktivitelerine katılanların ise uyarılma düzeyleri orta, kişilik tipleri içedönük olarak belirlenmiştir. Son olarak, trekking ve kano aktivitelerine katılanların uyarılma düzeyleri düşük, kişilik tipleri ise dışadönük olarak ortaya çıkmıştır.

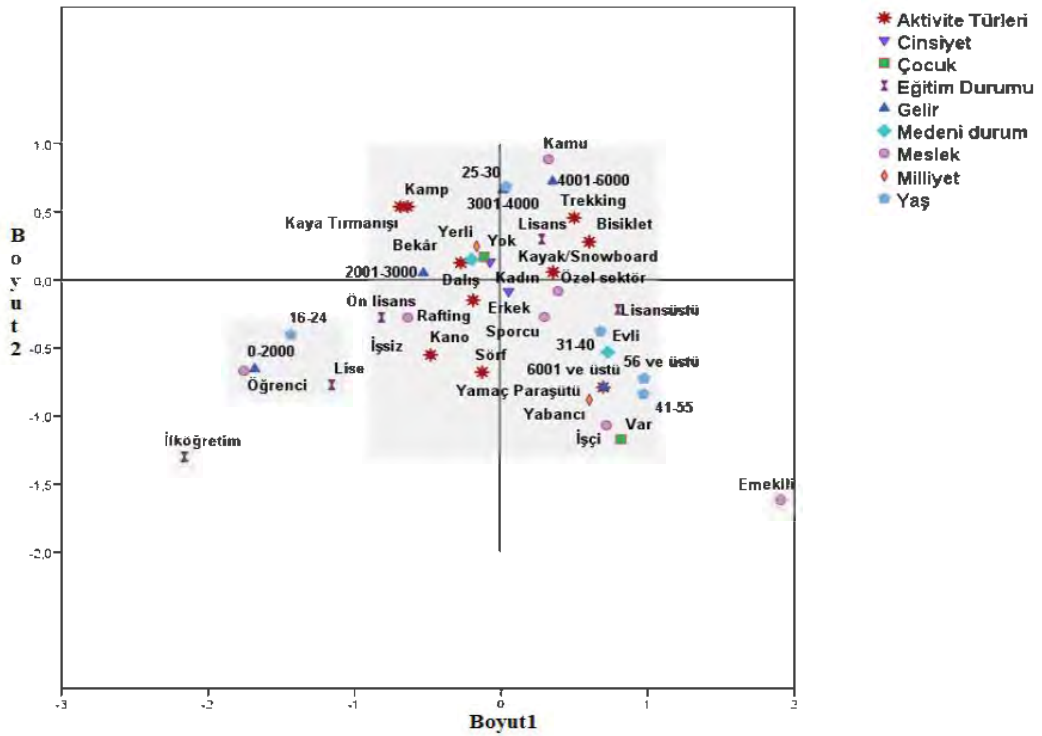

Şekil 6.1. Aktivite türlerine göre kişilik tipleri ve uyarılma düzeyleri

Aktivite türlerine göre demografik özellikler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için yapılan çoklu uyum analizi ile aktivite türlerinin iki boyutta açıklandığı ortaya çıkmıştır. İlk boyut varyansın yüzde 33,49'unu açıklarken, eylemsizlik değeri 0,335

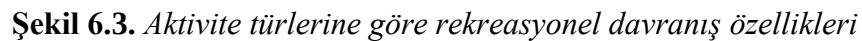
olarak ölçülmüştür. İkinci boyut varyansın yüzde 23,26'sını açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,233 olmuştur. Böylelikle iki boyut, toplamda varyansın yüzde 56,75'ini açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,568 olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 6.2).

Macera turistlerinin aktivite türlerine göre demografik özellikleri incelendiğinde, macera aktivitelerinden biri olan yamaç paraşütü katılımcılarının; erkek, çocuklu, lisansüstü mezunu, 6001 TL ve üstü gelir grubunda yer alan, evli, sporcu ve işçi, 30 yaş üstü ve yabancı turistlerden oluştuğu görülmüştür. Trekking ve bisiklet katılımcıları, kadın, çocuksuz, lisans mezunu, 4001-6000 gelir grubunda yer alan, bekâr, kamu sektöründe çalışan, 25-30 yaş aralığında ve yerli turistlerden oluşmuştur. Kamp ve kaya tırmanışı katılımcılarının; kadın, çocuksuz, lisans mezunu, 2001-4000 TL gelir grubunda yer alan, bekâr, kamu çalışanı, 25-30 yaş aralığında ve yerli turistlerden oluştuğu görülmüştür. Tüplü dalış katılımcıları ise kadın, çocuksuz, lisans mezunu, 2001-3000 TL gelir grubunda yer alan, bekâr, özel sektör çalışanı, 25-30 yaş aralığında ve yerli turistlerden oluşmuştur.

Şekil 6.2. Aktivite türlerine göre demografik özellikler

Aktivite türlerine göre rekreasyonel davranış özellikleri arasındaki ilişkileri görmek için yapılan çoklu uyum analizi sonucunda, aktivite türlerinin iki boyutta açıklandığı ortaya çıkmıştır. İlk boyut varyansın yüzde 35,62'sini açıklarken, eylemsizlik değeri 0,386 olarak ölçülmüştür. İkinci boyut varyansın yüzde 26,18'ini açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,262 olmuştur. Böylelikle iki boyut, toplamda varyansın yüzde 64,80'ini açıklamış ve eylemsizlik değeri 0,648 olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil 6.3'te macera turistlerinin aktivite türlerine göre rekreasyonel davranış özellikleri incelenmiştir. Kaya tırmanışı katılımcılarının aktivite süreleri ortalama 1-3 yıl, beceri düzeyleri amatör, aktiviteye katılım sıklıkları yılda 2-5 defa, yıllık ortalama harcamaları 501-1000 TL, aktivitelere ortalama zaman harcamaları 2-4 saat ve aktivitelere tekrar katılım niyetleri olumlu olmuştur. Rafting, tüplü dalış, sörf ve kayak/snowboard katılımcılarının aktivite süreleri ortalama 4-7 yıl, beceri düzeyleri amatör ve orta düzey öğrenci, aktivitelere katılım sıklıkları yılda 6-11 defa, yıllık ortalama harcamaları 1001-2000 TL, aktivitelere zaman harcamaları 5-7 saat ve aktivitelere tekrar katılım niyetleri olumlu olmuştur.

Trekking ve bisiklet katılımcılarının aktivite süreleri 8-10 yıl, beceri düzeyleri orta düzey öğrenci, aktivitelere katılım sıklıkları ayda bir defa, yıllık ortalama harcamaları 2001-5000 TL, aktivitelere zaman harcamaları 5-7 saat ve aktivitelere tekrar katılım niyetleri olumlu olmuştur. Son olarak, yamaç paraşütü, kamp ve kano katılımcılarının aktivite süreleri 1 yıldan az, beceri düzeyleri başlangıç, aktivitelere katılım sıklıkları yılda bir defa, yıllık ortalama harcamaları 0-500 TL, aktivitelere ortalama zaman harcamaları 2 saatten az ve aktivitelere tekrar katılım niyetleri olumsuzdur.

7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulguların tartışılması, araştırma sonuçlarının yorumlanması ve ulaşılan sonuçların gelecek çalışmalara ve destinasyonlara katkılarına yönelik önerilere yer verilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan konunun farklı değişkenler bağlamında açıklanması ve bu değişkenler ile ilgili bir literatüründen elde edinilen bilgiler, öncelikle bir tartışmayı gerekli hale getirmiştir.

7.1. Tartışma

Macera turizmi ile ilgili yapılan çalışmalar, macera turistlerinin macera aktivitelerini tercih etme motivasyonları ve algılanan risk üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak macera turistleri çok daha karmaşık yapıdaki kişilerden oluşmakta ve tercih ettikleri aktiviteler de farklılaşmaktadır. Yüksek düzeyde risk almak isteyen macera turistleri, meydan okuma ve başarıma duygusunu macera aktiviteleri ile karşılamakta ve böylelikle yüksek düzeyde uyarılma hissi yaşamaktadırlar. Zorlu ve riskli aktivitelere

katılımda uyarılma hissi kadar, duyuşal arayış, rekreasyonel davranış, demografik ve kişilik özelliklerinin de etkili olduğu görölmektedir.

Bu araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlara göre, macera turistlerinin ağırlıklı olarak, Pizam (2004), Tanrısevdi (2009), Ewert vd. (2013), Gilbertson ve Ewert (2015), Arslan Ayazlar (2015) ve Jin vd., (2019)'nin araştırmalarında ortaya çıktığı gibi *eğitimli bekâr gençlerden* oluştuğı görölmüştür. Ayrıca, macera turistleri ortalama bir gelire sahip, yerli, amatör ve aktivitelere kısa bir süredir katılanlardan oluşmaktadır. Araştırmada ortaya çıkan macera turistlerinin demografik ve rekreasyonel davranış özellikleri, Hsieh (2007)'in Tayvan'da, Giddy ve Webb (2016)'in Tsitsikamma'da (Güney Afrika), Caber ve Albayrak (2016)'in Antalya'da yaptıkları araştırma sonuçları ile uyumluluk göstermiştir. Görüldüğü üzere, araştırmada ortaya konan Türkiye'deki macera turistlerinin demografik ve rekreasyonel davranış özellikleri, literatür ile genel bir uyumluluk göstermektedir. Bununla birlikte, Akgündüz ve Kızılcıoğlu (2016)'nın trekking katılımcılarına yönelik yaptıkları araştırma ile yaş ve medeni durum bakımından farklılık göstermektedir.

Araştırmadan sonuçlar değendirildiğinde, *deneyim ve macera arayışının* macera turistlerinin riskli aktiviteleri seçmelerindeki en önemli duyuşal arayış faktörleri olarak görüldüğü saptanmıştır. Gilbertson ve Ewert (2015) ile Park ve Stangl (2020) da benzer şekilde macera turistlerinin daha çok deneyim ve macera arayışı için seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, macera ve deneyim yaşamak isteyen macera turistlerinin yüksek risk içeren macera aktivitelerine katılmaları doğal bir sonuçtur. Bu turistlerin macera aktiviteleri tercihleri bağlamında değlendirildiğinde ise yamaç paraşütü ve kaya tırmanışına katılanlar hem deneyim ve macera arayışı hem de genel duyuşal arayış için en yüksek puanlara sahiplerdir. Ulaşılan bu sonuçlar, Trimpop vd., (1999)'nin paraşüt ve dağcılık katılımcılarına, Hsieh (2007)'in yamaç paraşütü katılımcılarına, Gilbertson ve Ewert (2015)'in ise kaya tırmanışı katılımcılarına yönelik sonuçları ile örtüşmektedir. Dolayısıyla, duyuşal arayışın macera turizminin ayrılmaz bir parçası olduğu ve yüksek riskli aktivite katılımcılarının duyuşal arayışlarının daha yüksek olduğu, Lepp ve Gibson (2003/2008) ile Malkin ve Rabinowitz (1998) araştırmalarını da desteklemektedir. Ayrıca, Wagner ve Houlihan (1994), planör aktivitesine katılanların duyuşal arayışının golfçülere göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde Pizam vd. (2004), macera aktivitelerine katılan turistlerin duyuşal arayışının, sıradan turizm faaliyetlerine katılanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Rainey vd. (1982) ve

Zuckerman (1983) ise macera aktivitelerinde risk düzeyi yükseldikçe, turistlerin duyuşal arayışlarının da arttığını berlitmişlerdir. Buraya kadarki tartışmalara ve araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak, macera aktivitelerindeki risk düzeyi arttıkça katılımcıların duyuşal arayışlarının arttığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, yamaç paraşütü ve kaya tırmanışının, macera aktiviteleri arasında en yüksek risk taşıyan aktiviteler olarak görüldüğü söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki dikkat çekici bir başka sonuç, macera turistlerinin uyarılma düzeylerinin düşük, orta ve yüksek düzey olarak farklılaşabilmesi yönündedir. Bu sonuç, Leuba (1955)'nın, bireylerin genel uyarılma düzeylerinin düşük, orta ve yüksek olduğu durumlarda farklı reaksiyonlar verme eğiliminde olduklarını savunduğu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Yüksek düzeyde uyarılan bireylerin hızlı, hareketli, dürtüsel, sürekli arayış içinde olan ve davranışlarının sürekli değişkenlik gösterdiği, düşük düzeyde uyarılan bireylerin ise daha temkinli, uyumlu ve hareketsiz olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmada macera turistlerinin hangi düzeyde uyarıldıklarına yönelik ulaşılan sonuçlar, bu turistlerin daha çok orta ve yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer aldıklarını göstermektedir. Buna göre, optimal düzeyde uyarılmak için seyahat eden macera turistlerinin, daha çok orta ve yüksek düzeylerde hedefledikleri uyarılma düzeylerine ulaştıkları söylenebilir. Macera turistlerinin aktivite tercihlerine göre değerlendirildiğinde ise yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting aktivitelerine katılan macera turistleri daha çok yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almıştır. Tur bisikleti, kamp, kano, sörf, kayak/snowboard, trekking ve tüplü dalış aktivitelerine katılanlar ise daha çok orta düzeyde uyarılanlar kümesinde yer almışlardır. Aktivitelerin tamamında en az katılımcı sayısına sahip olan küme, düşük düzeyde uyarılanlar kümesi olmuştur. Özellikle, yamaç paraşütü ve kaya tırmanışı aktivitelerine katılanlardan düşük düzeyde uyarılanlar kümesine mensup hiçbir katılımcı olmaması, bu aktivitelere katılan macera turistlerinin daha çok risk almak istedikleri fikrini desteklemektedir.

Turizm literatüründe turist kişilik tipleri boyutsal olarak belirlenmiştir. Turistler genellikle motivasyonları, sosyo-demografik özellikleri, kişilik özellikleri, seyahat niyetleri, deneyimleri, davranışları, ilgi alanları ve seçtikleri etkinlikler bazında değerlendirilmiştir. Bu konudaki araştırmalarda (Saayman, Saayman ve Rhodes, 2001; Jang ve Cai, 2002; Dolnicar 2005; Inbakaran ve Jackson 2005; Harvey ve Lorenzen 2006; Sarıgöllü ve Huang, 2005; Prayag, 2010; Fieger, Prayag ve Bruwer, 2019; Chen ve Chen,

2015) çeşitli turist tipolojileri tanımlamış ve farklı sayılarda ve isimlerde turist tipleri oluşturulmuştur. Bununla birlikte, macera turistlerinin kişilik tipleri ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Konuyla ilgili Plog (2001) ve Jackson (2006), geliştirdikleri kuram ve ölçeklerle turistleri kişilik özellikleri bakımından değerlendirmiş ve macera turistlerinin dışadönük kişilik özellikleri taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Dışadönüklük kişilik ölçeğinden yararlanılarak ulaşılan araştırma sonuçları, macera turistlerinin içedönükler ve dışadönükler olmak üzere, iki kümede sınıflandığını göstermektedir. İki farklı uçta yer alan macera turist tiplerinin aktivite tercihleri, demografik özellikleri, rekreasyonel davranış özellikleri, duyuşsal arayışları ve uyarılma düzeyleri de farklılık göstermiştir. Araştırmada, macera turistlerinin büyük bir çoğunluğunun dışadönükler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dışadönük macera turistlerinin aynı zamanda, duyuşsal arayışları ve uyarılma düzeyleri de yüksektir. Duyuşsal arayışları ve uyarılma düzeyleri yüksek olan macera turistlerinin dışadönük kişilik özellikleri taşıması, macera turistlerinin temel karakteristikleri ile uyumludur. Macera aktivite tercihlerine göre kişilik tipleri incelendiğinde ise tur bisikleti, kamp, kano, yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, sörf, tüplü dalış, rafting ve trekking aktivitelerine katılan macera turistlerinin çoğunluğu dışadönük kişilik özelliklerini sergilemektedirler. Yalnızca kayak/snowboard aktivitesine katılanların çoğunluğu içedönük kişilik özelliklerini taşımaktadırlar. Yamaç paraşütü, dışadönükler ve içedönükler arasında en büyük farklılığın olduğu macera aktivitesidir. Duyuşsal arayış ve uyarılma düzeyleri ile birlikte kişilik tipleri bakımından da en uçta olan grup yamaç paraşütçüleri olmuştur.

Tablo 7.1. Hipotezlerin kabul/ret durumu

Hipotezler	Kabul/Ret
H1 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları aktivite türlerine göre farklılık göstermektedir.	Kabul
H2 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir	Kabul
H3 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kısmen Kabul
H4 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları rekreasyonel davranış özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	Kabul
H5 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları ile rekreasyonel davranış özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul
H6 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları kişilik tiplerine göre farklılık göstermektedir.	Kabul
H7 Macera turistlerinin duyuşsal arayışları ile kişilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul

Literatürdeki konu ile ilgili genel kabullere bağlı olarak ve araştırmanın amacına göre belirlenmiş olan yedi araştırma hipotezi incelendiğinde, hipotezlerin kabul ya da red olma durumunun, ilgili literatüre somut katkılar sunan araştırma sonuçları olduğu görülmektedir (Tablo 7.1). Şöyle ki araştırmada duyuşal arayış faktörleri (macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı, sınırsızlık ve deneyim arayışı) ile genel duyuşal arayışın birlikte değerlendirildiği hipotezlerden altısı kabul edilirken, bir hipotez ise kısmen kabul edilmiştir. Bu durum, diğer çalışmalarda da ortaya konulduğu gibi, Türkiye’deki macera turistlerinin de farklı bir turist grubu olduğu, duyuşal arayışlarının değışkenlik gösterdiği ve riskli aktivitelerde yoğunlaştıklarına işaret etmektedir. Macera turistleri aynı zamanda, aktivite tercihlerine göre kendi içinde farklı sınıflara da ayrılacak kadar kapsamlıdır.

Sonuç olarak, Türkiye’deki macera turistlerinin duyuşal arayışlarının aktivite tercihleri, kişilik tipleri, rekreasyonel davranış ve demografik özelliklerine farklılık göstermesi, bu turistlerin karmaşık yapıda olduğunu desteklemekte ve birbirinden bağımsız sınıflar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Macera turistlerin duyuşal arayışları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik hipotezin kısmen kabul edilmesi ise macera turistlerinin yaş, gelir ve eğitim durumunun ağırlıklı olarak belirli aralıkta toplanmasına dayandırılabilir.

7.2. Sonuç

Macera turistleri, macera aktivitelerini takip eden ve bu aktivitelere aktif olarak katılan turistlerdir. Macera aktiviteleri ise tehlike ve risk içeren, yüksek beceri isteyen, zorlu deneyimlere sahip ve yoğun tempoda yapılan aktivitelerdir. Araştırma, Türkiye’de en çok tercih edilen macera aktiviteleri olan; yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, rafting, sörf, tüplü dalış, kayak/snowboard, kano, kamp, trekking ve tur bisikleti aktivitelerine katılan 1246 macera turisti kapsamında gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesiyle, macera turistlerinin duyuşal arayışlarının tercih ettikleri aktivite türleri ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Macera turistlerinin demografik özelliklerine bakıldığında; macera turistlerinin yerli, erkek, 25-40 yaş aralığında, bekâr ve çocuksuz oldukları görülmektedir. Bu turistler çoğunlukla lisans mezunu, 4000 TL’nin üzerinde gelire sahip, özel sektör veya kamu sektöründe çalışmaktadır. Ayrıca, macera turistleri 1-7 yıldır bu aktivitelere katılmakta ve kendilerini amatör veya orta düzey öğrenci olarak tanımlamaktadırlar. Katıldıkları

aktiviteler için yıllık ortalama harcamaları düşük olan macera turistleri, yılda ortalama 2-5 defa ve her defasında ortalama 2-7 saat arasında zaman ayırarak aktiviteler katılmaktadırlar. Ayrıca, büyük çoğunluğu aktivitelerle tekrar katılmak istemektedirler. Rekreatif davranış özelliklerinden elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'deki macera turistlerinin macera aktivitelerini yeni keşfettikleri, bu konuda amatör oldukları, aktiviteler için harcamalarının sınırlı olduğu, ortalama bir zaman harcadıkları ve aktivitelerle tekrar katılma niyetlerinin olumlu olduğu söylenebilir.

Macera turistleri, ağırlıklı olarak dışadönük kişilik özelliklerine sahip turistlerden oluşmaktadır. Sosyal, risk alan, yeni deneyimler arayan, özgürlük duygusu yüksek ve macera peşinde koşan macera turistlerinin dışadönük kişilik özellikleri sergilemesi, aslında bu turistlerin taşıması beklenen nitelikler olduğu söylenebilir. Araştırmada belirlenen 10 macera aktivitesinden tur bisikleti, kamp, kano, yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, sörf, rafting ve trekking aktivitelerine katılan macera turistlerinin çoğunluğu dışadönüklerdir. Bununla birlikte, kayak/snowboard ve tüplü dalış aktivitelerine katılanların çoğunluğu ise içedönüklerdir. Dışadönükler, keşfedilmemiş veya unutulmuş yerleri tercih etmekte ve daha zorlu macera aktivitelerine katılmaktadırlar. İçedönükler ise bilindik yerleri tercih etmekte ve risk düzeyi düşük aktivitelerle katılmaktadırlar. Zorlu aktivitelerle katılan turistlerin dışadönükler, kolay aktivitelerle katılan turistlerin ise içedönükler olması doğal bir sonuç olarak okunabilir. Ancak kayak/snowboard ve tüplü dalış zor macera aktivitesi olarak görülürken, bu aktiviteye katılanların çoğunluğu içedönüklerdir. Dolayısıyla, kayak/snowboard ve tüplü dalış aktivitelerine katılımda kişilik tipinin belirleyici olmadığı sonucuna varılmıştır.

Duyusal arayışta, *deneyim arayışı* ve *macera arayışı* en yüksek puan alan faktörlerdir. Bu sonuca dayanarak, macera turistlerinin daha çok *deneyim* ve *macera arayışı* için bu aktivitelerle katıldıkları söylenebilir. Macera turistlerinin uyarılma düzeyleri değerlendirildiğinde ise bu turistlerinin büyük oranda *orta* ve *yüksek düzeyde* uyarılanlar kümesinde yer aldıkları görülmüştür. Dolayısıyla, macera turistlerinin uyarılma düzeyleri orta ve yüksek düzeylerde optimal düzeye ulaşmaktadır. Macera turistlerinin uyarılma düzeyleri aktivite bazlı değerlendirildiğinde; tur bisikleti, kamp, kano, sörf, kayak/snowboard, trekking ve tüplü dalış aktivitelerine katılan macera turistlerinin orta düzeyde uyarılanlar; yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting yapanlar ise yüksek düzeyde uyarılanlar kümesinde yer aldığı görülmektedir. Risk düzeyi en

yüksek olarak görülen yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve rafting aktivitelerine katılanların optimal uyarılma düzeylerinin de yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Yabancı turistlerin yerli turistlere göre sıkıntı duyarlılığı ve genel duyusal arayışları daha yüksekken, sınırsızlık duygusu en yüksek olan yaş grubu, 25-40 yaş aralığı olmuştur. Lisans eğitimine sahip turistlerin, sınırsızlık duygusu ve sıkıntı duyarlılığı ile genel duyusal arayışları, diğer turistlere göre daha yüksektir. Meslek grubu kapsamında değerlendirildiğinde ise sporcular, macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve sıkıntı duyarlılığı ile genel duyusal arayışları en yüksek olan meslek grubudur. Son olarak, macera arayışı, deneyim arayışı, sınırsızlık ve sıkıntı duyarlılığı en yüksek olan gelir grubu, 6000 TL üstü gelir grubudur. Sporcuların ve yüksek gelir grubunda yer alan turistlerin duyusal arayışlarının yüksek olması, daha deneyimli olmaları ile ilgili olabilir. Çünkü bu gruplar yaşam tarzları ve gelirleri itibarıyla macera aktivitelerine daha çok katılım gösterebilmektedirler.

Ulaşılan sonuçlara göre, aktivitelere tekrar katılmak isteyen macera turistlerinin, katılmak istemeyenlere göre macera arayışı, sınırsızlık duygusu ve sıkıntı duyarlılığı ile genel duyusal arayışı daha yüksektir. Bir yıldan daha az süredir macera aktivitelerine katılanların, macera arayışı, deneyim arayışı ve sınırsızlık duygusu ile duyusal arayışı diğer gruplara göre daha yüksek olması çarpıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Profesyonellerin sınırsızlık duygusu ve duyusal arayışı, başlangıç seviyesi, amatör ve orta düzey öğrencilere göre daha yüksek olması ise beklenen bir sonuçtur. Macera aktivitelerine yıllık ortalama 0-500 TL arasında harcama yapanların macera arayışı, sıkıntı duyarlılığı ve sınırsızlık duygusunun diğer gruplara göre daha düşük olması, aktivitelere harcanan para ile bu faktörler arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yılda bir defa veya daha az macera aktivitelerine katılanların, sınırsızlık duygusu, deneyim arayışı ile genel duyusal arayışlarının daha düşük olması beklenen bir sonuçken, bu aktivitelere iki saatten daha az zaman harcayanların, genel duyusal arayışlarının daha yüksek olması dikkat çeken bir sonuçtur.

Macera turistlerinin genel olarak tercih ettikleri 10 macera aktivitesi için ayırt edici özellikleri incelendiğinde, kaya tırmanışı yapanlar, dışadönük, genç-yetişkin, lisans mezunu, bekâr ve orta gelir sınıfında yer almaktadırlar. Ayrıca, duyusal arayışları yüksek, macera aktivitelerini yeni keşfeden, amatör, sınırlı harcama yapan ve aktiviteler için ortalama zaman harcayan turistlerdir. Uyarılma düzeyleri yüksek olan kaya tırmanışçılarından, düşük düzeyde uyarılan hiçbir katılımcının olmaması dikkat

çekmiştir. Trekking yapanlar, diğer katılımcılarla karşılaştırıldıklarında, daha uzun bir süredir bu aktiviteye katılım göstermelerine rağmen, duyuşal arayışları en düşük olan turistlerdir. Tur bisikleti katılımcıları ise beceri düzeyleri, aktivitelere katılım sıklıkları ve zaman harcamaları bakımından diğer aktivite katılımcılarına göre daha yüksek deneyime sahiptir. Buna rağmen, duyuşal arayışları trekking dışındaki diğer aktivite katılımcılarına göre daha düşüktür. Kano ve kamp katılımcılarındaki dikkat çekici durum, daha genç, daha kısa süredir bu aktivitelere katılan, daha az harcama yapan ve aktivitelere katılım sıklıkları ile duyuşal arayışlarının daha düşük olmasıdır. Rafting yapanlar, diğer macera aktivite katılımcıları ile benzer özellikler sergilemelerine rağmen, bu aktiviteye daha uzun süreli olarak ve daha sık katılmaktadırlar. Buna bağılı olarak duyuşal arayışları ve uyarılma düzeyleri de daha yüksektir. Kayak/snowboard aktivitesine katılanlar, genel özellikleri itibarıyla diğer macera turistleri ile benzerlik göstermektedir. Ancak sadece bu aktivite katılımcılarında içedönüklerin sayısı dışadönüklere göre daha fazladır. Tüplü dalış aktivitesine katılanlar ise beceri düzeyleri bakımından daha çok orta düzey öğrencilerden oluşmaktadır. Son olarak, sörf ve yamaç paraşütü yapanların 6001 TL ve üstü gelir grubunda yer almaları ve yabancı turist sayısının diğer aktivitelere göre daha fazla olması, bu aktivitelerin daha pahalı olması ile ilgili olabilir. Ayrıca, yamaç paraşütü yapanlar duyuşal arayışları ve uyarılma düzeyleri en yüksek olan macera turistleridir.

Sonuç olarak, macera turistlerinin tercih ettikleri 10 aktivite bağlamında, duyuşal arayışları, uyarılma düzeyleri, kişilik özellikleri, demografik ve rekreasyonel davranış özelliklerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Duyuşal arayışı yüksek olan macera turistleri, seyahat düzenlemelerini bağımsız olarak yapmayı, alışılmadık veya nadir tercih edilen destinasyonları ziyaret etmeyi ve riskli macera aktivitelerine katılmayı tercih etmesi beklenmektedir. Öte yandan, duyuşal arayışı düşük olan macera turistleri, gruplar halinde seyahat etmeyi, bilindik destinasyonları ziyaret etmeyi ve daha az riskli rekreasyonel aktivitelere katılmayı tercih etme ihtimalleri daha yüksektir. Araştırma sonuçları, macera turistlerinin aktivite türlerine göre sınıflandırılması gerekliliğı hakkında fikir vermektedir. Bu nedenle, çalışmada her bir aktivite ayrı olarak değerlendirilmiş ve aktivite bazlı tipolojiler oluşturulmaya çalışılmıştır.

7.3. Öneriler

Araştırma sonuçlarının daha iyi bir noktaya taşınması ve beslenmesi için bu alanda akademik çalışma yapacak kişilere ve bu sonuçların pratik hayattaki ihtiyaçları karşılaması için sektör yetkililerine şu önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmada, Türkiye’de en çok tercih edilen 10 macera aktivitesi temel alınmıştır. Dolayısıyla, macera turizmi kapsamında henüz incelenmemiş farklı aktiviteler de mevcuttur. Gelecekte yapılacak araştırmalar, Türkiye’nin farklı bölgelerinde ön plana çıkmış veya çıkması muhtemel diğer macera aktivitelerine odaklanabilir.
- Spesifik olarak seçilmiş bir macera aktivitesi için Türkiye’deki tüm destinasyonları kapsayıcı çalışmalar yapılabilir.
- Destinasyonların macera turistleri için hangi farklı macera aktivitelerini sunulabileceğine yönelik çalışmalar yapılabilir. Türkiye’deki destinasyonlar birçok otel, golf sahası, plaj, müze ve farklı konfor alanları sunsa da bunlar tek başına macera turistleri için sıkıcıdır. Yüksek riskli aktiviteler sunarak, macera turistlerine yeni deneyim alanları yaratmak, destinasyonlar için olmazsa olmazdır.
- Sunulan macera aktivitelerinin macera turistleri ile doğal çevre arasında bir denge sağlaması ve çevrenin zarar görmemesi önceliklerden biri olmalıdır. Örneğin, tüplü dalış sırasında mercan toplanmasını kısıtlamak, yamaç paraşütü sırasında kalkış ve iniş alanlarını temiz tutmak veya kamp ve trekking sırasında yaban hayatına saygı göstermek gibi çevresel faktörlere dikkat edilmesi önemlidir.
- Macera aktiviteleri tehlike arz ettiğinden yaralanma ve ölüm riski mevcuttur. Destinasyonlar aktivitelere bağlı olarak güvenlik düzenlemeleri yapabilir ve acil müdahale alanları oluşturulabilir.
- Macera turistlerinin deneyim ve bilgi durumlarını belgeleyebilecekleri sertifikalar istenebilir ve sertifika sahibi olmayanlar için ek önlemler alınabilir.
- Seyahat acentalarının macera turizmindeki etkinliği artırılabilir. Ancak aktivitelerin yapıldığı alanlarda, alan kılavuzları ve acenta yetkililerinin aktiviteler hakkındaki teknik bilgilerinin yeterli olması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Addison, G. (1999). Adventure tourism and ecotourism. *In Adventure Programming*, 2, 415-430.
- Adventure Travel Trade Association (2015). Adventure tourism development index. The 2015 report. <http://www.adventuretravel.biz> Erişim Tarihi:15.10.2018.
- Adventure Travel Trade Association (2018). Adventure tourism development index. The 2018 report. <http://www.adventuretravel.biz> Erişim Tarihi:02.09.2019.
- Akgündüz, Y. ve Kızılcıoğlu, G. (2016). Likya Yolu'nu yürüyen turistlerin seyahat motivasyonları ve memnuniyet düzeyleri. *Journal of Management & Economics*, 23(3).
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, S. (2016). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Aktaş Polat, S. (2016). *Turizm ve turist psikolojisi*. Ankara: Gazi kitapevi.
- Apter, M. J. (1976). Some data inconsistent with the optimal arousal theory of motivation. *Perceptual and Motor Skills*, 43(3), 1209-1210.
- Apter, M. J. (2007). *Reversal theory. The dynamics of motivation, emotion and personality*. Oneworld Publications, Oxford, England.
- Ardahan, F. (2016). *Her yönüyle rekreasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Arslan Ayazlar, R. (2015). *Akış deneyiminin yamaç paraşütü deneyim doyumu ve yaşam doyumuna etkileri*. (Doktora Tezi).
- Atkinson, R., Atkinson, R., Edward, S., Bem, D. and Hoeksema, S. (2017). *Psikolojiye giriş* (Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu, Çev). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aydın, C. ve Aydın, Ç. (2017). Boş zaman aktivitelerinin akış, öz yeterlilik ve telik-paratelik kuramları kapsamında değerlendirilmesi. *4. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, Kuşadası*.
- Aydın, Ş ve Boz, M. (2018). *Turizmde güncel konu ve eğilimler II*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aytaç, S. (2000.) *İnsanı anlama çabası*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Baymur, (1985). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Kitapevi
- Berlyne, D. E. (1960). *Conflict, arousal and curiosity*. New York: McGraw-Hill.

- Berlyne, D. E. (1971). *Aesthetics and psychobiology*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Berno, T. (1996). Cross-cultural research methods: content or context? A Cook Islands example. *Tourism and Indigenous Peoples*, 376-395.
- Boorstin, D. J. (1961/1964). *The Image: A Guide to Pseudo-events in America*. New York: Harper & Row.
- Buckley, R. (2012). Rush as a key motivation in skilled adventure tourism: resolving the risk recreation paradox. *Tourism Management*, 33(4), 961-970.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Canadian Tourism Commission (1995). Cited in Fennell, D. A., *Ecotourism: An introduction*. Routledge.
- Caber, M. ve Albayrak, T. (2016). Push or pull? Identifying rock climbing tourists' motivations. *Toursim Management*, 55, 74-84.
- Cater, C. I. (2006). Playing with risk? Participant perceptions of risk and management implications in adventure tourism. *Tourism Management*, 27(2), 317-325.
- Celsi, R. L., Rose, L. R. and Leigh, T.W. (1993). An exploration of high-risk leisure consumption through skydiving. *Journal of Consumer Research*, 20(1), 1-23.
- Chen, L. J. and Chen, W. P. (2015). Push-pull factors in international birders' travel. *Tourism Management*, 48, 416-425.
- Chen, S. L., Ou, S. J. and Lin, L. Z. (2001). *Application in recreation and leisure*. Taipei City, Taiwan: Shin Hsin University.
- Crompton, J. L. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408-424.
- Cohen, E. (1979). A Phenomenology of tourist experience. *The Journal of the British Sociological Association* 13(1), 179-201.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. Demir, Çev). Nebraska-ABD: SAGE Publications.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper Perennial.

- Cüceloğlu, D. (2018). *İnsan ve davranışı-psikolojinin temel kavramları* (36. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Doğa Derneği, (2019). <https://www.dogadernegi.org/> Erişim Tarihi:30.09.2019
- Dolnicar, S. (2005). Understanding barriers to leisure travel: Tourist fears as a marketing basis”, *Journal of Vacation Marketing*, 11(3),197-208.
- Donnelly, P. and Young, K. (1988). The construction and confirmation of identity in sport subcultures. *Sociology of Sport Journal*, 5(3), 223-40.
- Erkuş, A. ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalışanların çatışma yönetim tarzlarına etkisi: Savunma sanayinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2).
- Ewert, A. W. (1985). Why people climb: The relationship of participant motives and experience level to mountaineering. *Journal of Leisure Research*, 17(3), 241-50.
- Ewert, A. W. (1989). *Outdoor adventure pursuits: Foundations, models and theories*. Columbus, OH: Publishing Horizons.
- Ewert, A. W. and Hollenhurst, S. (1989). Testing the adventure model: empirical support for a model of risk recreation participation. *Journal of Leisure Research*, 21, 124-139.
- Ewert, A. W. and Hollenhorst, S. (1997). Adventure recreation and its implication for wildness. *International Journal of Wilderness*, 3(2), 21-26.
- Ewert, A. W., Gilbertson, K., Luo, Y. C. and Voight, A. (2013). Beyond “because it’s there”: Motivations for pursuing adventure recreational activities. *Journal of Leisure Research*, 45(1), 91-111.
- Eysenck, H. and Eysenck, S. (1970). *The Eysenck Personality Inventory*. San Diego: Edits.
- Fiske, D. W. and Maddi, S. R. (1961). *Functions of varied experience*. Homewood, Ill.: Dorsey Press.
- Fluker, M. R. and Turner, L. W. (2000). Needs, motivations, and expectations of a commercial whitewater rafting experience. *Journal of Travel Research*, 38(4), 380-389.
- Franken, R. (1993). Sensation seeking and keeping your options open. *Personality and Individual Differences*, 14(1), 247-249.

- Freud, S. (2001). *Haz ilkesinin ötesinde ben ve id.* (A. Babaoğlu, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Fieger, P., Prayag, G. and Bruwer, J. (2019). ‘Pull’ motivation: an activity-based typology of international visitors to New Zealand. *Current Issues in Tourism*, 22(2), 173-196.
- Galloway, G. and Lopez, K. (1999). Sensation seeking and attitudes to aspects of national parks: A preliminary empirical investigation. *Tourism Management*, 20, 665-671.
- Gibson, H. (1996). Thrill seeking vacations: A lifespan perspective. *Loisir et Societe*, 19, 439-458.
- Giddy J. K. and Webb N. L. (2016). The influence of the environment on motivations to participate in adventure tourism: The case of the Tsitsikamma. *South African Geographical Journal*. 98(2), 351-366.
- Gilberston, K. and Ewert, A. (2015). Stability of motivations and risk attractiveness: The adventure recreation experience. *Risk Management*, 17(4), 276-297.
- Gilchrist, H., Povey, R., Dickinson, A. and Povey, R. (1995). The sensation seeking scale: Its use in a study of the characteristics of people choosing “adventure holidays.” *Personality and Individual Differences*, 19(4), 513-516.
- Graburn, N. (1983). The anthropology of tourism. *Annals of Tourism Research* 10(1), 9-33.
- Grant D. (2001). Invited viewpoint-adventure tourism: a journey of the mind. *Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice*, 166-170.
- Green, D. C. and Chalip, L. (1988). Sport tourism as the celebration of subculture. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 275-291.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. and Black, W. (2005). *Multivariate Data Analysis*. NJ: Prentice-Hall.
- Hall, C. M. (1992). *Special interest tourism*. London: Belhaven.
- Harman, S., Çakıcı, C. ve Akatay, A. (2013). İstanbul’a gelen sırtçantalı turistlerin seyahat motivasyonları üzerine bir araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(25), 267-300.
- Harvey, D. C. and Lorenzen J. (2006). Signifying practices and the co-tourist. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 1(1), 9-26.

- Hsieh, T. C. (2007). *Recreational motivation, sensation seeking, and recreational involvement of Taiwan's adventure recreation participants* (Doktora Tezi, University of the Incarnate Word).
- Hebb, D. O. (1955). Drives and the CNS (conceptual nervous system). *Psychological Review*, 62(4), 243.
- Hollenhorst, S., Schuett, M. A., Olson, D. and Chavez, D. J. (1995). An examination of the characteristics, preferences, and attitudes of mountain bike users of the national forests. *Journal of Park and Recreation Administration*, 13, 41-51.
- Hoog, M. A. and Vaughan, G. M. (2011). *Sosyal psikoloji* (İ. Yıldız ve A. Gelme, Çev). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Iso-Ahola, S. E., La Verde, D. and Graefe, A. R. (1989). Perceived competence as a mediator of the relationship between high risk sports participation and self-esteem. *Journal of Leisure Research*, 21(1), 32-39.
- Inbakaran, R. and Jackson, M. (2005). Understanding resort visitors through segmentation. *Tourism and Hospitality Research*, 6(1), 53-71.
- İbrahim, H. and Cordes, K.A. (2008). *Outdoor Recreation, Enrichment For a Lifetime*. Second Edition, Sagamore Publishing, III.
- İl Turizm Müdürlükleri, 2019. <http://www.kultur.gov.tr/TR-96683/il-kultur-turizm-mudurlukleri-internet-siteleri.html>. Erişim Tarihi:10.02.2019.
- Jackson, S. A. and Marsh, H. W. (1996). Development and validation of a scale to measure optimal experience: the flow state scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18, 17-35.
- Jackson, M., White, G. and White, M. (2001). Developing a tourist personality typology. *Proceedings of National Research Conference, Australia*, 177-184.
- Jackson, M. (2006). Development of a tourist personality inventory to evaluate parameters associated with tourist crime victimization (Doktora Tezi).
- Jang, S. and Cai, L. A. (2002). Travel motivations and destination choice: A study of British outbound market. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 13(3), 111-133.
- Jin, X., Xiang, Y., Weber, K. and Liu, Y. (2019). Motivation and involvement in adventure tourism activities: a Chinese tourists' perspective. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(11), 1066-1078.

- Jung, C. G. (1910). The association method. *American Journal of Psychology*, 21(2), 219-269.
- Kamperleri.org, (2019). <https://www.kamperleri.org/> Erişim Tarihi:30.09.2019
- Kanca, B. ve Ertaş, . (2019). *Turizmin geleceği: Yeni arayışlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kane, M. J. and Tucker, H. (2004). Adventure tourism: The freedom to play with reality. *Tourist studies*, 4(3), 217-234.
- Kay, J. and Laberge, S. (2002a). The “new” corporate habitus in adventure racing. *International Review for the Sociology of Sport*, 37(1), 17-36.
- Kay, J. and Laberge, S. (2002b). Mapping the field of “AR”: Adventure racing and bourdieu’s concept of field. *Sociology of Sport Journal*, 19(1), 25-46.
- Kaya, B., Metin, T. ve Kozak, M. A. (2015). Kapalı rekreasyon tesislerinde kullanıcıların akış deneyimi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 6-25.
- Kohler, M. (1996). Risk taking behavior: A cognitive approach. *Psychological Reports*, 78, 489-490.
- Kozak, N. (2018). Cultural visitors and local residents’ interactions: Hippies movement at Sultanahmet in the 1960s. *Anatolia*, 29(2), 225-236.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr> Erişim Tarihi:20.08.2018
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr> Erişim Tarihi:24.10.2019
- Lee, T. and Crompton, J. (1992). Measuring novelty seeking in tourism. *Annals of Tourism Research*, 19, 732-751.
- Lepp, A. and Gibson, H. (2003). Tourist roles, perceived risk and international tourism. *Annals of Tourism Research*, 30, 606-624.
- Lepp, A. and Gibson, H. (2008). Sensation seeking and tourism: Tourist role, perception of risk and destination choice. *Tourism Management*, 29, 740-750
- Leuba, C. (1955). Toward some integration of learning theories: The concept of optimal stimulation. *Psychological Reports*, 1(1), 27-33.

- Lipscombe, N. (1999). The relevance of the peak experience to continued skydiving participation: a qualitative approach to assessing motivations. *Leisure Studies*, 18, 267-288.
- Little, D. E. (2002). How do women construct adventure recreation in their lives? Why we need to re-engage with the essence of adventure experience. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 2(1), 55-69.
- Litvin, S. (2008). Sensation seeking and its measurement for tourism research. *Journal of Travel Research*, 46(4), 440-445
- Lynch, P. and Dibben, M. (2016). Exploring motivations for adventure recreation events: a New Zealand study. *Annals of Leisure Research*, 19(1), 80-97.
- MacCannell, D. (1976/1999) *The Tourist: A New Theory in the Leisure Class*. Berkeley: University of California Press.
- Malkin, M. J. and Rabinowitz, E. (1998). Sensation seeking and high-risk recreation. *Parks & Recreation*. 33(7), 34-39.
- Martin, P. and S. Priest (1986). Understanding adventure experience. *Adventure Education*, 3(1), 18-21.
- Mason, M., Gos, L. and Moretti, A. (2017). Motivations, perceived risk and behavioural intentions in hard adventure tourism. A natural park case study. *Sinergie Italian Journal of Management*, 34, 181-199
- Meier, J. F., Morash, T. W. and Welton, G. E. (1980). *High-adventure outdoor pursuits: Organisation and leadership*. Columbus, OH: Publishing Horizons.
- Meyersohn, R. (1981) *Tourism as a socio-cultural phenomenon: Research perspectives*. Waterloo: Otium Publications.
- Michael, D. J. (2017). *What hispter and monks share*. America Press.
- Millington, K., Locke, T. and Locke, A. (2001). Occasional studies: Adventure travel. *Travel and Tourism Analyst*, 4, 65-97.
- Muller, T. E. and Cleaver, M. (2000). Targeting the CANZUS baby boomer explorer and adventurer segments. *Journal of Vacation Marketing*, 6(2), 154-69.
- Mullins, P. M. (2014). A Socio-environmental case for skill in outdoor adventure. *Journal of Experiential Education*. 37(2), 129-143

- Murphy, L. E. (2001). Exploring social interactions of backpackers. *Annals of Tourism Research*, 26, 50-67.
- Murray, D. M. (2003). *Living on the edge: Sensation seeking and extreme sports participation*. (Doktora Tezi).
- Outdoor Industry Foundation. (2011). *Outdoor recreation participation report 2011*. Boulder, CO: The Outdoor Foundation.
- Özer, Ö., Avcı, M. ve Karakuş, N. (2016). A study for the evaluation of alternative tourism opportunities in Fethiye destination. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(1), 21-26.
- Park, S. and Stangl, B. (2020). Augmented reality experiences and sensation seeking. *Tourism Management*, 77, 104023.
- Pearce, P. L. (1988). *The ulysses factor: Evaluating visitors in tourist settings*. New York: Springer-Verlag.
- Pearce, P. L. and Lee, U. I. (2005). Developing the travel career approach to tourist motivation. *Journal of Travel Research*, 43, 226-237.
- Pine, J. and Gilmore, J. (2012). *Deneyim ekonomisi*. (L. Cinemre, Çev). İstanbul: Optimist
- Pizam, A., Neumann, Y. and Reichel, A. (1979). Tourist satisfaction: Uses and misuses. *Annals of Tourism research*, 6(2), 195-197.
- Pizam, A., Jeong, G. H., Reichel, A., van Boemmel, H., Lusson, J. M., Steynberg, L. Mason, M. and Montmany, N. (2004). The relationship between risk-taking, sensation-seeking, and the tourist behavior of young adults: A cross-cultural study. *Journal of Travel Research*, 42(3), 251-260.
- Plog, S. (1972). Why destination areas rise and fall in popularity? *Cornell Hotel and Restaurant Quarterly*, 14(4), 55-58.
- Plog, S. (1987). *Understanding psychographics in tourism research*. Travel, tourism and hospitality research. New York: Wiley.
- Plog, S. (1991). *Leisure travel: Making it a growth market... again*. New York: John Wiley and Sons.
- Plog, S. (2001). Why destinastions areas rise and fall in popularity, an update of Cornel Quarterly Classic. *Cornel Hotel and Administrastion Quarterly*, 42(3), 13-24.

- Prayag, G. (2010). Images as pull factors of a tourist destination: A factor-cluster segmentation analysis. *Tourism Analysis*, 15(2), 213-226.
- Priest, S. (1992). Factor exploration and confirmation for the dimensions of an adventure experience. *Journal of Leisure Research*, 24(2), 127-139.
- Priest, S. (2001). *The semantics of adventure programming*. Venture Publishing.
- Przeclawski, K. (1985). The role of tourism in contemporary culture. *The Tourist Review*, 40(1), 2-6.
- Pomfret, G. (2006). Mountaineering adventure tourists: A conceptual framework for research. *Tourism Management*, 27(1), 113-123.
- Rainey, D. W., Amunategui, F., Agocs, H. and Larick, J. (1992). Sensation seeking and competitive trait anxiety among college rodeo athletes. *Journal of Sport Behavior*, 15(4), 307.
- Rickly, J. M. (2016). Lifestyle mobilities: A politics of lifestyle rock climbing. *Mobilities*, 11(2), 243-263.
- Robbins, S. P. (2003). *Organizational behavior*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Robinson, D. W. (1992). A descriptive model of enduring risk recreation involvement. *Journal of Leisure Research*, 24(1), 52-63.
- Sarıgöllü, E. and Huang, R. (2005). Benefits segmentation of visitors to Latin America. *Journal of Travel Research*, 43(3), 277-293.
- Saayman, M., Saayman A. and Juliet A. R. (2001). Domestic tourist spending and economic development: The case of the North West Province, *Development Southern Africa*, 18(4), 443-456.
- Selwyn, T. (ed.) (1996) *The tourist image: Myths and myth making in tourism*. Chichester: Wiley.
- Shackley, M. L. (1996). *Wildlife tourism*. Cengage Learning EMEA.
- Shaw, G. and Williams, A. M. (1994). *Critical issues in tourism: a geographical perspective*. Blackwell Publishers.
- Shoham, A., Rose, G. and Kahle, L. (2000). Practitioners of risky sports: A quantitative examination. *Journal of Business Research*, 47, 237-251.
- Smith, C. and Jenner, P. (1999). The adventure travel market in Europe. *Travel and Tourism Analyst*, 4, 43-64.

- Sung, H. H., Morrison, A. M. and O’Leary, J. T. (1997). Definition of adventure travel: Conceptual framework for empirical application from the provider’s perspective. *Asia-Pacific Journal of Tourism Research*, 1(2), 47-67.
- Sung, H. H. (2004). Classification of adventure travelers: behavior, decision making, and target markets. *Journal of Travel Research*, 42(4), 343-356.
- Swarbrooke, J., Beard, S. C., Leckie, S. and Pomfret, G. (2003) *Adventure tourism: The new frontier*. Oxford: Butterworth Heinemann.
- Wagner, A. M. and Houlihan, D. D. (1994). Sensation seeking and trait anxiety in hang-glider pilots and golfers. *Personality and Individual Differences*. 16(6), 975-977.
- Warburton, N. (2015). *Felsefenin kısa tarihi*. (G. Ateşoğlu, Çev.) İstanbul: Alfa Felsefe.
- Weber, K. (2001). Outdoor adventure tourism: A review of research approaches. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 360-377.
- Wheaton, B. (2000). “Just Do It”: Consumption, commitment, and identity in the windsurfing subculture. *Sociology of Sport Journal*, 17(3), 254-74.
- World Tourism Organization (1997). *Tourism 2020 vision: Executive summary*. UNWTO, Madrid.
- World Tourism Organization (2019a). *UNWTO tourism definitions*. UNWTO, Madrid.
- World Tourism Organization (2019b). *UNWTO world tourism barometer and statistical annex*. UNWTO, Madrid.
- Tanrisevdi, A. (2009). Türk Özeliilgi gezginleri sansasyon arama özelliği sergilemekte midir? *Ege Academic Review*, 9(4): 1313-1340.
- Trimpop, R., Kerr, J. and Kirkcaldy, B. (1999). Comparing personality constructs of risk-taking behavior. *Personality and Individual Differences*, 26, 237-254.
- Tsaur, S. H., Lin, W. R. and Liu, J. S. (2013). Sources of challenge for adventure tourists: Scale development and validation. *Tourism Management*, 38, 85-93.
- Tucker, H. (2003) *Living with tourism: Negotiating identities in a turkish village*. London: Routledge.
- Turgut, İ. ve Clow, K. (2010). *Likya Yolu’nda yürümek*. İstanbul: Mart Matbaacılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2019). <http://www.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi:19.05.2019.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies*. London: SAGE Publications.

- Zuckerman, M., Eysenck, S. B. ve Eysenck, H. J. (1978). Sensation seeking in England and America: Cross-cultural, age, and sex comparisons. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(1), 139.
- Zuckerman, M. (1979). *Sensation seeking (psychology revivals): Beyond the optimal level of arousal*. Psychology Press.
- Zuckerman, M. (1983). Sensation seeking and sports. *Personality and Individual Differences*, 4(3), 285-292.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Cambridge university press.

EKLER

Ek 1. Uzman Görüş Formu: Duyusal Arayış Ölçeği

Duyusal Arayış Ölçeği Uzman Görüş Formu

Değerli Hocam, aşağıda görüşlerinize sunulan ölçek, macera aktiviteleri katılımcılarının uyarılma düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. Özgün dili İngilizce olan bu ölçek için gerekli çeviriler yapılmış ve ilgili ifadeler aşağıda bilgilerinize sunulmuştur. Sizden istenilen her bir ifadeyi, amacına uygunluk ve anlaşılabilirlik yönünden değerlendirmenizdir.

Eğer ifadeler amaca uygun ve anlaşılır ise “Gerekli” seçeneğini, eğer ifadeler konu kapsamında ancak düzeltilmesi veya değiştirilmesi gerekiyorsa “Yararlı / Yetersiz” seçeneğini, ifadeler konuyu temsil etmiyor ve anlaşılmıyor ise lütfen “Gereksiz” seçeneğini işaretleyiniz. Değerli görüşleriniz için teşekkür ederim.

Duyusal Arayış Ölçeği

Duyusal Arayış Ölçeği, macera aktiviteleri katılımcılarının uyarılma düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. Bu ankette listelenen ifadeler katılımcılara, uyarıcı aktivitelere katılmayı sevip sevmediklerini veya normal durumları kabul edip etmediklerini ölçmektedir. Lütfen aşağıda verilen ifadelerden size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bu veriler bilimsel araştırma amaçlı kullanılacak olup gizli tutulacaktır. Araştırmaya verdiğiniz katkı ve destekten dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Serhat Bingöl, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
serhat.bingol@bilecik.edu.tr

İfadeler	Gerekli	Yararlı / Yetersiz	Gereksiz
1. Dağ tırmanışı yapan biri olmayı dilerdim.			
2. Bazen korkutucu şeyler yapmaktan hoşlanırım.			
3. Rafting ve kano gibi su sporları yapmak isterim.			
4. Sörf yapmak isterim.			
5. Uçak kullanmayı öğrenmek isterim.			
6. Tüplü dalış yapmak isterim.			
7. Paraşüt ile atlamayı denemek isterim.			
8. Tırmanış yapmaktan keyif alırım.			
9. Küçük bir yelkenli ile uzun mesafeli bir yolculuğa çıkmak isterim.			
10. Yüksek dağ yamaçlarında hızlı kayak yapma duygusundan keyif alacağımı düşünüyorum.			
11. Bazı dünyevi vücut kokularını severim.			
12. Kaybolmak pahasına olsa bile yabancı bir şehir veya bölgeyi kendi başıma keşfetmeyi severim.			
13. Esrar içmeyi denedim veya denemek isterim.			
14. Halüsinasyona neden olan yeni uyuşturuculardan bazılarını denemek isterim.			

15. Daha önce tatmadığım yemekleri denemeyi severim.			
16. Önceden planlanmamış ve kesin güzergâh veya zaman çizelgesi olmaksızın bir geziye çıkmak isterim.			
17. Sanatçılar ve hippiler gibi uzak gruplar ile arkadaşlık kurmak isterim.			
18. Eşcinsel bireyler ile tanışmak isterim.			
19. Çoğu zaman “çatışan” renkler ve modern resmin düzensiz formunu güzel buluyorum.			
20. Etkileri bazen tuhaf olsa da insanlar istedikleri gibi giyinmelidir.			
21. Çılgın “engelsiz” partileri severim.			
22. Farklı kişiler ile cinsel ilişkiye girmek isterim.			
23. Sık sık kafayı bulmayı severim.			
24. Sıra dışı veya yasadışı olsalar bile yeni ve heyecan verici deneyimleri ve hisleri yaşamayı severim.			
25. Fiziksel olarak beni heyecanlandıran karşı cinsten bireyler ile flört etmeyi severim.			
26. Çok içki içmek iyi partinin anahtarıdır.			
27. Bir kişinin evlilik öncesi ciddi cinsel tecrübesi olmalıdır.			
28. Kendimi dünyanın dört bir yanında, zevk arayışı içinde olarak düşünebilirim.			
29. Filmlerdeki “erotik” sahnelerden birçoğunu izlemekten zevk alıyorum.			
30. Birkaç içki içtikten sonra kendimi çok iyi hissediyorum.			
31. Daha önce izlediğim bir filmi tekrar izlemeye dayanamıyorum.			
32. Aynı eski yüzleri görmekten sıkılırım.			
33. Bir insanın yapacağı ve söyleyeceği hemen hemen her şeyi önceden tahmin edebildiğinizde, o kişi sıkıcı oluyor.			
34. Genellikle önceden neler olacağını tahmin edebildiğim bir filmde veya oyundan keyif almam.			
35. Evde film veya video izlemeyi oldukça sıkıcı bulurum.			
36. Ne zaman ne yapacağı belli olmayan arkadaşları tercih ederim.			
37. Kısa bir süre de olsa evde kalmam gerekiyorsa çok huzursuz hissederim.			
38. En kötü sosyal günah, sıkılmaktır.			
39. Bazen başkalarına hakaret etseler de sivri zekalı ve esprili insanlardan hoşlanırım.			
40. Donuk ya da sıkıcı bireylere karşı hiç tahammülüm yok.			

Rekreasyonel Davranış Özellikleri

1. Ne zamandır bu tür aktivitelere katılıyorsunuz?	(1) 1 yıl ve altı (2) 2-4 yıl (3) 5-7 yıl (4) 8-10 yıl (5) 11 yıl ve üstü			
2. Aktivitelerdeki beceri düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?	(1) Başlangıç (2) Orta düzey öğrenci (3) Amatör/gönüllü (4) Profesyonel veya eğitimci			
3. Bu aktiviteler için yıllık ortalama harcamanız ne kadardır?	1. 0-500 TL (2) 501-1000 TL (3) 1001-2000 TL (4) 2001-5000 TL (5) 5001 TL ve üstü			
4. Aktivitelere ne sıklıkla katılım gösteriyorsunuz?	(1) Ayda 5 ve üstü (2) Ayda 1-5 (3) Yılda 11-6 (4) Yılda 5-2 (5) Yılda 1 ve altı			
5. Katıldığınız aktiviteye ne kadar zaman harcıyorsunuz?	(1) 1 saat ve altı (2) 2-4 saat (3) 5-7 saat (4) 8-10 saat (5) 11 saat ve üstü			

Ek 2. Uzman Görüşleri: Duyusal Arayış Ölçeği

Duyusal Arayış Ölçeği Uzman Görüş Formu

Değerli Hocam, aşağıda görüşlerinize sunulan ölçek, macera aktiviteleri katılımcılarının uyarılma düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. Özgün dili İngilizce olan bu ölçek için gerekli çeviriler yapılmış ve ilgili ifadeler aşağıda bilgilerinize sunulmuştur. Sizden istenilen her bir ifadeyi, amacına uygunluk ve anlaşılabilirlik yönünden değerlendirmenizdir.

Eğer ifadeler amaca uygun ve anlaşılır ise “Gerekli” seçeneğini, eğer ifadeler konu kapsamında ancak düzeltilmesi veya değiştirilmesi gerekiyorsa “Yararlı / Yetersiz” seçeneğini, ifadeler konuyu temsil etmiyor ve anlaşılmıyor ise lütfen “Gereksiz” seçeneğini işaretleyiniz. Değerli görüşleriniz için teşekkür ederim.

Duyusal Arayış Ölçeği

Duyusal Arayış Ölçeği, macera aktiviteleri katılımcılarının uyarılma düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. Bu ankette listelenen ifadeler katılımcılara, uyarıcı aktivitelere katılmayı sevip sevmediklerini veya normal durumları kabul edip etmediklerini ölçmektedir. Lütfen aşağıda verilen ifadelerden size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bu veriler bilimsel araştırma amaçlı kullanılacak olup gizli tutulacaktır. Araştırmaya verdiğiniz katkı ve destekten dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Serhat Bingöl, Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi,

serhat.bingol@bilecik.edu.tr

İfadeler	Gerekli	Yararlı / Yetersiz	Gereksiz
1. Dağ tırmanışı yapan biri olmayı dilerdim.	16	-	-
2. Bazen korkutucu şeyler yapmaktan hoşlanırım.	10	6	-
3. Rafting ve kano gibi su sporları yapmak isterim.	15	1	-
4. Sörf yapmak isterim.	16	-	-
5. Uçak kullanmayı öğrenmek isterim.	13	3	-
6. Tüplü dalış yapmak isterim.	16	-	-
7. Paraşüt ile atlamayı denemek isterim.	13	3	-
8. Tırmanış yapmaktan keyif alırım.	14	2	-
9. Küçük bir yelkenli ile uzun mesafeli bir yolculuğa çıkmak isterim.	12	3	1
10. Yüksek dağ yamaçlarında hızlı kayak yapma duygusundan keyif alacağımı düşünüyorum.	10	6	-
11. Bazı dünyevi vücut kokularını severim.	5	8	3
12. Kaybolmak pahasına olsa bile yabancı bir şehir veya bölgeyi kendi başıma keşfetmeyi severim.	14	2	-
13. Esrar içmeyi denedim veya denemek isterim.	6	3	7
14. Halüsinasyona neden olan yeni uyuşturuculardan bazılarını denemek isterim.	5	2	9
15. Daha önce tatmadığım yemekleri denemeyi severim.	16	-	-
16. Önceden planlanmamış ve kesin güzergâh veya zaman çizelgesi olmaksızın bir geziye çıkmak isterim.	10	6	-

17. Sanatçılar ve hippiler gibi uzak gruplar ile arkadaşlık kurmak isterim.	10	6	-
18. Eşcinsel bireyler ile tanışmak isterim.	6	2	8
19. Çoğu zaman “çatışan” renkler ve modern resmin düzensiz formunu güzel buluyorum.	2	6	8
20. Etkileri bazen tuhaf olsa da insanlar istedikleri gibi giyinmelidir.	8	8	-
21. Çılgın “engelsiz” partileri severim.	14	2	-
22. Farklı kişiler ile cinsel ilişkiye girmek isterim.	10	6	-
23. Sık sık kafayı bulmayı severim.	2	6	8
24. Sıra dışı veya yasadışı olsalar bile yeni ve heyecan verici deneyimleri ve hisleri yaşamayı severim.	12	4	-
25. Fiziksel olarak beni heyecanlandıran karşı cinsten bireyler ile flört etmeyi severim.	13	3	-
26. Çok içki içmek iyi partinin anahtarıdır.	10	6	-
27. Bir kişinin evlilik öncesi ciddi cinsel tecrübesi olmalıdır.	5	7	6
28. Kendimi dünyanın dört bir yanında, zevk arayışı içinde olarak düşünebilirim.	8	8	-
29. Filmlerdeki “erotik” sahnelerden birçoğunu izlemekten zevk alıyorum.	2	6	8
30. Birkaç içki içtikten sonra kendimi çok iyi hissediyorum.	6	8	2
31. Daha önce izlediğim bir filmi tekrar izlemeye dayanamıyorum.	14	2	-
32. Aynı eski yüzleri görmekten sıkılırım.	15	1	-
33. Bir insanın yapacağı ve söyleyeceği hemen hemen her şeyi önceden tahmin edebildiğinizde, o kişi sıkıcı oluyor.	13	3	-
34. Genellikle önceden neler olacağını tahmin edebildiğim bir filmde veya oyundan keyif almam.	15	1	-
35. Evde film veya video izlemeyi oldukça sıkıcı bulurum.	16	-	-
36. Ne zaman ne yapacağı belli olmayan arkadaşları tercih ederim.	16	-	-
37. Kısa bir süre de olsa evde kalmam gerekiyorsa çok huzursuz hissederim.	16	-	-
38. En kötü sosyal günah, sıkılmaktır.	9	7	-
39. Bazen başkalarına hakaret etseler de sivri zekalı ve esprili insanlardan hoşlanırım.	13	3	-
40. Donuk ya da sıkıcı bireylere karşı hiç tahammülüm yok.	15	1	-

Rekreasyonel Davranış Özellikleri

1. Ne zamandır bu tür aktivitelere katılıyorsunuz?	(1) 1 yıl ve altı (2) 2-4 yıl (3) 5-7 yıl (4) 8-10 yıl (5) 11 yıl ve üstü	8	8	-
2. Aktivitelerdeki beceri düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?	(1) Başlangıç (2) Orta düzey öğrenci (3) Profesyonel veya eğitimci	7	9	-
3. Bu aktiviteler için yıllık ortalama harcamanız ne kadardır?	(1) 0-500 TL (2) 501-1000 TL (3) 1001-2000 TL (4) 2001-5000 TL (5) 5001 TL ve üstü	15	1	-
4. Aktivitelere ne sıklıkla katılım gösteriyorsunuz?	(1) Ayda 5 ve üstü (2) Ayda 1-5 (3) Yılda 11-6 (4) Yılda 5-2 (5) Yılda 1 ve altı	9	7	-
5. Katıldığınız aktiviteye ne kadar zaman harcıyorsunuz?	(1) 1 saat ve altı (2) 2-4 saat (3) 5-7 saat (4) 8-10 saat (5) 11 saat ve üstü	12	4	-

Ek 3. Uzman Görüş Formu: Dışadönüklük Kişilik Ölçeği

Dışadönüklük Kişilik Ölçeği Uzman Görüş Formu

Değerli Hocam, aşağıda görüşlerinize sunulan ölçek, macera turistlerinin kişilik özelliklerini (Allocentric-Psychocentric) ölçmek için tasarlanmıştır. Özgün dili İngilizce olan bu ölçek için gerekli çeviriler yapılmış ve ilgili ifadeler aşağıda bilgilerinize sunulmuştur. Sizden istenilen her bir ifadeyi, amacına uygunluk ve anlaşılabilirlik yönünden değerlendirmenizdir.

Eğer ifadeler amaca uygun ve anlaşılır ise “Gerekli” seçeneğini, eğer ifadeler konu kapsamında ancak düzeltilmesi veya değiştirilmesi gerekiyorsa “Yararlı / Yetersiz” seçeneğini, ifadeler konuyu temsil etmiyor ve anlaşılmıyor ise lütfen “Gereksiz” seçeneğini işaretleyiniz.

Değerli görüşleriniz için teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Serhat Bingöl, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
serhat.bingol@bilecik.edu.tr

İfadeler	Gerekli	Yararlı / Yetersiz	Gereksiz
1. Seyahatlerimde tur paketlerini tercih ederim.			
2. Maceraperest biri olarak yalnız başıma keşfetmeyi severim.			
3. Deniz, kum, güneş gibi sıradan aktivitelerden hoşlanırım.			
4. Keşfetme duygusu ile yeni deneyimler yaşamaktan hoşlanırım.			
5. Seyahatlerimde havayolundan ziyade karayolunu tercih ederim.			
6. Henüz kimsenin keşfetmediği yeni ve farklı yerler arayışında olurum.			
7. Bilindik destinasyonları tercih ederim.			
8. Oldukça aktif bir kişiyimdir.			
9. Seyahatlerimde yaşadığım yere benzer otel, restoran ve turistik mekânları tercih ederim.			
10. “Turistik” olmayan bölgeleri tercih ederim.			
11. “Yabancı olmayan”, tanıdık bir atmosferde bulunmayı tercih ederim.			
12. Konaklama ve yeme içme olanaklarının temel ihtiyaçlarımı karşılamasını yeterli bulurum.			
13. Kendim gibi olan diğer gezginlerle birlikteyken daha rahat hissederim.			
14. Başka ülkelerden veya kültürlerden insanlarla tanışmak ve etkileşimde olmaktan hoşlanırım.			
15. Tüm seyahat planımın benim yerime yapılmasını tercih ederim.			

Diğer Görüşler:

Ek 4. Uzman Görüşleri: Dışadönüklük Kişilik Ölçeği

Dışadönüklük Kişilik Ölçeği Uzman Görüş Formu

Değerli Hocam, aşağıda görüşlerinize sunulan ölçek, macera turistlerinin kişilik özelliklerini (Allocentric-Psychocentric) ölçmek için tasarlanmıştır. Özgün dili İngilizce olan bu ölçek için gerekli çeviriler yapılmış ve ilgili ifadeler aşağıda bilgilerinize sunulmuştur. Sizden istenilen her bir ifadeyi, amacına uygunluk ve anlaşılabilirlik yönünden değerlendirmenizdir.

Eğer ifadeler amaca uygun ve anlaşılır ise “Gerekli” seçeneğini, eğer ifadeler konu kapsamında ancak düzeltilmesi veya değiştirilmesi gerekiyorsa “Yararlı / Yetersiz” seçeneğini, ifadeler konuyu temsil etmiyor ve anlaşılmıyor ise lütfen “Gereksiz” seçeneğini işaretleyiniz.

Değerli görüşleriniz için teşekkür ederim.

*Öğr. Gör. Serhat Bingöl, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
serhat.bingol@bilecik.edu.tr*

İfadeler	Gerekli	Yararlı / Yetersiz	Gereksiz
1. Seyahatlerimde tur paketlerini tercih ederim.	10	2	-
2. Maceraperest biri olarak yalnız başıma keşfetmeyi severim.	9	3	-
3. Deniz, kum, güneş gibi sıradan aktivitelerden hoşlanırım.	10	2	-
4. Keşfetme duygusu ile yeni deneyimler yaşamaktan hoşlanırım.	9	3	-
5. Seyahatlerimde havayolundan ziyade karayolunu tercih ederim.	8	4	-
6. Henüz kimsenin keşfetmediği yeni ve farklı yerler arayışında olurum.	9	3	-
7. Bilindik destinasyonları tercih ederim.	10	2	-
8. Oldukça aktif bir kişiyimdir.	9	3	-
9. Seyahatlerimde yaşadığım yere benzer otel, restoran ve turistik mekânları tercih ederim.	9	3	-
10. “Turistik” olmayan bölgeleri tercih ederim.	11	1	-
11. “Yabancı olmayan”, tanıdık bir atmosferde bulunmayı tercih ederim.	10	2	-
12. Konaklama ve yeme içme olanaklarının temel ihtiyaçlarımı karşılamasını yeterli bulurum.	10	2	-
13. Kendim gibi olan diğer gezginlerle birlikteyken daha rahat hissederim.	10	2	-
14. Başka ülkelerden veya kültürlerden insanlarla tanışmak ve etkileşimde olmaktan hoşlanırım.	11	1	-
15. Tüm seyahat planımın benim yerime yapılmasını tercih ederim.	10	2	-

Diğer Görüşler:

Ek 5. Soru Formu Türkçe

Duyusal Arayış ve Dışadönüklük Anketi

Duyusal Arayış Ölçeği, macera aktiviteleri katılımcılarının duysal arayışları ile uyarılma düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. Dışadönüklük Ölçeği ise bireylerin kişilik özelliklerini ortaya koymak için geliştirilmiştir. Bu ankette listelenen ifadeler, katılımcıların uyarıcı aktivitelere katılmayı sevip sevmediklerini, sıradanlığı kabul edip etmediklerini ve kişilik özelliklerini ölçmektedir. Lütfen aşağıda verilen ifadelerden size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bu veriler bilimsel araştırma amaçlı kullanılacak olup gizli tutulacaktır. Araştırmaya verdiğiniz katkı ve destekten dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Serhat Bingöl
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
serhat.bingol@bilecik.edu.tr

Lütfen, aşağıdaki ifadeleri, **(1) Kesinlikle Katılmıyorum; (2) Katılmıyorum; (3) Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum; (4) Katılıyorum; (5) Kesinlikle Katılıyorum** olacak şekilde işaretleyiniz.

Duyusal Arayış

İfadeler	1	2	3	4	5
1. Tırmanış (Dağ/Kaya) yapmak isterim.					
2. Korkutucu şeyler yapmaktan hoşlanırım.					
3. Rafting ve kano gibi su sporları yapmak isterim.					
4. Sörf yapmak isterim.					
5. Uçak (Savaş uçağı, Yolcu uçağı, Planör) kullanmayı öğrenmek isterim.					
6. Tüplü dalış yapmak isterim.					
7. Paraşüt atlayışı yapmak isterim.					
8. Trekking (Uzun süreli doğa ve dağ yürüyüşü) yapmaktan keyif alırım.					
9. Küçük bir yelkenli ile uzun mesafeli bir yolculuğa çıkmak isterim.					
10. Yüksek hızda kayak/snowboard yapmaktan keyif alırım.					
11. Kaybolmak pahasına yabancı bir şehri veya bölgeyi kendi başıma keşfetmeyi severim.					
12. Daha önce tatmadığım yemekleri denemek isterim.					
13. Rota ve zaman planlaması yapmadan bir geziye çıkmak isterim.					
14. Hippiler gibi marjinal gruplar ile arkadaşlık kurmak isterim.					
15. Etkileri ne olursa olsun insanların istedikleri gibi giyinmesi gerektiğini düşünürüm.					
16. Çılgın partileri severim.					
17. Sıra dışı veya yasadışı olsalar bile yeni ve heyecan verici deneyimleri ve hisleri yaşamayı severim.					
18. Flört etmeyi severim.					
19. Dünyanın dört bir yanında farklı deneyimler yaşamak isterim.					
20. Birkaç içki içtikten sonra kendimi daha iyi hissederim.					
21. Daha önce izlediğim bir filmi tekrar izlemeye tahammül edemem.					
22. Aynı yüzleri görmekten sıkılırım.					
23. Sürekli aynı şeyleri yapan ve söyleyen kişileri sıkıcı bulurum.					
24. Önceden neler olacağını tahmin edebildiğim bir filmde veya oyundan keyif almam.					
25. Evde film veya video izlemeyi oldukça sıkıcı bulurum.					
26. Ne zaman ne yapacağı belli olmayan kişilerle arkadaşlık kurmayı severim.					
27. Kısa bir süre de olsa evde kalmam gerekiyorsa çok huzursuz hissederim.					
28. Sosyal hayattaki en kötü his sıkılmaktır.					
29. Bazen kırıcı olsalar bile sivri zekâlı ve esprili insanlardan hoşlanırım.					
30. Donuk ya da sıkıcı bireylere hiç tahammül edemem.					

Dışadönüklük

İfadeler	1	2	3	4	5
31. Seyahatlerimde paket turları ya da seyahat acentalarının düzenlediği turları tercih ederim.					
32. Maceraperest biri olarak yalnız başıma keşfetmeyi severim.					
33. Deniz, kum, güneş gibi sıradan tatilleri severim.					
34. Keşfetme duygusu ile yeni deneyimler yaşamak isterim.					
35. Seyahatlerimde uçak yerine arabayı tercih ederim.					
36. Henüz kimsenin gitmediği yeni ve farklı yerler ararım.					
37. Herkesin gittiği tanınmış destinasyonları tercih ederim.					
38. Seyahat konusunda oldukça aktif bir kişiyimdir.					
39. Seyahatlerimde ikamet ettiğim yere benzeyen otel, restoran ve turistik mekânları tercih ederim.					
40. “Turistik” olmayan bölgeleri tercih ederim.					
41. “Yabancı olmayan”, tanıdık bir atmosferde bulunmayı tercih ederim.					
42. Gittiğim yerlerde yeme-içme ve konaklama gibi temel ihtiyaçlarımın asgari düzeyde karşılanması benim için yeterlidir.					
43. Seyahatlerimde kendim gibi olan diğer insanlarla birlikteyken daha rahat hissederim.					
44. Seyahatlerimde başka ülkelerden veya kültürlerden gezginlerle tanışmayı ve ilgilenmeyi severim.					
45. Tüm seyahat planımı benim yerime bir başkasının yapmasını tercih ederim.					

Rekreasyonel Davranış Özellikleri

46. Ne zamandan beri bu tür aktivitelere katılıyorsunuz?	
47. Aktivitelerdeki beceri düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?	☐ Başlangıç ☐ Gönüllü/Amatör ☐ Orta Düzey Öğrenci ☐ Profesyonel
48. Bu aktiviteler için yıllık ortalama harcamanız ne kadardır (TL)?	
49. Aktivitelere ne sıklıkla katılım gösteriyorsunuz?	
50. Katıldığınız aktiviteye her defasında ortalama ne kadar zaman harcıyorsunuz?	
51. Bu aktiviteye tekrar katılmayı düşünür müsünüz?	☐ Evet ☐ Hayır

Demografik Sorular

Lütfen arka sayfaya geçiniz

52. Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
53. Yaşınız	
54. Medeni durumunuz	☐ Bekâr ☐ Evli
55. Çocuğunuz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
56. Yaşadığınız şehir	
57. Son mezun olduğunuz okul	
58. Mesleğiniz	
59. Aylık ortalama geliriniz (TL)	

Anket tamamlanmıştır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Ek 6. Soru Formu İngilizce

Sensation Seeking Scale

Sensation Seeking Scale is designed to test adventure recreation participants' intenseness and desire of seeking the sense of stimulation. The Allosentrik Scale was developed to reveal the personality typology of the tourist. Questions listed in this questionnaire will tend to ask participants if they like participating excitatory activities or if they can't accept ordinary things and show their typology. As a result, when you are answering the questions, please consider if you favor certain things and find some things unacceptable. Please circle the number based on how much you agree on the statement.

Lecturer Serhat Bingöl, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
serhat.bingol@bilecik.edu.tr

1= Totally Disagree; 2= Disagree; 3= No comment; 4= Agree; 5= Totally Agree

Questions	1	2	3	4	5
1. I often wish I could be a mountain climber.					
2. I sometimes like to do things that are a little frightening.					
3. I would like to take up the sport of water skiing.					
4. I would like to try surfboard riding.					
5. I would like to learn to fly an airplane.					
6. I would like to go scuba diving.					
7. I would like to try parachute jumping.					
8. I like to dive off the high board.					
9. I would like to sail a long distance in a small but seaworthy sailing craft.					
10. I think I would enjoy the sensations of skiing very fast down a high mountain slope.					
11. I like to explore a strange city or section of town myself, even if it means getting lost.					
12. I like to try new foods that I have never tasted before.					
13. I would like to take off on a trip with no preplanned or definite routes or timetables.					
14. I would like to make friends in some of the "far-out" groups like artists or "hippies."					
15. People should dress in individual ways even if the effects are sometimes strange.					
16. I like wild "uninhibited" parties.					
17. I like to have new and exciting experiences and sensations even if they are a little unconventional or illegal.					
18. I like to date members of the opposite sex who are physically exciting.					
19. I could conceive of myself seeking pleasures around the world with the "jet set."					
20. I feel best after taking a couple of drinks.					
21. I can't stand watching a movie that I've seen before.					
22. I get bored seeing the same old faces.					
23. When you can predict almost everything a person will do and say, he or she must be a bore.					
24. I usually don't enjoy a movie or a play where I can predict what will happen in advance.					
25. Looking at someone's home movies or travel slides bores me tremendously.					
26. I prefer friends who are excitingly unpredictable.					
27. I get very restless if I have to stay around home for any length of time.					
28. The worst social sin is to be a bore.					
29. I like people who are sharp and witty even if they do sometimes insult others.					
30. I have no patience with dull or boring persons.					

Next Page Please

Allocentric

Questions	1	2	3	4	5
31. I prefer the tour package vacation.					
32. I am adventuresome and I like to explore alone.					
33. I enjoy commonplace activities such as sun, sand and surf.					
34. I enjoy a sense of discovery and having new experiences.					
35. I prefer to drive to a destination rather than fly.					
36. I seek out novel and different destinations before others have been there.					
37. I prefer a familiar tourist destination.					
38. I am a highly active person.					
39. While on holidays, I prefer accommodations, restaurants, attractions, and shops similar to those at home.					
40. I prefer areas that are not "touristy".					
41. I prefer a "non-foreign" atmosphere?					
42. I accept basic conveniences in accommodations and food.					
43. I am more comfortable being with other travellers like myself.					
44. I enjoy meeting and dealing with people from another country or culture.					
45. I prefer to have all travel arrangements made for me.					

Recreational Behavior

46. Since when do you participate in such activities?	
47. How do you rate your skill level in the activities?	☐ Beginner ☐ Amateur ☐ Middle Learner ☐ Professional /Coach
48. How much is your annual average expenditure for these activities (Euro)?	
49. How often do you participate in activities?	
50. How much time do you spend on average each time you participate?	
51. Would you like to participate this activity again?	☐ Yes ☐ No

Demografic Information

52. Gender	☐ Female ☐ Male
53. Age	
54. Marital Status	☐ Single ☐ Married
55. Do you have any children?	☐ Yes ☐ No
56. Country	
57. Education	
58. Occupation	
59. Montly Income (Euro / Dolar)	

Thanks for participation.

EK 7. Dışadönüklük Kişilik Ölçeği Tasarımı

Dışadönüklük

- *Entelektüel merak (Intellectually curious)*: Henüz kimsenin keşfetmediği yeni ve farklı yerler ararım.
- *Yenilik arayışı (Novelty seeking)*: Keşfetme duygusu ile yeni deneyimler yaşamak isterim.
- *Sosyalleşme (Sociable)*: Başka ülkelerden veya kültürlerden insanlarla tanışmayı ve ilgilenmeyi severim.
- *Girişkenlik (Venturesome)*: Maceraperest biriyimdir.
- *Risk alımı (Risk-taking)*: “Turistik” olmayan bölgeleri tercih ederim.
- *Bireysellik (Individualistic)*: Yalnız başıma keşfetmeyi severim.
- *Etkin heves/coşku (Active enthusiasm)*: Seyahat konusunda oldukça aktif bir kişiyimdir.

İçedönüklük

- *Entelektüel kısıtlanma (Intellectually restricted)*: Gittiğim yerlerde yeme-içme ve konaklama gibi temel ihtiyaçlarımın asgari düzeyde karşılanması benim için yeterlidir.
- *Tutucu (Conservative)*: Seyahatlerimde uçak yerine arabayı tercih ederim.
- *Bilindik tercih (Preference for familiar)*: “Yabancı olmayan”, tanıdık bir atmosferde bulunmayı tercih ederim.
- *Planlama ihtiyacı (High need for structure)*: Tüm seyahat planımı benim yerime bir başkasının yapmasını tercih ederim.
- *Yabancıdan uzak (Absence of foreign)*: Seyahatlerimde ikamet ettiğim yere benzeyen otel, restoran ve turistik mekânları tercih ederim.
- *Dinleme ve kaçış motivasyonu (Motivation to escape, relax)*: Deniz, kum, güneş gibi sıradan tatilleri severim.
- *Dış kontrol (External locus of control)*: Seyahatlerimde paket turları tercih ederim.
- *Rahatına düşkün (Self-indulgent/hedonistic)*: Kendim gibi olan diğer gezginlerle birlikteyken daha rahat hissederim.